ÇAĞIRIŞAQƏDƏRKİ HAZIRLIQ

LAYİHƏ

İntiqam Əsgərov
Qılman Eyvazov

Ümumtəhsil məktəblərinin 10-cu sinfi üçün
Çağırışaqədərki hazırlıq fənni üzrə dərsliyin

METODİK VƏSAİTİ

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
info@eastwest.az və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

ŞƏRQ-QƏRB

LAYİHƏ

MÜNDƏRİCAT

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin məqsəd və vəzifələri . . . .

10-cu sinif Çağırışaqədərki hazırlıq fənni üzrə təlim nəticələri. . . . .

Məzmun xətləri üzrə əsas və alt standartlar . . . .

Fəaliyyət xətləri . . . .

Təlimin təşkilinin forma və üsulları barədə tövsiyələr . . . .

Çağırışaqədərki hazırlıq fənnindən 10-cu siniflər üçün
perspektiv planlaşdırma . . . .

Fəndaxili və fənlərarası inteqrasiya cədvəli . . . .

Təlım strategıyaları . . . .

Mövzu 1. Dövlət rəmzləri . . . .

Mövzu 2. Silahlı Qüvvələr . . . .

Mövzu 3. Başqa silahlı birləşmələr 30

Mövzu 4. Hərbi atributlar 33

Mövzu 5. Hərbi qanunvericilik 39

Mövzu 6. İntizam Nizamnaməsi 45

Mövzu 7. Sıra Nizamnaməsi. . . . .

Mövzu 8. Daxili Xidmət Nizamnaməsi 58

Mövzu 9. Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsi . . . .

Mövzu 10. Ümümqoşun döyüşü . . . .

Mövzu 11. Əsgərin döyüşdə vəzifələri . . . .

Mövzu 12. Əsgərin döyüşdə hərəkətləri . . . .

Mövzu 13. Döyüş təminatı 69

Mövzu 14. Manqanın quruluşu və döyüş imkanı 73

Mövzu 15. Manqa hücumda . . . .

Mövzu 16. Manqanın müdafiədə mövqeyi . . . .

Mövzu 17. Kalaşnikov avtomatı . . . .

Mövzu 18. Avtomatın natamam sökülməsi və yığılması. . . . .

Mövzu 19. Atışın əsasları 89

LAYİHƏ

Mövzu 20. Pulemyotlar 95
Mövzu 21. Tank əleyhinə əl qumbaraatanı 98
Mövzu 22. Snayper tüfəngləri. . . . .
Mövzu 23. Tapançalar . . . .
Mövzu 24. Əl qumbaraları . . . .
Mövzu 25. Mühəndis maneələri . . . .
Mövzu 26. Zirehli texnikalar . . . .
Mövzu 27. Hərbi topoqrafiya. 119
Mövzu 28. Xəritəsiz səmtlənmə . . . .
Mövzu 29. Azimutla hərəkət . . . .
Mövzu 30. Fövqəladə hallar . . . .
Mövzu 31. Təbii fəlakətlər. 130
Mövzu 32. Kütləvi qırğın silahları 135
Mövzu 33. Fərdi mühafizə vasitələri 143
Mövzu 34. Kollektiv mühafizə qurğuları . . . .
Mövzu 35. Sağlam həyat tərzi 152
Mövzu 36. Yaralılara ilk tibbi yardım 154
Mövzu 37. Zədələnmədə ilk tibbi yardım 158
Mövzu 38. Bioloji vasitələrdən mühafizə . . . .

Kiçik summativ qiymətləndirmə-1 . . . .
Kiçik summativ qiymətləndirmə-2 . . . .
Kiçik summativ qiymətləndirmə-3 . . . .
Kiçik summativ qiymətləndirmə-4 . . . .
Kiçik summativ qiymətləndirmə-5 . . . .
Kiçik summativ qiymətləndirmə-6 . . . .

Ədəbiyyat siyahısı 183

LAYİHƏ

ÇAĞIRIŞAQƏDƏRKİ HAZIRLIQ FƏNNİNİN MƏQSƏD VƏ VƏZİFƏLƏRİ

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin tədrisi Azərbaycan xalqının və dövlətçiliyinin qorunması, onun ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi üçün əsas qarant olan Silahlı Qüvvələrimizə sağlam, vətənpərvər ruhlu gənclər hazırlamaq zərurətindən irəli gəlir.

Xalqına, vətəninə, tarixinə və adət-ənənələrinə sonsuz məhəbbət bəsləmək, hər an vətənin müdafiəsinə qalxmağa hazır olmaq gənc nəslin yüksək mənəvi keyfiyyətləri hesab olunur. Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin tədrisi bu keyfiyyətlərin formalaşması üçün geniş imkanlar yaradır.

Sülh dövründə hərbi xidmətin qüsursuz keçilməsini, müharibə zamanı isə döyüş tapşırıqlarının müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsini təmin edən bir sıra sosial və intellektual keyfiyyətlərin formalaşdırılması, ilk növbədə cəsurluq, düşmənlə mübarizədə dözümlülük, qələbə naminə iradə və təmkinlilik, mürəkkəb şəraitdə düzgün qərar qəbuletmə yüksək keyfiyyətlər hesab edilir. Bu keyfiyyətlərin yaranmasında Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin rolu böyükdür.

Çağırışaqədərki hazırlıq fənni Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanlarına, "Təhsil haqqında" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarına, Nazirlər Kabinetinin qərarlarına və digər normativ-hüquqi aktlara əsasən orta ümumtəhsil məktəblərinin tam orta təhsil səviyyəsində və digər təhsil müəssisələrinin buna bərabər mərhələlərində həyata keçirilir. Fənnin tədrisi məktəblərdə əyani tədris və texniki vasitələrlə təchiz edilmiş hərbi kabinetlərdə ixtisaslı hərbi rəhbərlər tərəfindən həyata keçirilir.

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin məqsədi yeniyetmələri Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının qanunları və hərbi xidmətə dair müddəalarla tanış etmək, onların hərbi və vətənpərvər ruhda tərbiyəsini təmin etmək, onlara atəş hazırlığı, mülki müdafiə və tibbi hazırlıq üzrə ilkin bilik, bacarıq və vərdişlərin verilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

LAYİHƏ

Bu fənn tabeliyindən və mülkiyyətindən asılı olmayaraq ümumtəhsil məktəblərində, gimnaziyalarda, liseylərdə tam orta təhsil pilləsində, texniki peşə məktəblərində, peşə liseylərində və orta ixtisas məktəblərində ***dövlət əhəmiyyətli bir fənn*** kimi tədris edilir. Fənn üzrə tədris proqramı üç məzmun xəttini əhatə edir:

Birinci məzmun xətti	Dövlət təhlükəsizliyinin tarixi və hüquqi əsasları
İkinci məzmun xətti	Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminatı
Üçüncü məzmun xətti	Tibbi biliklər və ilk tibbi yardım qaydaları

Birinci məzmun xəttinin tədrisi zamanı şagirdlər Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin tarixini öyrənməklə vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə alır, onlarda vətənə və xalqa sədaqət, Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində xidmətin müqəddəs və şərəfli bir iş olmasına inamın, əqidəlilik, cəsurluq və şəxsi məsuliyyət hissi kimi mənəvi keyfiyyətlərin formalaşmasına zəmin yaranır. Onlar Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının və digər qanunvericilik aktlarının ölkənin müdafiəsinə aid tələbləri ilə tanış olur, ölkənin müdafiəsinə dair vətəndaşlıq borcunu və məsuliyyətini başa düşür, habelə ordu həyatı ilə tanış olur, əsgərin vəzifə, hüquq və məsuliyyətini dərk edirlər.

Bu məzmun xətti üzrə əldə olunmuş bilik və bacarıqlar gənclərin əvvəlcədən ordu mühiti haqqında anlayışlarını artırır, şagirdlərin idraki fəallığının yüksəlməsini stimullaşdırır. Şagirdlər öz ölkəsinin həm dövlətçilik, həm də hərb tarixi haqqında məlumatlar əldə edirlər. Onların tədqiqat aparma, mühakimə yürütmə, qərar qəbuletmə bacarıqlarının formalaşmasına geniş şərait yaranır.

LAYİHƏ

İkinci məzmun xəttində şagirdlər Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün pozulduğu, terror təhdidi və işğalla üz-üzə qaldığı bir dövrdə həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminatına dair zəruri biliklər alırlar. Onlar ümumqoşun döyüşünün əsasları, taktika və müasir silahlar haqqında biliklərə, topoqrafiya, mülki müdafiə üzrə bacarıqlara yiyələnirlər. Əldə olunan bilik və bacarıqlar, ilk növbədə, hərbi xidmətə gedəcək gənclərin çağırışaqədərki hazırlıq dövrü üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Üçüncü məzmun xəttində şagirdlərə həyat üçün ən vacib amil olan sağlam həyat tərzinin öyrədilməsi ilə yanaşı, istər müharibə, istərsə də sülh şəraitində baş verə biləcək fövqəladə hadisələr zamanı xəsarət alanlara və zərərçəkənlərə göstəriləcək ilk tibbi yardım haqqında ibtidai biliklər verilir. Şagirdlərin bu sahədə yiyələndikləri bilik və bacarıqlar onların inkişaf etməsinə geniş imkanlar yaradır, onlarda zərərçəkənlərə (yaralılara) humanist yanaşma, əsl insani keyfiyyətlər nümayiş etdirməklə təmənnasız tibbi yardım göstərmə xüsusiyyətlərini formalaşdırır.

Çağırışaqədərki hazırlıq fənni özünün fəndaxili və fənlərarası inteqrativliyi ilə başqa fənlərdən nəzərəçarpacaq dərəcədə fərqlənir. Fəndaxili inteqrativlik fənn üzrə mövzuların öyrənilməsində bütün təlim istiqamətlərinin bir-biri ilə sıx əlaqəli olduğunu göstərir.

Bu fənn Tarix, Coğrafiya, Fizika, Riyaziyyat, Biologiya, Həyat bilgisi, Azərbaycan dili, Fiziki tərbiyə fənləri ilə geniş inteqrativ imkanlara malikdir.

Tədris prosesində şagirdlərə kompleks şəkildə biliklər verilməsində, onların dünyagörüşünün artırılmasında, təfəkkürlərinin inkişafında, tədqiqatçılığa meyilliliyin yaradılmasında, qazanılan nəzəri biliklərin praktiki olaraq həyatda tətbiq edilməsində inteqrativ metodların istifadəsinin rolu böyükdür.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq müəllif Çağırışaqədərki hazırlıq dərsliyində fənnin əhəmiyyətini, məqsəd və vəzifələrini şagirdlərə anlatmaq üçün müxtəlif mövzulara toxunmuşdur.

LAYİHƏ

SİNİF ÇAĞIRIŞAQƏDƏRKI HAZIRLIQ FƏNNİ ÜZRƏ TƏLİM NƏTİCƏLƏRİ

10-cu sinfin sonunda şagird:

- Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin yaranması, inkişafı, dövlət və hərbi atributları, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri və başqa silahlı birləşmələr barədə bilikləri, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və digər qanunvericilik aktlarının hərbi xidmətə aid müddəalarını şərh edir;
- daxili xidmət, qarnizon və qarovul xidməti, sıra və intizam nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir;
- müasir ümumqoşun döyüşü, döyüşün növləri, motoatıcı manqanın təşkili, döyüş imkanları, atıcı silahlar və əl qumbaralarının təyinatını, onların taktiki-texniki xassələrini, zirehli döyüş texnikaları haqqında bilikləri və onlardan istifadə qaydalarını şərh edir;
- ərazidə xəritəsiz səmtlənmə üsullarını və azimutlarla hərəkəti tətbiq edir;
- fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiəyə dair biliklər nümayiş etdirir;
- sağlam həyat tərzinə, bütün növ fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım göstərməyə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.

LAYİHƏ

MƏZMUN XƏTLƏRİ ÜZRƏ ƏSAS VƏ ALT STANDARTLAR

1. Dövlət təhlükəsizliyinin tarixi və hüquqi əsasları

Şagird:

1.1. Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin yaradılması və inkişafı barədə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.

1.1.1. Dövlət və hərbi atributları tanıyır, onları şərh edir.

1.1.2. Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri və başqa silahlı birləşmələr barədə təqdimat edir.

Şagird:

1.2. Vətənin müdafiəsində vətəndaşın vəzifələri barədə biliklər nümayiş etdirir.

1.2.1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və digər qanunvericilik aktlarının hərbi xidmətə aid müddəalarını şərh edir.

1.3. Silahlı Qüvvələrin Ümumqoşun nizamnamələri tələblərinin tətbiqi və icrası üzrə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.

1.3.1. Sıra və intizam nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

1.3.2. Daxili Xidmət, Qarnizon və Qarovul Xidmətləri nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

2. Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminatı

Şagird:

2.1. Müasir ümumqoşun döyüşü üzrə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.

2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş və döyüş təminatı növlərini izah edir.

2.1.2. Motoatıcı manqanın təşkili və döyüş imkanları haqqında biliyini şərh edir.

Şagird:

2.2. Müasir döyüş vasitələri üzrə biliklərini nümayiş etdirir.

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaralarının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

2.2.2. Manqanın mövqeyinin mühəndis təminatı üzrə biliklər nümayiş etdirir.

2.2.3. Zirehli döyüş texnikaları haqqında biliklərini şərh edir.

Şagird:

LAYİHƏ

2.3. Topoqrafiya üzrə bacarıqlar nümayiş etdirir.
2.3.1. Ərazidə xəritəsiz səmtlənmə üsullarını və azimutla hərəkəti tətbiq edir.

Şagird:

2.4. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiəyə dair biliklər nümayiş etdirir.
2.4.1. Fövqəladə hadisələri təsnif edir.
2.4.2. Təbii fəlakətlər haqqında biliklərini şərh edir.
2.4.3. Kütləvi qırğın silahları və onların dağıdıcı vasitələri haqqında biliklərini şərh edir.

Şagird:

2.5. Mühafizə vasitələrindən istifadə edir.
2.5.1. Fərdi mühafizə vasitələri haqqında biliklərini şərh edir.
2.5.2. Kollektiv mühafizə vasitələri haqqında biliklərini nümayiş etdirir.

3. Tibbi biliklər və ilk tibbi yardım qaydaları

Şagird:

3.1. Sağlam həyat tərzi üzrə biliklər nümayiş etdirir.
3.1.1. Sağlam həyat tərzini təşkil edən amillər haqqında biliklərini nümayiş etdirir.

Şagird:

3.2. İlk tibbi yardımın göstərilməsinə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
3.2.1. Yaralanma və bədbəxt hadisə zamanı zərərçəkənlərə ilk tibbi yardım göstərir.
3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.
3.2.3. Bioloji vasitələrdən, yoluxucu xəstəliklərdən mühafizə qaydalarına əməl edir.

LAYİHƏ

FƏALİYYƏT XƏTLƏRİ

Çağırışaqədərki hazırlıq fənni üzrə aşağıdakı fəaliyyət xətləri müəyyənləşdirilir:

problemin müəyyənləşdirilməsi və həlli;

ünsiyyətqurma;

əlaqələndirmə;

mühakiməyürütmə və əsaslandırma;

təqdimetmə.

Fəaliyyət xətləri məzmun xətlərinin hər biri ilə əlaqəlidir.

Bu xətlər məzmun üzrə biliklərin əldə edilməsi və istifadəsi yollarını müəyyənləşdirmək, onları realizə etmək məqsədi daşıyır və şagirdlərə istiqamətləndirilir. Şagird Çağırışaqədərki hazırlıq fənnindən yiyələnəcəyi məzmuna müxtəlif fəaliyyətlər vasitəsilə nail ola bilər. O, fəaliyyət zamanı problemləri həll etmək üçün çağırışaqədərki hazırlıq məsələlərinin müzakirəsində iştirak edir, əldə etdiyi məlumatları əlaqələndirir, mühakimə yürüdür, fikirlərini əsaslandırır, biliklərini müxtəlif yollarla təqdim edir.

Problemin müəyyənləşdirilməsi və həlli

Şagird:

- çağırışaqədərki hazırlıqda problemləri görür və yeni biliklər əldə edir;
- problemlərin həlli üçün müvafiq yanaşmalardan və strategiyalardan istifadə edir;
- problemlərin həlli prosesinə nəzarət edir və bu barədə mülahizə yürüdür.

Ünsiyyətqurma

Şagird:

- ünsiyyət vasitəsilə mülahizələrini bölüşür və ümumiləşdirir;
- mülahizələri barədə yoldaşlarına, müəllimə və başqalarına məlumat verir;
- başqalarının mülahizələrini və strategiyalarını təhlil edir və dəyərləndirir;
- hərbiyə aid məsələləri dəqiq ifadə etmək üçün hərbi terminlərdən istifadə edir.

LAYİHƏ

Əlaqələndirmə

Şagird:

- hərbi biliklər, hadisələr arasındakı əlaqələri görür və onlardan istifadə edir;
- hərbi sahədə bilikləri və təklifləri bir-biri ilə ardıcıl əlaqələndirir və onları əsaslandırır;
- hərbi bilikləri digər sahələrdə tətbiq edir.

Mühakiməyürütmə və əsaslandırma

Şagird:

- mühakiməyürütmə və əsaslandırmanı əsas üsul kimi qəbul edir;
- fərziyyələr irəli sürür;
- müxtəlif tip mühakimə və əsaslandırma üsullarını seçir, onlardan istifadə edir.

Təqdimetmə

Şagird:

- təklifləri formalaşdırmaq, yazmaq və əlaqələndirmək üçün təqdimatlardan istifadə edir;
- problemlərin həlli üçün hərbi təqdimat formaları seçir və tətbiq edir;
- hərbi və həyati məsələləri modelləşdirmək və təsir etmək üçün təqdimatlardan istifadə edir.

LAYİHƏ

TƏLİMİN TƏŞKİLİNİN FORMA VƏ ÜSULLARI BARƏDƏ TÖVSİYƏLƏR

Şagirdin öyrənməyə və həyati bacarıqlara yiyələnməyə marağını şərtləndirən fəal təlim prosesində aşağıdakı mərhələlər mühüm didaktik əhəmiyyət daşıyır:

düşünməyə yönəltmə mərhələsi;

dərketmə mərhələsi;

düşünmə mərhələsi.

Düşünməyə yönəltmə mərhələsində şagirdlər öyrəndikləri bilikləri təhlil etməyə və araşdıracaqları mövzu ətrafında düşünməyə sövq edilir. Şagird ilk olaraq mövzu ilə əlaqədar biliklərinin səviyyəsini müəyyənləşdirir və bəzi hallarda bunlara yeni əlavələr edir. Dərketmə mərhələsində şagirdlər yeni informasiya və ideyalarla təmasda olurlar. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, əvvəlki mərhələdə yaranmış fəallıq və maraq inkişaf etdirilir, şagirdlər yeni anlayışları müəyyən edib mənimsəmək üçün keçmiş və yeni biliklər arasında əlaqə yaradırlar.

Düşünmə mərhələsində şagirdlər yeni qazandıqları bilikləri möhkəmləndirməklə yanaşı, bir neçə mühüm məqsədə nail olmaq istiqamətində də fəaliyyət göstərirlər. Birincisi, şagirdlər yeni ideya və informasiyaları öz sözləri ilə ifadə etməyə çalışırlar. İkincisi, şagirdlər arasında canlı fikir mübadiləsi yaranır, onlar öz ekspressiv (təsirli) söz ehtiyatını genişləndirməyə, həmçinin digər şagirdlərin təsəvvürləri ilə tanış olmağa imkan tapırlar.

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin təlimində şagirdlərin fəallığını, dərslərin maraqlı və məzmunlu olmasını qeyri-standart dərs formalarından (dərs-müzakirə, dərs-ekskursiya, dərs-oyun, dərs-seminar, dərs-səyahət, dərs-iclas və s.) istifadə yolu ilə də təmin etmək mümkün olur. Bu dərslərdə müəllim və şagirdlərin fəaliyyəti qoyulmuş problemlərin həllinə yönəlir, sinifdə canlı və münbit təlim şəraiti yaranır. Belə dərslər, əsasən, motivasiya, problemin həlli, təqdimetmə, qiymətləndirmə mərhələlərindən ibarət olur.

Çağırışaqədərki hazırlıq dərsləri bütün təlim formalarında keçilə bilər. Dərslikdə kollektiv, qrup, cütlərlə, fərdi iş formalarından geniş istifadə olunmuşdur.

Yəqin, məktəb təcrübəsindən də bilirsiniz ki, şagirdlər, xüsusən də yeniyetmələr yalnız kitab və müəllimin şərhi ilə kifayətlənmir, özü düşünməyə, axtarmağa, tədqiqatçılığa meyil göstərirlər. Elə bu baxımdan artıq ənənəvi üsullarla keçilən dərs yeniyetmə şagirdlər üçün maraq doğurmur. Bu cür dərslərdə onlar müəllimi

LAYİHƏ

dinləməkdənsə, özləri tədqiqat aparmağa üstünlük verirlər. Yaradıcı müəllimlər bunu nəzərə alaraq müəyyən strategiya müəyyənləşdirir, şagirdləri üçün elə bir mühit yaratmağa çalışırlar ki, onlar axtarış apararaq öyrənsinlər.

Bu axtarışı onlar kollektiv, qruplarla, cütlərlə və fərdi qaydada apara bilərlər. Bu təlim formaları müəllim tərəfindən dərsin məqsədinə uyğun olaraq müəyyənləşdirilir və şagirdlərin fəaliyyətləri bu forma üzərində qurulur.

Kollektivlə iş zamanı kollektiv fəaliyyətə alışmaq bacarığının bünövrəsi qoyulur.

Qruplarla iş müəyyən problemi həll etmək üçün daha əlverişlidir. Bu zaman şagirdlərdə müzakirə etmək, fikir mübadiləsi aparmaq, mühakimə yürütmək və əməkdaşlıq etmək bacarıqları inkişaf etdirilir.

Cütlərlə iş – bu təlim forması şagirdlərə daha yaxından əməkdaşlıq etməyə və ünsiyyət qurmağa, məsuliyyəti bölüşməyə imkan yaradır. Lakin bu əməkdaşlığın əhatə dairəsi çox azdır. Bu formadan istifadə etmək daha çox Venn diaqramı üzrə müqayisə apararkən məqsədəuyğundur.

Fərdi iş zamanı şagirdin sərbəst düşünməsi üçün real imkanlar yaranır. Müəllim şagirdin fəaliyyətini tam obyektiv qiymətləndirə bilir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, təlim formalarından istifadə edərkən dərsin məqsədləri nəzərə alınmalıdır.

Müəllim uyğun bildiyi və burada öz əksini tapmayan, eləcə də şəxsi təcrübə və peşəkarlığından irəli gələn üsul və metodlardan istifadə edə bilər. Yeri gəlmişkən, metod və üsullar seçilərkən müəllim sinfin, şagirdin yaş, bilik və bacarıq səviyyəsini nəzərə almalıdır. Eyni zamanda diqqət yetirilməlidir ki, seçilən metod və üsullar standartın reallaşmasına tam xidmət etsin. Bunun üçün də müəllim dərsini düzgün planlaşdırmağı bacarmalıdır.

Təlim formaları seçilərkən üsullarla vəhdət təşkil etməsi gözlənilmiş, uzlaşmaya diqqət yetirilmişdir. Seçilmiş təlim formalarının istifadəsi zamanı aşağıdakı bacarıqların formalaşması nəzərdə tutulmuşdur:

şagirdlərin vəzifələrini düzgün müəyyənləşdirməsini təmin etmək;

birgə fəaliyyəti təmin etmək;

bir-birinin fikrinə hörmətlə yanaşılmasına nail olmaq;

müstəqil fikirlər söylənməsi üçün imkan yaratmaq;

mübahisəyə yol vermədən sağlam rəqabət aparmaq;

problemin həllində kompromis yollar axtarmaq.

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin təlimi prosesində müxtəlif üsullardan istifadə etmək mümkündür. Dərslikdə aşağıdakı interaktiv üsulların istifadə olunması faydalı bilinib:

LAYİHƏ

Klaster

Venn diaqramı

İnsert

Rollu oyunlar

Müzakirə

BİBÖ

Beyin həmləsi

Söz assosiasiyası

Sorğu

Layihə

İnteraktiv mühazirə

Auksion

Təqdimat

Klaster (şaxələnmə) şagirdləri mövzu ilə bağlı sərbəst düşünməyə, axtarış aparmağa sövq edir. Onların idraki fəallığına imkan yaradır. Şaxələnmə üsulundan istifadə ilə dərslikdə nəticəçıxarma mərhələləri yekunlaşdırılıb. Məsələn, “Döyüş təminatı dedikdə nə başa düşürsünüz?” sualı ilə klaster üsulunu tətbiq etmək olar.

Venn diaqramı. Venn diaqramı nisbətən kəsişən iki və ya daha artıq çevrə üzərində qurulur. Çevrələrin üst-üstə düşdüyü hissədə nə isə yazmaq üçün kifayət qədər yer olur. Həmin yerdə fərqli, yaxud ümumi cəhətlər qeyd edilir. Məsələn, şagirdlər “ПК, ПКМ və ПКТ pulemyotları” mövzusunu müqayisəli şəkildə yekunlaşdıra bilərlər.

İNSERT üsulundan dərsin dərketmə mərhələsində istifadə olunur. Oxu zamanı şagirdlərin öz qavrayışını yoxlamasına imkan yaradır. Bu üsuldan istifadə iki mərhələdə həyata keçirilir. Birinci, üzərində əməliyyat aparılacaq mətn, istifadə olunacaq zəruri işarələr (bu işarələr şagirdlərin yaşına və hazırlıq səviyyəsinə görə müxtəlif ola bilər) müəyyən olunur. İkinci, şagirdlər tapşırığın məzmunu ilə tanış olur və onu yerinə yetirirlər. Məsələn,

✓ Əvvəldən bildiyiniz bir məlumatı təsdiq edən əlavə məlumatlara rast gəlmisinizsə, yoxlama işarəsi (v) qoyun.

– Oxuduğunuz məlumatlar əvvəllər bildiyinizi rədd edirsə, yaxud ona ziddirsə, mənfi (–) işarəsi qoyun.

\+ Müsbət (+) işarəsi o zaman qoyulur ki, rast gəldiyiniz məlumat sizin üçün təzə olsun.

LAYİHƏ

Müzakirə. Təlim diskussiyası konkret problem üzrə fikirləri mübadilə etmək dir. Bu metodun köməyi ilə şagirdlər Çağırışaqədərki hazırlıq üzrə yeni biliklərə yiyələnir, öz mövqelərini müdafiə edirlər. Təlim diskussiyasının başlıca funksiyası şagirdlərin idraki marağını stimullaşdırmaqdır. O həm də təhsilverici, inkişafetdiri ci, tərbiyəedici və nəzarətedici-təshihedici kimi köməkçi funksiyaları da yerinə yetirir.

BİBÖ üsulunda müəllim lövhədə 3 sütundan ibarət cədvəl qurur və aşağıdakı bölmələri qeyd edir: Bilirəm/İstəyirəm bilim/Öyrəndim. Şagirdlər problemlə bağlı bildiklərini söyləyir və cavablar birinci sütunda qeyd olunur. Həmin məsələ ilə bağlı bilmək istədikləri isə ikinci sütuna yazılır. Dərsin sonunda bir daha həmin cədvələ diqqət yetirilir və mövzu ilə bağlı öyrəndikləri üçüncü sütunda qeyd edilir.

Beyin həmləsi üsulu "əqli hücum" da adlandırılır. Şagirdlərdə yeni mövzuya maraq oyatmaq, habelə onların nəyi yaxşı (və ya zəif) bildiklərini aydınlaşdırmaq məqsədilə bu üsuldan istifadə olunur. Hazırlanmış sual lövhədə yazılır, yaxud şifahi şəkildə şagirdlərin diqqətinə çatdırılır. Şagirdlər suallara əsasən fikirlərini bildirirlər. Bütün ideyalar şərhsiz və müzakirəsiz yazıya alınır. Yalnız bundan sonra söylənilmiş ideyaların müzakirəsi, şərhi və təsnifatı başlayır. Aparıcı ideyalar yekunlaşdırılır, şagirdlər söylənmiş fikirləri təhlil edir, qiymətləndirirlər.

Söz assosiasiyasından istifadə edilərkən öyrəniləcək mövzuya aid əsas söz (və ya söz birləşməsi) lövhəyə yazılır. Şagirdlər həmin sözlə bağlı ilk xatırladıqları fikirləri söyləyirlər və həmin fikirlər müəllim tərəfindən lövhəyə yazılır. Mövzu ilə bağlı olan sözlər deyilən fikirlərin arasından seçilir və əlaqələndirilir, onlardan anlayış və yaxud ideya çıxarılır. Bu anlayış əsasında yeni materialın öyrənilməsinə başlanılır. Bu üsul həm də şifahi formada tətbiq edilə bilər.

Sorğu üsulu araşdırılan məsələ ilə bağlı fakt və hadisələr haqqında müəyyən qrupların ictimai rəyini öyrənmək məqsədilə aparılır. Sorğu vərəqi araşdırılan məsələ ilə bağlı tərtib edilir və burada suallar qoyulur. Sorğuda iştirak edənlər bu vərəqi müstəqil doldururlar.

Layihələrin hazırlanması müxtəlif mövzuların müstəqil şəkildə tədqiq edilməsidir. Şagirdlər öz layihələrini təqdim etməzdən əvvəl uzun müddət onun üzərində işləyirlər. Layihələr hazırlayarkən müəllim mövzu və ya problemi müəyyən edir və sinfə bunlardan birini seçmək imkanı verir. Problem konkret olmalıdır. Müəllim və şagirdlər birlikdə layihə üzərində işin başlama və başa çatma müddətini, istifadə olunacaq əyani vasitələri (ədəbiyyatlar, mənbələr, təsviri vasitələr və s.) bunları əldə etmək yollarını, iş formalarını (fərdi, yoxsa qrup şəklində) müəyyən edirlər. İş prosesində müəllim suallara cavab verə və ya yol göstərə bilər. İşin icrasına isə

LAYİHƏ

şagirdlər özləri cavabdehdirlər. Tədqiqatın nəticəsi hesabat, xəritə, illüstrasiya, fotoşəkillər, cədvəllər, qrafiklər formasında ifadə oluna bilər.

İnteraktiv mühazirə məlumatın müəllimdən şagirdə ötürülmə üsuludur. Bu üsuldan mövzu ilə bağlı məzmunun zənginləşdirilməsi, tamamlanması məqsədilə istifadə etmək məqsədəuyğundur. Belə qısa mühazirələr 10-15 dəqiqə ərzində aparılır. Mühazirənin məqsəd və vəzifələri dəqiq olmalı, əyani və texniki vasitələrdən istifadə olunmalı, mühazirə prosesi verbal (suallar vermək) və vizual (şagirdlərin sifətlərinin ifadəsini və jestlərini müşahidə etmək) tənzimləməlidir.

Auksionda öyrənilən əşya və ya hadisənin xüsusiyyətləri ardıcıl şəkildə adlandırılır. Hamı növbə ilə əşya və ya hadisə haqqında fikir söyləyir: hər bir fikirdən sonra müəllim sayır. “Bir, iki”. Bu zaman başqa iştirakçı tez təklif verə bilər. Sonuncu təklif verən qalib sayılır. Fikirlər bir-birini təkrarlamamalıdır. Bunun üçün hamı bir-birini dinləyir.

Təqdimat şagird fəaliyyətinin mühüm mərhələsidir. Nəzəri və təcrübi biliklərin vəhdətini əhatə edir. Vəsaitdə müxtəlif mövzuları əhatə edən təqdimat tapşırıqlarından istifadə olunmuşdur.**Beyin həmləsi** üsulu “əqli hücum” da adlandırılır. Şagirdlərdə yeni mövzuya maraq oyatmaq, habelə onların nəyi yaxşı (və ya zəif) bildiklərini aydınlaşdırmaq məqsədilə bu üsuldan istifadə olunur. Hazırlanmış sual lövhədə yazılır, yaxud şifahi şəkildə şagirdlərin diqqətinə çatdırılır. Şagirdlər suallara əsasən fikirlərini bildirirlər. Bütün ideyalar şərhsiz və müzakirəsiz yazıya alınır. Yalnız bundan sonra söylənilmiş ideyaların müzakirəsi, şərhi və təsnifatı başlayır. Aparıcı ideyalar yekunlaşdırılır, şagirdlər söylənmiş fikirləri təhlil edir, qiymətləndirirlər.

Söz assosiasiyasından istifadə edilərkən öyrəniləcək mövzuya aid əsas söz (və ya söz birləşməsi) lövhəyə yazılır. Şagirdlər həmin sözlə bağlı ilk xatırladıqları fikirləri söyləyirlər və həmin fikirlər müəllim tərəfindən lövhəyə yazılır. Mövzu ilə bağlı olan sözlər deyilən fikirlərin arasından seçilir və əlaqələndirilir, onlardan anlayış və yaxud ideya çıxarılır. Bu anlayış əsasında yeni materialın öyrənilməsinə başlanılır. Bu üsul həm də şifahi formada tətbiq edilə bilər.

Sorğu üsulu araşdırılan məsələ ilə bağlı fakt və hadisələr haqqında müəyyən qrupların ictimai rəyini öyrənmək məqsədilə aparılır. Sorğu vərəqi araşdırılan məsələ ilə bağlı tərtib edilir və burada suallar qoyulur. Sorğuda iştirak edənlər bu vərəqi müstəqil doldururlar.

Layihələrin hazırlanması müxtəlif mövzuların müstəqil şəkildə tədqiq edilməsidir. Şagirdlər öz layihələrini təqdim etməzdən əvvəl uzun müddət onun üzərində

LAYİHƏ

işləyirlər. Layihələr hazırlayarkən müəllim mövzu və ya problemi müəyyən edir və sinfə bunlardan birini seçmək imkanı verir. Problem konkret olmalıdır. Müəllim və şagirdlər birlikdə layihə üzərində işin başlama və başa çatma müddətini, istifadə olunacaq əyani vasitələri (ədəbiyyatlar, mənbələr, təsviri vasitələr və s.) bunları əldə etmək yollarını, iş formalarını (fərdi, yoxsa qrup şəklində) müəyyən edirlər. İş prosesində müəllim suallara cavab verə və ya yol göstərə bilər. İşin icrasına isə şagirdlər özləri cavabdehdirlər. Tədqiqatın nəticəsi hesabat, xəritə, illüstrasiya, fotoşəkillər, cədvəllər, qrafiklər formasında ifadə oluna bilər.

İnteraktiv mühazirə məlumatın müəllimdən şagirdə ötürülmə üsuludur. Bu üsuldan mövzu ilə bağlı məzmunun zənginləşdirilməsi, tamamlanması məqsədilə istifadə etmək məqsədəuyğundur. Belə qısa mühazirələr 10-15 dəqiqə ərzində aparılır. Mühazirənin məqsəd və vəzifələri dəqiq olmalı, əyani və texniki vasitələrdən istifadə olunmalı, mühazirə prosesi verbal (suallar vermək) və vizual (şagirdlərin sifətlərinin ifadəsini və jestlərini müşahidə etmək) tənzimləməlidir.

Auksionda öyrənilən əşya və ya hadisənin xüsusiyyətləri ardıcıl şəkildə adlandırılır. Hamı növbə ilə əşya və ya hadisə haqqında fikir söyləyir: hər bir fikirdən sonra müəllim sayır. “Bir, iki”. Bu zaman başqa iştirakçı tez təklif verə bilər. Sonuncu təklif verən qalib sayılır. Fikirlər bir-birini təkrarlamamalıdır. Bunun üçün hamı bir-birini dinləyir.

Təqdimat şagird fəaliyyətinin mühüm mərhələsidir. Nəzəri və təcrübi biliklərin vəhdətini əhatə edir. Vəsaitdə müxtəlif mövzuları əhatə edən təqdimat tapşırıqlarından istifadə olunmuşdur.

LAYİHƏ

ÇAĞIRIŞAQƏDƏRKİ HAZIRLIQ FƏNNİNDƏN
10-cu SİNİFLƏR ÜÇÜN PERSPEKTİV PLANLAŞDIRMA

Həftədə 2 saat, cəmi 68 saat

I yarımil

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	Saat
Giriş Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin məqsəd və vəzifələri **(Diaqnostik qiymətləndirmə)** 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2			
Hərbi xidmətin əsasları (11 saat)	1. Dövlət rəmzləri	1.1.1	
	2. Silahlı Qüvvələr	1.1.2	
	3. Başqa silahlı birləşmələr	1.1.2	
	4. Hərbi atributlar	1.1.2	
	5. Hərbi qanunvericilik	1.2.1	
	6. İntizam Nizamnaməsi	1.3.1	
	7. Sıra Nizamnaməsi	1.3.1	
	8. Daxili Xidmət Nizamnaməsi	1.3.2	
	9. Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsi	1.3.2	
Kiçik summativ qiymətləndirmə – 1		1.1, 1.2, 1.3	

LAYİHƏ

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	Saat
Taktiki hazırlıq	10. Ümümqoşun döyüşü	2.1.1	
	11. Əsgərin döyüşdə vəzifələri	2.1.1	
	12. Əsgərin döyüşdə hərəkətləri	2.1.1	
	13. Döyüş təminatı	2.1.1	
	14. Manqanın quruluşu və döyüş imkanı	2.1.2	
	15. Manqa hücumda	2.1.2	
	16. Manqanın mövqeyi	2.1.2	
Kiçik summativ qiymətləndirmə – 2		2.1	
Döyüş vasitələri	17. Kalaşnikov avtomatı	2.2.1	
	18. Avtomatın natamam sökülməsi və yığılması	2.2.1	
	19. Atışın əsasları	2.2.1	
	20. Pulemyotlar	2.2.1	
	21.Tank əleyhinə əl qumbaraatanı	2.2.1	
	22. Snayper tüfəngləri	2.2.1	
	23. Tapançalar	2.2.1	
	24. Əl qumbaraları	2.2.1	
	25. Mühəndis maneələri	2.2.2	
	26. Zirehli texnikalar	2.2.3	
Kiçik summativ qiymətləndirmə – 3		2.2	

LAYİHƏ

II yarımil

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	Saat
Hərbi topoqrafiya	27. Hərbi topoqrafiya	2.3.1	
	28. Xəritəsiz səmtlənmə	2.3.1	3
	29. Azimutla hərəkət	2.3.1	
Kiçik summativ qiymətləndirmə – 4		2.3	
Mülki müdafiə	30. Fövqəladə hallar	2.4.1	
	31. Təbii fəlakətlər	2.4.2	
	32. Kütləvi qırğın silahları	2.4.3	
	33. Fərdi mühafizə vasitələri	2.5.1	
	34. Kollektiv mühafizə qurğuları	2.5.2	
Kiçik summativ qiymətləndirmə – 5		2.4, 2.5	
Hərbi tibbi hazırlıq	35. Sağlam həyat tərzi	3.1.1	
	36. Yaralılara ilk tibbi yardım	3.2.1	3
	37. Zədələnmədə ilk tibbi yardım	3.2.2	3
	38. Bioloji vasitələrdən mühafizə	3.2.3	
Kiçik summativ qiymətləndirmə – 6		3.1, 3.2	
Ümumiləşdirici dərs			

LAYİHƏ

FƏNDAXİLİ VƏ FƏNLƏRARASI İNTEQRASİYA CƏDVƏLİ

ÇQH	Az. d.	Az. t.	H.b.	F.	İnf.	C.	B.	F.t.
1.1.1.	1.2.1.	2.1.1., 1.2.1.	2.3.1.					
1.1.2.	1.2.2., 1.2.4.							
1.2.1.	1.2.3.	1.1.1., 1.2.1.						
1.3.1.	1.2.4.	1.2.1., 1.2.2.	2.4.1.					
1.3.2.	3.1.1.	1.2.2., 4.1.2.	2.4.2.					
2.1.1.	1.2.2., 1.2.4., 2.2.2.	1.2.1.			3.3.1., 3.3.2.	1.3.2.	4.1.2.	
2.1.2.	1.2.2., 1.2.4.		2.2.2.	2.2.2.				
2.2.1.	1.2.2., 1.2.4.							
2.2.2.								
2.2.3.	1.2.4.							
2.3.1.						1.3.1., 1.3.2.		
2.4.1.	1.2.4.		4.3.1.			2.1.1.	3.2.1.	
2.4.2.	1.2.4.		4.3.1.					
2.4.3.	1.2.4.						3.2.1.	
2.5.1.			1.1.1., 1.1.2.	1.1.1., 1.1.2.			3.2.1.	1.1.3.
2.5.2.			3.1.1., 3.1.2.	3.1.1., 3.1.2.	3.3.2.		3.2.1.	1.2.3.
3.1.1.					3.3.1.		3.2.2.	
3.2.1.	1.2.4.						3.2.1.	
3.2.2.							3.2.1.	
3.2.3.								1.2.3.

LAYİHƏ

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin təliminin təşkilinə verilən tələblər.

Müasir dövrdə təlim daha çox fəal xarakter daşıması ilə izah olunur. Orada şagirdlərin marağına səbəb olmaqla onu təmin etmək, idraki fəaliyyətin inkişafını stimullaşdırmaq vacib hesab edilir.

Fəal təlimi, ilk növbədə, demokratik təhsil mühitinin yaradılmasını şərtləndirir. Demokratik təhsil mühiti, öz növbəsində, müəllim və şagirdin yaradıcı fəaliyyətinə imkan yaradır.

Demokratik mühit müəllim və şagirdlər qarşısında eyni tələblər qoyur. Onlar aşağıdakılardan ibarətdir:

Müəllim	Şagirdlər
• Fikirlərini şifahi, yazılı ifadə etmək, diskussiya aparmaq, öz rəyini müda fiə etmək; • Nəzərdə tutduğu ideya, təklif və yenili yi həyata keçirmək, onların şagirdlərin əqli, psixoloji durumuna müsbət təsirini əsaslandırmaq; • Hər hansı qərarın qəbul edilməsində məktəb rəhbərliyindən kömək gözləmək; • Digər fənn müəllimlərinin fəaliyyətinə hörmətlə yanaşmaq.	• Fikirlərini şifahi, yazılı ifadə etmək, diskussiya aparmaq, öz rəyini müdafiə etmək; • Nəzərdə tutulduğu ideya, təklif və ye niliyi həyata keçirmək, onların şagird lərin əqli, psixoloji durumuna müsbət təsirini əsaslandırmaq; • Hər hansı qərarın qəbul edilməsində məktəb rəhbərliyindən kömək gözləmək; • Digər fənn müəllimlərinin fəaliyyətinə hörmətlə yanaşmaq.

Fəal təlimin prinsipləri

Çağırışaqədərki hazırlıq fənni üzrə təlim aşağıdakı xüsusiyyətləri ilə fərqlənir:

Çağırışaqədərki hazırlıq fənni:

a) şagirdyönümlüdür – belə ki, əqli qabiliyyətindən asılı olaraq şagirdin imkanları nəzərə alınır, dərs şagirdlərin maraq və tələbatlarına uyğunlaşdırılır, dərsdə şagirdi həvəsləndirən ştrixlər maraqlı hərbi məlumatlarla əsaslandırılır.

b) tədqiqatyönümlüdür – şagirdlər özlərinə lazım olan məlumatları müxtəlif mənbələrdən, sxem, diaqram, cədvəl və xəritələrdən əldə edir, onları ümumiləşdirir, müqayisə edir, eləcə də yaşadığı mühitə dair məlumatları əlavə edir;

c) inkişafyönümlüdür – təlim şagirdin özünün müstəqil olaraq məlumat əldə etməsinə, onları ümumiləşdirməsinə, alınan materialı sərbəst şəkildə təqdim edə bilməsinə əsaslanır;

LAYİHƏ

d) proqnozyönümlüdür – təlim şagirdlərin dərsin məzmununa dair əldə etdiyi məlumatlar əsasında gələcək üçün fəaliyyət proqramı verə bilməsinə, müharibələr, ölkənin müdafiəsi, hərbi məlumatlar əsasında torpaqların azad edilməsi haqqında proqnozlar vermək baxımından bacarıqların formalaşmasına yönəlmişdir;

e) çeviklik (cəldlik) – şagird əldə etdiyi hərbi bilikləri daha tez tətbiq etmək, (məsələn, xəritə üzərində torpaqların azad edilməsi haqqında obyektlərin yerini göstərmək və yaşadığı yerlə müqayisə etmək), şərti işarələrə əsasən kartoqrafik təsvirlər üzərində marşrut seçmək qabiliyyətinə yiyələnir;

"müəllim-şagird", "şagird-şagird" münasibətinin qurulması – şagirdlər dərsin məzmununu zənginləşdirmək üçün "komanda" vermək, müşahidəçi (komandir kimi) olaraq hazırlığı yoxlamaq, sıra monitorinqi (baxışı) keçirmək bacarıqlarını (vərdişlərini) inkişaf etdirirlər.

Diaqnostik qiymətləndirmə

Sinif: _____ tarix ____________

Soyadı və adı_______________________________________

S/s	Suallar	Cavab	Nəticə
	Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması və inkişafı na dair fikirlərin?		
	Vətənin müdafiəsində vətəndaşın hansı vəzifələri var?		
3	Silahlı Qüvvələrin ümumqoşun nizamnamələrinin tələbləri dedikdə sizdə hansı təsəvvür yaranır?		
	Müasir ümumqoşun döyüşü necə təşkil olunur və aparılır?		
5	Müasir döyüş vasitələrindən hansıların adını eşitmişsən və ya ətraflı öyrənmək istəyərdin?		
	Topoqrafiya üzrə hansı bacarıqlar nümayiş etdirə bilərsən?		
	Fövqəladə hadisələr və mülki müdafiə anlayışı barədə fikirlərin?		
	Mühafizə vasitələri nədir və necə istifadə edilir?		
9	Sağlam həyat tərzini necə təsəvvür edirsən?		
	Hansı ilk tibbi yardım göstərə bilərsən və ya bilmək istəyərdin?		

LAYİHƏ

MÖVZU: 1

DÖVLƏT RƏMZLƏRİ

Standart:

1.1.1. Dövlət rəmzlərini və hərbi atributları tanıyır, onları şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri olan bayraq, gerb və himnimizin rəmzi mənalarını şərh etmək.

İş forması:	*Kollektiv*
İş üsulu:	*Beyin həmləsi, şərh, sual-cavab*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Şəkil barədə fikirləri dinləyirəm. Şəkildəki təsvirlər arasındakı əlaqə hədəf gö türülür.

Tədqiqat sualı:

Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzlərində təsvirlər nəyi bildirir?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə):

1. Dövlət bayrağımızın hazırlanması və istifadə tarixi?
2. Dövlət bayrağımızın təsvirlərinin rəmzi mənaları?
3. Dövlət bayrağımızın ölçüləri və asılma qaydaları?
4. Dövlət Gerbinin hazırlanması və istifadə tarixi?
5. Dövlət Gerbinin təsvirlərinin rəmzi mənaları?
6. Dövlət Gerbinin istifadə qaydaları?
7. Dövlət Himninin hazırlanması və istifadə tarixi?
8. Dövlət Himninin məzmunu?
9. Dövlət Himninin istifadə qaydaları?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Sualların cavabları dinlənilir. Maraq doğuran suallar müzakirə olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (2 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdlərdə vətənpərvərlik əhvali-ruhiyyəsini yüksəltmək, Dövlət rəmzlərimiz barədə məlumatları aşılamaq və qürur hissini artırmaqdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Dövlət bayrağının şaquli vəziyyətdə sinif otağının divarına bərkidilməsi həyata keçirilir.

Ev tapşırığı:

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnini iş dəftərinizə yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Dövlət rəmzlərini çətinliklə şərh edir	Dövlət rəmzlərini qismən şərh edir	Dövlət rəmzlərini şərh edir	Dövlət rəmzlərini nümunələr göstərməklə şərh edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 2
SİLAHLI QÜVVƏLƏR

Standart:

1.1.2. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri və başqa silahlı birləşmələr barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Silahlı Qüvvələrin (Azərbaycan Ordusunun) tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Beyin həmləsi, təqdimat, Venn diaqramı*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə):

Beyin həmləsindən istifadə edilərək fotoşəkil barədə fikir və mülahizələr dinlənilir.

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Silahlı qüvvələrin qoşun növlərini təyinatına görə necə təsnif edərsiniz?

Tədqiqatın aparılması (7 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edin.

II qrup: Quru Qoşunlarının tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edin.

III qrup: Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunlarının tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edin.

IV qrup: Hərbi Hava Qüvvələrinin tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edin.

V qrup: Hərbi Dəniz Qüvvələrinin tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edin.

VI qrup: Azərbaycan Ordusunun hərbi təhsil müəssisələri barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (21 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdlərdə hərbi-vətənpərvərlik əhvali-ruhiyyəsini yüksəltmək, Ordumuza olan inam hissini artırmaq və hərbi xidmətin növlərini izah etməkdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

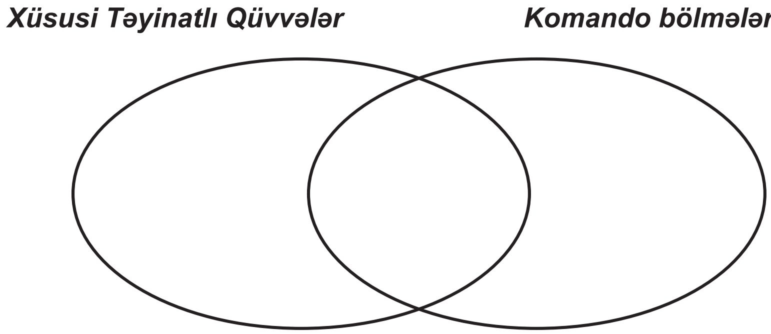

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Azərbaycan Ordusunun tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Azərbaycan Ordusu barədə çətinliklə təqdimat edir	Azərbaycan Ordusu barədə qismən təqdimat edir	Azərbaycan Ordusu barədə təqdimat edir	Azərbaycan Ordusu barədə nümunələr göstər məklə təqdimat edir

Ev tapşırığı:

Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən Müharibəsindəki döyüş uğurları barədə təqdimat hazırlayın.

LAYİHƏ

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏSİ

I qrup: Quru Qoşunları barədə təqdimat edin.

Yaranması	
Tərkibi	
Məqsəd və vəzifələri	

LAYİHƏ

MÖVZU: 3
BAŞQA SİLAHLI BİRLƏŞMƏLƏR

Standart:

1.1.2. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri və başqa silahlı birləşmələr barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Başqa silahlı birləşmələrin təyinatı, tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat etmək.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Beyin həmləsi, təqdimat, Venn diaqramı*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Beyin həmləsindən istifadə edilərək fotoşəkil barədə fikir və mülahizələr dinlənilir.

Başqa Silahlı Birləşmələr

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunları

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Başqa silahlı birləşmələri yaranma zərurəti və təyinatına görə necə şərh edərsiniz?

Tədqiqatın aparılması (7 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Daxili qoşunlar barədə təqdimat edin.

II qrup: Dövlət Sərhəd Xidməti barədə təqdimat edin.

III qrup: Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti barədə təqdimat edin.

IV qrup: Mülki Müdafiə Qoşunları barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (21 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdlərdə hərbi-vətənpərvərlik əhvali-ruhiyyəsini yüksəltmək, başqa silahlı birləşmələri təyinatına görə tanımaq və xüsusi təhsil sistemi barədə məlumat almaqdır.

Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin ölkəmizin sərhədlərini mühafizəsində, ictimai asayişin qorunmasında, təbii fəlakətlərin aradan qaldırılmasında xüsusi rolu var.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

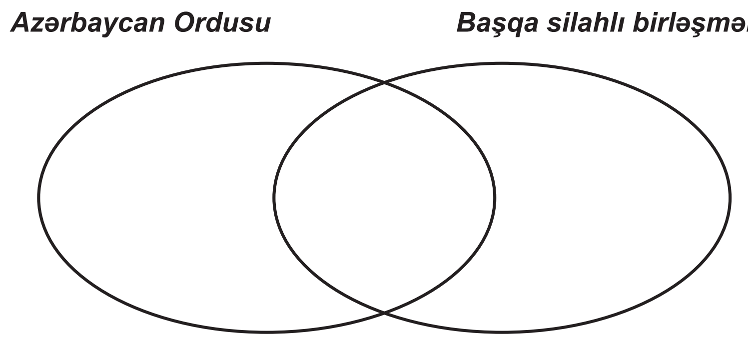

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir				
Əməkdaşlıq edir				
Silahlı Qüvvələrin tərkibi və əsas vəzifələri barədə təqdimat edir				
Yekun qiymət				

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Başqa silahlı birləşmələr barədə çətinliklə təqdimat edir	Başqa silahlı birləşmələr barədə qismən təqdimat edir	Başqa silahlı birləşmələr barədə təqdimat edir	Başqa silahlı birləşmələr barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir

Ev tapşırığı:

Başqa silahlı birləşmələrin 44 günlük Vətən müharibəsindəki döyüş uğurları barədə təqdimat hazırlayın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 4
HƏRBİ ATRİBUTLAR

Standart:

1.1.2. Dövlət və hərbi atributları tanıyır və onları şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Hərbi hissələrin Döyüş bayrağı, onların rəmzi mənalarını şərh etmək.
– Hərbi tərkiblərə görə hərbi rütbələri fərqləndirmək.
– Hərbi rütbələr və onların rəmzi mənalarını şərh etmək.

İş forması:	*Cütlərlə iş*
İş üsulu:	*Təqdimat, şərh, rollu oyun*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Şəkil barədə fikirləri dinləyirəm. Dövlət rəmzlərimiz və şəkil arasındakı əlaqə hədəf götürülür.

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Hərbi atributların növlərini və daşınma qaydalarını necə şərh edərsiniz?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq:

I cüt: Hərbi hissənin Döyüş bayrağının rəmzi mənasını, təsvirini və saxlan masıqaydalarını şərh edin.

II cüt: Silahlı Qüvvələrin embleminin təsvirini və istifadə qaydalarını şərh edin.

III cüt: Hərbi geyim formasının təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

IV cüt: Əsgərlər və matroslara verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

V cüt: Çavuşlara verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

VI cüt: Gizirlər və miçmanlara verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

VII cüt: Kiçik zabitlərə verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

VIII cüt: Baş zabitlərə verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

IX cüt: Ali zabitlərə verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Cütlərin şərhləri dinlənilir. Maraq doğuran suallar müzakirə edilir.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (2 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdlərdə vətənpərvərlik əhvali-ruhiyyəsini yüksəltmək, hərbi atributlara sevgi aşılamaq, hərbi geyimlərlə tanış etmək və hərbi rütbələrimiz barədə informa siya verməkdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Rollu oyun təşkil edərək hərbi and qəbul edilir.

LAYİHƏ

Ev tapşırığı

Hərbi rütbələri iş dəftərinizə çəkin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Cütlər / Meyarlar	I cüt	II cüt	III cüt	IV cüt	V cüt	VI cüt	VII cüt	VIII cüt	IX cüt
Döyüş bayrağını şərh edir									
Hərbi geyim barədə məlumat verir									
Hərbi rütbələri şərh edir									
Yekun qiymət									

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Hərbi atributları çətinliklə şərh edir	Hərbi atributları qismən şərh edir	Hərbi atributları şərh edir	Hərbi atributları nümunələr göstərməklə şərh edir

LAYİHƏ

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏLƏRİ

I cüt: Hərbi hissənin Döyüş bayrağının rəmzi mənasını, təsvirini və saxlanması qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat
Döyüş bayrağının rəmzi mənası	
Döyüş bayrağının təsviri və sax lanma qaydaları	

II cüt: Silahlı Qüvvələrin embleminin təsvirini və istifadə qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat
Təsviri	
İstifadə qaydaları	

III cüt: Hərbi geyim formasının təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat
Təsviri	
Daşınma qaydaları	

IV cüt: Əsgərlər və matroslara verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edir.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat
Əsgər	
Baş əsgər	
Kursantlar	

LAYİHƏ

V cüt: Çavuşlara verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Rütbələrin təsviri
Kiçik çavuş		
Çavuş		
Baş çavuş		

VI cüt: Gizirlər və miçmanlara verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Rütbələrin təsviri
Kiçik gizir		
Gizir		
Baş gizir		

VII cüt: Kiçik zabitlərə verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Rütbələrin təsviri
Kiçik leytenant		
Leytenant		
Baş leytenant		
Kapitan		

LAYİHƏ

VIII cüt: Baş zabitlərə verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Rütbələrin təsviri
Mayor		
Polkovnik-leytenant		
Polkovnik		

IX cüt: Ali zabitlərə verilən hərbi rütbələrin təsvirini və daşınma qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Rütbələrin təsviri
General-mayor		
General-leytenant		
General-polkovnik		
Ordu generalı		

LAYİHƏ

MÖVZU: 5
HƏRBİ QANUNVERİCİLİK

Standart:

1.2.1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası və digər qanunvericilik aktları nın hərbi xidmətə aid müddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının hərbi xidmətə aid müddəalarını şərh edir.
– Hərbi doktrinanın ümumi müddəalarını şərh etmək.
– “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanu nunun əsas müddəalarını şərh etmək.

İş forması:	*Kollektiv və fərdi iş*
İş üsulu:	*Təqdimat, müzakirə, şərh*
Resurslar:	*Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Azərbaycan Respublikasının Hərbi doktrinası, dərslik, plakat-lar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Bu kitablardan hansılar sizlərə tanışdır?

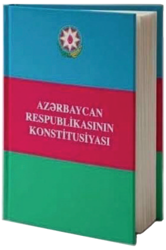

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Dövlət müdafiəsinin təşkili hansı hüquqi əsaslarla tənzimlənir?

Tədqiqatın aparılması (7 dəqiqə)

Tapşırıq:

I qrup: Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının hərbi xidmətə aid əsas müddəalarını şərh edin.

II qrup: Azərbaycan Respublikasının Hərbi doktrinasında Silahlı Qüvvələrin və başqa silahlı birləşmələrin vəzifələrini şərh edin.

III qrup: Vətəndaşların hərbi xidmətə hazırlanması və müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılmasını şərh edin.

IV qrup: Çağırışa möhlət verilməsi və çağırışdan azad edilmə qaydalarını şərh edin.

V qrup: Ehtiyatda olmağın son yaş hədləri və toplanışlar barədə qaydaları şərh edin.

VI qrup: Hərbi Andın hazırlanma məqsədini, məzmununu və tətbiq qaydalarını şərh edin

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdləri hərbi qanunvericiliklə tanış etmək, vətəndaşlıq borclarını gələ cəkdə qanuna müvafiq icra etmələrin aşılamaqdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Rollu oyun təşkil edərək hərbi and qəbul edilir.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

LAYİHƏ

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Qanunvericilik aktlarının hərbi xidmətə aid müddəalarını şərh edir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Hərbi qanunveri cilik barədə çətin liklə şərh edir	Hərbi qanun vericilik barədə qismən şərh edir	Hərbi qanunveri cilik barədə şərh edir	Hərbi qanun vericilik barədə nümunələr göstər məklə şərh edir

Ev tapşırığı:

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının hərbi xidmətə dair müddəaları barədə təqdimat hazırlayın.

LAYİHƏ

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏLƏRİ

I qrup: Konstitusiyanın hərbi xidmətə aid müddəalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərh
Silahlı Qüvvələr	
Vətənə sədaqət	
Vətəni müdafiə	

II qrup: Azərbaycan Respublikasının Hərbi doktrinasında Silahlı Qüvvələrin və başqa silahlı birləşmələrin vəzifələrini şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərh
Azərbaycan Respublikasının Hərbi doktrinasının məqsədi	
Silahlı Qüvvələr və başqa silahlı birləşmələrin qurulma prinsipləri	
Dinc dövrdə Silahlı Qüvvələrin və başqa silahlı birləşmələrin əsas vəzifələri	
Müharibə (silahlı münaqişə) dövründə Silahlı Qüvvələrin və başqa silahlı birləşmələrin əsas vəzifələri	

LAYİHƏ

III qrup: Vətəndaşların hərbi xidmətə hazırlanması və müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılmasın şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərh
Hərbi vəzifə	
Vətəndaşların ilkin hərbi qeydiyyata alınması	
Çağırışaqədərki hazırlıq	
Müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılma yaşı, çağırılma dövrü və xidmət müddəti	

IV qrup: Çağırışa möhlət verilməsi və çağırışdan azad edilmə qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərh
Çağırışa möhlət verilməsi	
Ailə vəziyyətinə görə çağırışa möhlət verilməsi	
Sağlamlıq vəziyyətinə görə çağırışa möhlət verilməsi	
Təhsili davam etdirmək üçün çağırışa möhlət verilməsi	

LAYİHƏ

V qrup: Ehtiyatda olmağın son yaş hədləri və toplanışlar barədə şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərh
Əsgərlər və çavuşlar üçün ehtiyatda olmanın son yaş hədləri	
Zabitlər üçün ehtiyatda olmanın son yaş hədləri	
Toplanışlar keçirilməsi	
Toplanışlardan azadetmə	

VI qrup: Hərbi Andın hazırlanma məqsədini, məzmununu və tətbiq qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat
Hərbi Andın hazırlanma məqsədi	
Hərbi Andın məzmunu	
Hərbi Andın tətbiq qaydaları	

LAYİHƏ

MÖVZU: 6
İNTİZAM NİZAMNAMƏSİ

Standart:

1.3.1. Sıra və İntizam nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– İntizam nizamnaməsinin əsas müddüaları və əsgərlərin məsuliyyətini şərh etmək.
– Əsgərlərə verilən həvəsləndirmə və cəzaları şərh etmək.

İş forması:	*Kollektiv iş*
İş üsulu:	*Klaster (şaxələndirmə), müzakirə, şərh*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə)

Mərkəzə "İntizam nədir" sualı yazılır. Şagirdlər fikirlərini söyləyir və lövhədəki cədvələ yazırllar. Yazılmış və söylənmiş fikirlər barədə qısa müzakirə aparılır. *İntizam* dedikdə yalnız cəzaların deyil, həvəsləndirmələrin də olduğu diqqətə çatdırılır.

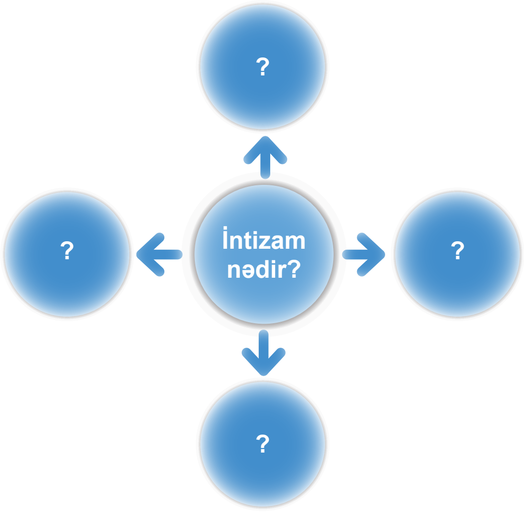

Tədqiqat sualı:

Həvəsləndirmə və cəzaların hərbi intizamın möhkəmlənməsində hansı rolu var?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (20 dəqiqə):

Tapşırıq:
1-ci sual: Hərbi intizamı necə şərh edərsiniz?
2-ci sual: Komandir və əsgərlərin məsuliyyətini necə şərh edərsiniz?
3-cü sual: Əsgərlərə verilən həvəsləndirmələri necə şərh edərsiniz?
4-cü sual: Əsgərlərə verilən İntizam cəzalarını necə şərh edərsiniz?
5-ci sual: Ərizələr və şikayətlər haqqında şərhiniz?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (5 dəqiqə):

Suallar üzrə tədqiqat aparılır. Sual-cavab yolu ilə sorğu aparılır və şagirdlər arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Möhkəm hərbi inti zam yüksək döyüş qabiliyətinin əsas şərtidir. Hərbi intizam hərbi qulluqçuların yük sək şüurluluğuna və vətənpərvərlik borclarını dərk etmələrinə, Vətənə sonsuz məhəbbət bəsləmələrinə əsaslanır. Lakin bunlar öz hərbi borcuna etinasız yanaşanlara məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqini istisna etmir. Bütün komandirlər bu nizamnamələ rin tələblərini rəhbər tutaraq hərbi intizamın daim yüksək səviyyədə saxlanılmasını təmin etməyə borcludurlar.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Oxuduğunuz məktəbdə yüksək “Nizam-intizama necə nail olunur” esse yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
İntizam Nizam naməsinin ümumi müddəalarını ça tinliklə şərh edir	İntizam Nizam naməsinin ümumi müddəalarını qismən şərh edir	İntizam Nizam naməsinin ümu mi müddəalarını şərh edir	İntizam Nizam naməsinin ümumi müddəalarını nü munələr göstərmək lə şərh edir

Ev tapşırığı:

Əsgərlərə verilən həvəsləndirmə və cəzaları əzbərdən öyrənin.

LAYİHƏ

MÖVZU: 7

SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 1. Sıra hazırlığı)

Standart:

1.3.1. Sıra və İntizam nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

–Sıra Nizamnaməsinin tapşırığı və əhəmiyyəti üzrə ümumi müddəaları şərh etmək.
–Sıra hərəkətləri zamanı hissə və bölmələrin (manqanın) düzülüşünü izah etmək.

İş forması:	*Kiçik quruplarla iş*
İş üsulu:	*Anlayışın çıxarılması, təqdimat, şərh, izah*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Verilmiş açar sözlərə görə sıra qaydaları anlayışının çıxarılması üzrə fikir mübadilısi aparılır.

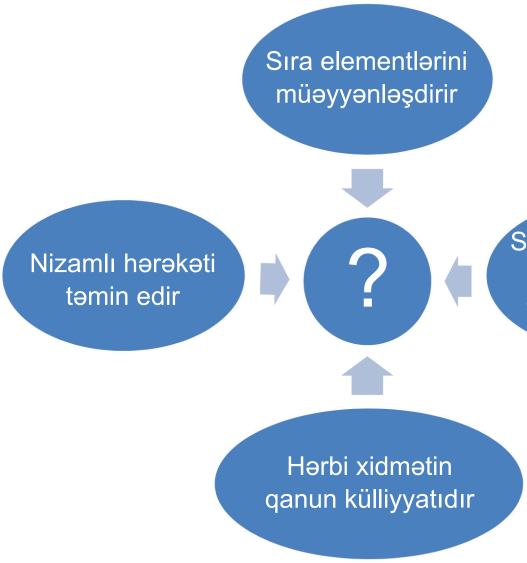

LAYİHƏ

İzah (3 dəqiqə):

Bu Nizamnamə hərbi qulluqçuların silahsız və silahla sıra hərəkətləri və yerişini, əsgəri salamlaşma qaydalarını, hərbi qulluqçuların düzülüşdən qabaq və sırada vəzifələrini, sıra hazırlığına olan tələbləri, habelə yerdəyişmə qaydalarını müəyyənləşdirir. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin bütün bölmələri və xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələri bu Nizamnaməni rəhbər tutmalıdırlar.

Tədqiqat sualı:

Sırada nizamlı hərəkətlərə necə nail olunur?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Əsgərlərin düzülüşdən qabaq və sıradakı vəzifələrini şərh edin.

II qrup: Sıra, cərgə, kolon, cinah, səf düzülüşlərini şərh edin.

III qrup: İnterval, distansiya, sıranın eni anlayışını şərh edin.

IV qrup: İkicərgəli sıra, istiqamətləndirici, sonuncu və sıranın dərinliyi anlayışlarını şərh edin.

V qrup: Açıq sıra, səfər sırası düzülüşlərini şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Qrupların təqdimatlarını ümumiləşdirirəm və Sıra Nizamnaməsinə əsasən verilən komandaların düzgün icra olunmasını vacib şərtlərdən biri kimi qeyd edirəm.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Sinif otağında cərgə və kolon düzülüşləri qruplarla icra edilir.

Ev tapşırığı:

Əsgərlərin düzülüşdən qabaq və sıradakı vəzifələrini iş dəftərinizə yazın.

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir					
Əməkdaşlıq edir					
Sıra düzülüşlərini şərh edir					
Yekun qiymət					

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Sıra nizamnaməsi nin ümumi müd dəalarını çətinliklə şərh edir	Sıra nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını qismən şərh edir	Sıra nizamnamə sinin ümumi müddəalarını şərh edir	Sıra nizamna-məsinin ümumi müddəalarını nümunələr göstər mək şərh edir

LAYİHƏ

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏLƏRİ

I qrup: Əsgərlərin düzülüşdən qabaq və sıradakı vəzifələrini şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərhlər
Əsgərlərin düzülüşdən qabaq vəzifələri	
Əsgərlərin sıradakı vəzifələri	
Təhsil aldığınız məktəbin ümumi sıra düzülüşü	
Təklifləriniz	

II qrup: Sıra, cərgə, kolon, cinah, səf düzülüşlərini şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərhlər
Sıra	
Cərgə	
Kalon	
Cinah	
Səf	

LAYİHƏ

III qrup: İnterval, distansiya, sıranın eni anlayışını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərhlər
İnterval	
Distansiya	
Sıranın eni	

IV qrup: İkicərgəli sıra, istiqamətləndirici, sonuncu və sıranın dərinliyi anlayışlarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərhlər
İkicərgəli sıra	
İstiqamətləndirici	
Sonuncu	
Sıranın dərinliyi	

V qrup: Açıq sıra, səfər sırası düzülüşlərini şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Şərhlər
Açıq sıra	
Səfər sırası	

LAYİHƏ

MÖVZU: 7

SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 2. Silahsız sıra üsulları və hərəkətləri)

Standart:

1.3.1. Sıra və intizam nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– *Sıra duruşunu, Düzül, Farağat, Azad* komandalarının necə icra olunmasını şərh edir və nümunələrə müvafiq yerinə yetirmək.
– *"Geyim formasını – Düzəlt"* komandasının necə icra olunmasını şərh edir və nümunələrə müvafiq yerinə yetirmək.
– Əsgər *salamı* verməsini şərh edir və nümunələrə müvafiq yerinə yetirmək.
– Yerində dönmələri şərh edir və nümunələrə müvafiq yerinə yetirmək.

İş forması:	*Kollektiv, manqalarla, cütlərlə iş*
İş üsulu:	*Sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra, rollu oyun*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

"Düzül" komandası verilərkən icra ardıcıllığı barədə fikir mübadiləsi aparılır.

Tədqiqat sualı:

Komandirlər tərəfindən komandalar necə verilir?

Tapşırıqların icrası (20 dəqiqə):

Tapşırıq:

Sıra duruşunu şərh edin və yerinə yetirin.
Düzül,Farağat,Azad komandalarını şərh edin və yerinə yetirin.
"Geyim formasını – Düzəlt" komandasını şərh edin və yerinə yetirin.
Əsgər salamını şərh edin və yerinə yetirin.
Yerində dönmələri şərh edin və yerinə yetirin.

LAYİHƏ

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərsi ümumiləşdirirəm və tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirirəm. Nizamnamələrin tələblərini diqqətə çatdırıram.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə):

Hər şagird növbə ilə komandir rolunda öz manqalarına öyrəndiyi komandaları icra etdirir.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

I	II	III	IV
Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını çətinliklə şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını qismən şərh edir	Sıra Nizam naməsinin ümu mi müddəalarını şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müddəalarını nümunələr göstər məklə şərh edir
Sıra hərəkətlərini çətinliklə yerinə yetirir	Sıra hərəkətlərini qismən yerinə yetirir	Sıra hərəkətlərini yerinə yetirir	Sıra hərəkətlərini nümunəvi yerinə yetirir

Ev tapşırığı:

Sıra Nizamnaməsində baş geyiminin geyilməsi və çıxarılması necə icra olunar? Araşdırın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 7

SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 3. Hərəkətlər)

Standart:

1.3.1. Sıra və intizam nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Hərəkət üsullarını (Sıra addımını, Səfər addımını, Qaçaraq hərəkəti) icra etmək.

İş forması:	*Kollektiv, manqalarla, cütlərlə iş*
İş üsulu:	*Sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra, rollu oyun*
Resurslar:	*Dərslik, Sıra Nizamnaməsi, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Sıra meydanında 3 kolonlu sırada hərəkətdə olarkən *“Geriyə marş”* komandası verilir. Bu zaman sıranın qarışma səbəbi araşdırılır.

Tədqiqat sualı:

Hərəkətin mütəşəkkil alınması üçün hansı sıra üsullarını tanıyırıq?

Tapşırıqların icrası (20 dəqiqə):

Tapşırıq:

Sıra addımını şərh edin və yerinə yetirin.
Səfər addımını şərh edin və yerinə yetirin.
Qaçaraq hərəkəti şərh edin və yerinə yetirin.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirərək, nizamnamələrin tələblərini diqqətə çatdırıram.

LAYİHƏ

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə):

Hər şagird növbə ilə komandir rolunda öz manqalarına öyrəndiyi komandaları icra etdirir.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

I	II	III	IV
Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını çətinliklə şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını qismən şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müddəalarını nü munələr göstər məklə şərh edir
Sıra hərəkətlərini çətinliklə yerinə yetirir	Sıra hərəkətlərini qismən yerinə yetirir	Sıra hərəkətlərini yerinə yetirir	Sıra hərəkətlərini nümunəvi yerinə yetirir

Ev tapşırığı:

Farağat komandasının yerində və yerişdəki mahiyyətini araşdırın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 7

SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 4. Hərəkətdə dönmələr)

Standart:

1.3.1. Sıra və İntizam nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Hərəkətdə dönmələri nümunələrə müvafiq yerinə yetirmək.

İş forması:	*Kollektiv, manqalarla, cütlərlə iş*
İş üsulu:	*Sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra, rollu oyun*
Resurslar:	*Dərslik, Sıra Nizamnaməsi, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə):

Sıra meydanında 3 kolonlu sırada hərəkətdə olarkən *"Geriyə marş"* komandası verilir. Bu zaman sıranın qarışma səbəbi araşdırılır.

Tədqiqat sualı:

Hərəkətdə komandalar necə icra olunmalıdır?

Tapşırıqların icrası (20 dəqiqə):

Tapşırıq:

"Sağa – Dön" komandasını yerinə yetirin.

"Yarım sağa – Dön" komandasını yerinə yetirin.

3. *"Sola – Dön"* komandasını yerinə yetirin.

"Yarım sola– Dön" komandasını yerinə yetirin.

5. "Geriyə – Marş" komandasını yerinə yetirin.

LAYİHƏ

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirirəm.

Düzgün istiqamətləri şagirdlərlə müəyyən edir və Nizamnamələrin tələblərini diqqətə çatdırıram.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə):

Hər şagird növbə ilə komandir rolunda öz manqalarına öyrəndiyi komandaları icra etdirir.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarlar diqqətdə saxlanılır:

I	II	III	IV
Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını çətinliklə şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını qismən şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müd dəalarını şərh edir	Sıra Nizamnamə sinin ümumi müddəalarını nü munələr göstər məklə şərh edir
Hərəkətdə dön mələri çətinliklə yerinə yetirir	Hərəkətdə dön mələri qismən yerinə yetirir	Hərəkətdə dön mələri yerinə yetirir	Hərəkətdə dön mələri nümunəvi yerinə yetirir

Ev tapşırığı:

Yerində və yerişdə dönmələri Venn diaqramında yazın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 8
DAXİLİ XİDMƏT NİZAMNAMƏSİ

Standart:

1.3.2. Daxili xidmət, qarnizon və qarovul xidməti nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

İnteqrasiya: Fəndaxili. 1.2.1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası və digər qanunvericilik aktlarının hərbi xidmətə aid müddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Hərbi qulluqçuların vəzifə borcları, onlar arasında qarşılıqlı münasibətləri şərh edir.
– Hərbi hissədəki günün nizam qaydalarını şərh etmək.

İş forması	*Kollektiv iş*
İş üsulu	*Sual-cavab, müzakirə, şərh, Venn diaqramı*
Resurslar	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Məktəbimizin gündəlik nizam qaydaları sual-cavab edilir, şagirdlərin vəzifələri soruşulur, növbətçilik barədə müzakirələr aparılır.

Tədqiqat sualı:

Hərbi hissələrdə daxili qayda-qanun necə tənzimlənir?

Tədqiqatın aparılması (20 dəqiqə)

Tapşırıq:
1-ci sual: Hərbi qulluqçuların ümumi vəzifələrini necə şərh edərsiniz?
2-ci sual: Rəislər və tabe olanlar, böyüklər və kiçiklər anlayışını necə şərh edərsiniz?
3-cü sual: Əmrlərin verilməsi və yerinə yetirilməsi qaydalarını necə şərh edərsiniz?

LAYİHƏ

4-cü sual: Hərbi nəzakət və hərbi qulluqçuların davranış qaydalarını necə şərh edərsiniz?

5-ci sual: Hərbi hissədəki günün nizam qaydalarını necə şərh edərsiniz?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (5 dəqiqə)

Suallar üzrə tədqiqat aparılır. Sual-cavab yolu ilə sorğu aparılır və şagirdlər arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə şagirdlərin və əsgərlərin vəzifələri arasındakı oxşarlıqlar qeyd edilir. Məktəbdə nizam-intizamın yaranması üçün hər kəs öz vəzifə borcunu bilməli və buna riayət etməlidir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Günün nizam qaydaları

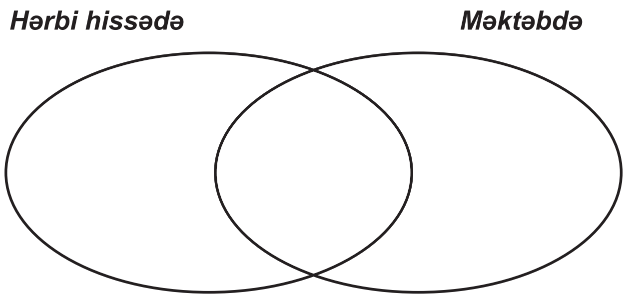

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qiymətləndirmə

I	II	III	IV
Daxili xidmət nizamnaməsinin ümumi müddəa larını çətinliklə şərh edir	Daxili xidmət nizamnaməsinin ümumi müddəa larını qismən şərh edir	Daxili xidmət nizamnaməsinin ümumi müddəa larını şərh edir	Daxili xidmət nizam naməsinin ümumi müddəalarını nümu-nələr göstərməklə şərh edir

Ev tapşırığı:

Əsgərin vəzifə borcunu iş dəftərinizə yazın və öyrənin.

LAYİHƏ

MÖVZU: 9
QARNİZON VƏ QARAVUL XİDMƏTLƏRİ NİZAMNAMƏSİ

Standart:

1.3.2. Daxili xidmət, qarnizon və qarovul xidməti nizamnamələrinin ümumi müddəalarını şərh edir.

İnteqrasiya: Fəndaxili. 1.2.1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası və digər qanunvericilik aktlarının hərbi xidmətə aid maddəalarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Qarnizon, qarovul, saatdar, post anlayışlarını şərh etmək.
– Saatdarın vəzifələri və toxunulmazlığı barədə şərh etmək.

İş forması:	*Kollektiv iş*
İş üsulu:	*Sual-cavab, müzakirə, şərh, Venn diaqramı*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (7 dəqiqə):

"Məktəbin mühafizəsi necə təşkil olunur?" sualı barədə fikir mübadiləsi aparılır, məktəb qarovulçularının iş rejimi barədə şagirdlər bildiklərini söyləyirlər. Hərbi hissələrdəki mühafizənin təşkili barədə müzakirələr aparılır.

Tədqiqat sualı:

Qarovul xidməti dedikdə nə başa düşürsünüz?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:
1-ci sual: **Qarnizon, qarovul** anlayışlarını necə şərh edərsiniz?
2-ci sual: **Saatdar** anlayışını necə şərh edərsiniz?
3-cü sual: **Post** anlayışını necə şərh edərsiniz?

LAYİHƏ

4-cü sual: **Saatdarın vəzifələri**ni necə şərh edərsiniz?
5-ci sual: **Saatdarın toxunulmazlığını** necə şərh edərsiniz?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Suallar üzrə tədqiqat aparılır. Sual-cavab yolu ilə sorğu aparılır və şagirdlər arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məktəblərin və hərbi hissələrin mühafizəsi arasındakı oxşarlıqları qeyd edirəm. Dövlət və mülki obyektlərin mühafizəsi üçün dövlətimiz tərəfindən görülən işlər qeyd edilir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Hərbi və mülki obyektlərdə mühafizənin təşkilini Venn diaqramında göstərin.

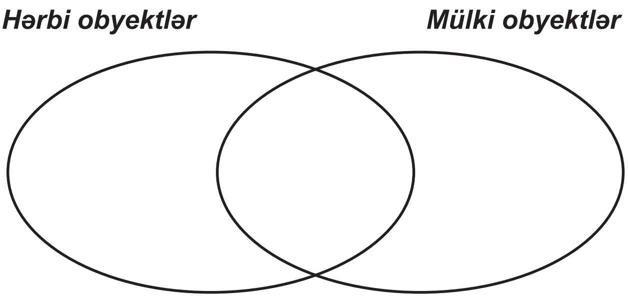

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Qarnizon və qarovul xidmətini çətinliklə şərh edir	Qarnizon və qarovul xidmətini qismən şərh edir	Qarnizon və qarovul xidmətini şərh edir	Qarnizon və qarovul xidmətini nümunələr göstərməklə şərh edir

Ev tapşırığı:

Saatdarın vəzifələrini iş dəftərinizə yazın və öyrənin.

LAYİHƏ

MÖVZU: 10
ÜMUMQOŞUN DÖYÜŞÜ

Standart:

2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş və döyüş təminatı növlərini izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Taktiki fəaliyyətin əsas növlərini (müdafiə, hücum, yerdəyişmə, ərazidə yerləşmə) izah edir
– Hərbi şərti işarələri (taktika əlifbasını) izah edir

İş forması:	*Kollektivlə iş*
İş üsulu:	*Sual cavab, Müzakirə*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (7 dəqiqə):

Sizcə, hər hansı bir hərbi əməliyyatda qalib gəlmək üçün nələrə malik olmaq lazımdır? Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir, lövhədə qeyd edilir. Təxmini cavabları deyilir, sonra şagirdlərin fikirləri ilə tutuşdurulur. Doğru və yanlış fikirlər qeyd olunur.

Tədqiqat sualı:

Döyüşdə taktikanın rolu nədir ?

İzah (5 dəqiqə):

Döyüş ona cəlb edilən güc və vasitələrdən asılı olaraq ümumqoşun döyüşü, hava hücumundan müdafiə döyüşü, hava döyüşü və dəniz döyüşü ola bilər.

Ümumqoşun döyüşü – Quru Qoşunlarının birləşmə, hissə və bölmələrinin taktiki fəaliyyətinin əsas forması kimi birgə əməliyyatların əsasını təşkil edir. Ümumqoşun döyüşü Quru Qoşunlarının müxtəlif qoşun növləri və xüsusi qoşunlarının, Hərbi Hava Qüvvələrinin, sahilyanı ərazilərdə isə həm də Hərbi Dəniz Qüvvələrinin birləşmə, hissə və bölmələrinin birgə səyi ilə aparılır.

Müasir ümumqoşun döyüşü – yüksək gərginliyi, döyüş fəaliyyətlərinin dinamikliyi və iti sürətliliyi, döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi zamanı döyüş fəaliyyətinin bir növündən digərinə sürətli keçilməsi ilə səciyyələnir.

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tədqiqat işi kollektiv aparılır. Aşağıdakı tapşırıqlar verilir. Şagirdlər dərslikdən suallara cavab axtarır.

Tapşırıq sualları:

1-ci sual: Tük dünyasında məşhur olan "Hilal" taktikasını necə izah edərsiniz?

2-ci sual: "Aslanov nalı" taktikasını necə izah edərsiniz?

3-cü sual: *"Şuşa əməliyyatı"* taktiki fəaliyyətini necə izah edərsiniz?

4-cü sual: Müasir ümumqoşun döyüşünün tamlığı necə səciyyələnir?

5-ci sual: Hərbi şərti işarələri (taktika əlifbasını) necə izah edərsiniz?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (10 dəqiqə):

Suallar üzrə tədqiqat aparılır. Sual-cavab yolu ilə sorğu aparılır və şagirdlər arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Müasir döyüşdə taktikadan məharətlə istifadə etməklə nailiyyət əldə etmək olar.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Şərti işarələri iş dəftərinizdə qeyd edin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Ümumqoşun dö yüşünü çətinliklə izah edir	Ümumqoşun dö yüşünü qismən izah edir	Ümumqoşun dö yüşünü izah edir	Ümumqoşun dö yüşünü nümunələr göstərməklə izah edir

Ev tapşırığı:

Hərbi şərti işarələri iş dəftərinizə çəkin.

LAYİHƏ

MÖVZU: 11

ƏSGƏRİN DÖYÜŞDƏ VƏZİFƏLƏRİ

Standart:

2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş və döyüş təminatı növlərini izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Əsgərin döyüşdəki vəzifə borclarını izah edir.

İş forması:	*Kollektiv və qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, izah*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Dərslikdəki müxtəlif atıcı silahlı əsgər şəkilləri nümayiş olunur. Əsgərin vəzifələri barədə fikrləri dinlənilir və Tədqiqat sualı:na keçid edilir.

Tədqiqat sualı:

Əsgərin döyüşdəki vəzifə borcları dedikdə nə başa düşürsünüz?

Tədqiqatın aparılması (7 dəqiqə):

Tədqiqat işi qruplarla aparılır. Cütlərə əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri verilir.

I qrup: Hər bir hərbi qulluqçunun döyüşdə ümumi vəzifə borcunu izah edin.
II qrup: Manqa komandirinin döyüşdə vəzifə borcunu izah edin.
III qrup: Qumbaraatanın, atıcı-qumbaraatan köməkçisinin, pulemyotçunun, baş atıcının və atıcının döyüşdə vəzifə borcunu izah edin.
IV qrup: Tuşlayıcı-operatorun (pulemyotçunun) döyüşdə vəzifə borcunu izah edin.
V qrup: Sürücü-mexanikin döyüşdə vəzifə borcunu izah edin.
VI qrup: Snayperin döyüşdə vəzifə borcunu izah edin.
VII qrup: **s**anitar atıcının döyüşdə vəzifə borcunu izah edin.

LAYİHƏ

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (20 dəqiqə)::

Hər bir qrupu dinləməyə vaxt ayrılır. Tədqiqat işlərini təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Tuşlayıcı-operatorun və sürücü-mexanikin vəzifələrinin oxşar və fərqli cəhətlərini Venn diaqramı ilə göstərin.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (2 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərsi ümumiləşdiririk. Döyüşdə hər bir əsgərin ümumi və xüsusi vəzifə borcları olduğu bir daha diqqətə çatdırılır. Döyüşdə müvəffəqiyyət qazanmaq üçün nizam-intizamlı olmağın, vəzifə borclarını bilmək və düzgün icra etməyin əsas şərtlərdən biri olduğu qeyd edilir.

Ev tapşırığı:

Pulemyotçunun və snayperin vəzifələrinin oxşar və fərqli cəhətlərini Venn diaqramı ilə göstərin.

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏSİ

Tədqiqat predmeti	Vəzifəsi	Silahı və təchizatı

LAYİHƏ

MÖVZU: 12

ƏSGƏRİN DÖYÜŞDƏ HƏRƏKƏTLƏRİ

Standart:

2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş növlərini və döyüş təminatı növlərini izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Döyüşdə maneələrin dəf edilməsi üsullarını öyrənir.
– Zəhərli sahənin (ərazinin) dəf edilməsi üsullarını öyrənir.
– Atış üçün yerin seçilməsi üsullarını öyrənir.

İş forması:	*Kollektiv, qruplarla*
İş üsulu:	*Sual cavab, izah, şərh*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar. iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Şəkil barədə şərhlər dinlənilir və şəklin tarixçəsi, mənası barədə fikir mübadiləsi aparılır.

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Döyüşdə əsgər necə hərəkət etməlidir ki, qələbə sevincini yaşasın?

Tədqiqatın aparılması (7 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimovun döyüş şücaətini izah edin.

II qrup: 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycan əsgərinin hücumda hərəkətlərini şərh edin.

III qrup: Döyüşdə maneələrin dəf edilməsi zamanı əsgərin hərəkətlərini izah edin.

IV qrup: Zəhərli sahənin (ərazinin) dəf edilməsi zamanı əsgərin hərəkətlərini izah edin.

V qrup: Atış üçün yerin seçilməsi zamanı əsgərin hərəkətlərini izah edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (21 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir:

Hər bir hərbi qulluqçu öz silahını və döyüş texnikasını mükəmməl bilməli, daima döyüşə hazır vəziyyətdə saxlamalıdır. Silahını ustalıqla tətbiq etməli, yoldaşlarına kömək etməlidir.

Döyüşdə qələbəyə ayrı-ayrı əsgərlərin, tankın və digər zirehli döyüş texnikalarının birgə hərəkətləri ilə nail olunur. Əsgər hücumda və müdafiədə bir qayda olaraq manqanın tərkibində fəaliyyət göstərir və tapşırıqları manqa komandirindən alır. Manqa komandiri ərazinin relyefini, hava şəraitini, düşməni, əsgərin silahının döyüş imkanını və başlıcası, aldığı döyüş tapşırığını əsas tutaraq şəxsi heyət arasında vəzifə bölgüsü aparır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Qaçaraq yerdəyişmə ilə irəliləməni praktik olaraq yerinə yetirin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

LAYİHƏ

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir					
Əməkdaşlıq edir					
Əsgərin döyüşdə hərəkətlərini izah edir					
Yekun qiymət					

Qiymətləndirmə

			IV
Əsgərin döyüşdə hərəkətlərini çətinliklə izah edir	Əsgərin döyüşdə hərəkətlərini qismən izah edir	Əsgərin döyüşdə hərəkətlərini izah edir	Əsgərin döyüşdə hərəkətlərini nümunələr göstərməklə izah edir

Ev tapşırığı:

“Şuşa, Sən Azadsan!” filmini izləyin. https://youtu.be/MM-5-Jk1BJ4

LAYİHƏ

MÖVZU: 13

DÖYÜŞ TƏMİNATI

Standart:

2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş və döyüş təminatı növlərini izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Döyüş təminatı növlərinin (kəşfiyyat, mühafizə, taktiki maskalanma, mühəndis təminatı, kimya təminatını) müasir ümumqoşun döyüşü zamanı aparılma üsullarını izah edir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Mərkəzə "Döyüş təminatı" sözü yazılır və fikirlər şaxələndirilir.

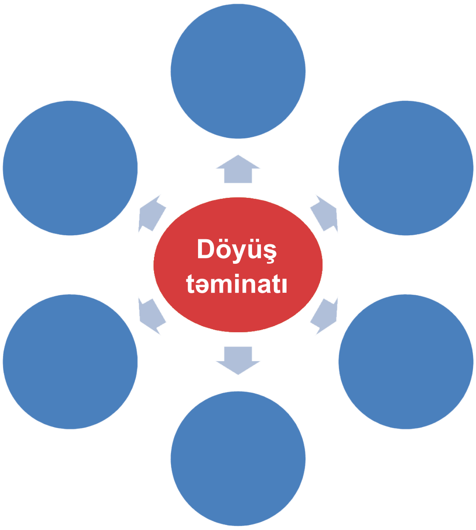

Tədqiqat sualı:

Müasir ümumqoşun döyüşü zamanı döyüş təminatı necə həyata keçirilir?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Kəşfiyyat aparmaq üsullarını (müşahidə, müşahidə postu) izah edin.

II qrup: Mühafizə aparmaq üsullarını (döyüşqabağı və yürüşdə) izah edin.

III qrup: Mühəndis təminatı üsullarını (müdafiədə və hücumda) izah edin.

IV qrup: Kimya təminat üsullarını (fərdi və kollektiv mühafizə vasitələri və qurğuları) izah edin.

V qrup: Taktiki maskalanma üsullarını (Gizlətmə Təqlidetmə) izah edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Döyüş təminatı dedikdə kəşfiyyat, mühafizə, mühəndis təminatı, kimyəvi təminat, taktiki maskalanma başa düşülür. Bu təminatlar döyüşdə uğur qazanmağın başlıca şərtləridir.

Yaradıcı tətbiqetmə (4 dəqiqə):

Müşahidə postu üçün müşahidə jurnalı tərtib edirlər.

Vaxt	Müşahidə edildi	Kimə məruzə olundu

Qiymətləndirmə (3 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir					
Əməkdaşlıq edir					
Döyüş təminatı növlərini və aparılması məqsədini izah edir					

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Döyüş təminatı növlərini çətinliklə izah edir	Döyüş təminatı növlərini qismən izah edir	Döyüş təminatı növlərini izah edir	Döyüş təminatı növlərini nümunələr göstərməklə izah edir

Ev tapşırığı:

Təqlidetmə barədə internetdən məlumat və şəkillər toplayaraq təqdimat hazırlayın.

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏLƏRİ

I qrup: Kəşfiyyat aparmaq üsullarını (müşahidə, müşahidə postu) izah edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi müddəaları	Aparılma məqsədi
Müşahidə		
Müşahidə postu		

II qrup: Mühafizə aparmaq üsullarını (döyüşqabağı və yürüşdə) izah edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi müddəaları	Aparılma məqsədi
Döyüşqabağı mühafizə		
Yürüşdə mühafizə		

LAYİHƏ

III qrup: Mühəndis təminatı üsullarını (müdafiədə və hücumda) izah edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi müddəaları	Aparılma məqsədi
Müdafiədə mühəndis təminatı		
Hücumda mühəndis təminatı		

IV qrup: Kimyəvi təminat üsullarını (fərdi və kollektiv mühafizə) izah edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi müddəaları	Aparılma məqsədi
Fərdi mühafizə üsulları		
Kollektiv mühafizə üsulları		

V qrup: Taktiki maskalanma üsullarını (gizlətmə, təqlidetmə) izah edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi müddəaları	Aparılma məqsədi
Gizlətmə		
Təqlidetmə		

LAYİHƏ

MÖVZU: 14

MANQANIN QURULUŞU VƏ DÖYÜŞ İMKANI

Standart:

2.1.2. Motoatıcı manqanın təşkili və döyüş imkanları haqqında biliyini nümayiş etdirir.

İnteqrasiya:
2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş və döyüş təminatı növlərini izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Manqanın döyüş düzülüşü olan manevr qrupu və atəş qrupu haqqında biliyini nümayiş etdirir.

İş forması:	*Kollektiv, BİBÖ*
İş üsulu:	*Klaster, Venn diaqramı*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə)

Dərs boyu cədvəl doldurulur və sonda ümumiləşdirmə aparılır.

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Əsgərin döyüşdəki vəzifə borclarını	Əsgərin manqadakı vəzifə borclarını	
Əsgərin döyüşdə hərəkətlərini	Əsgərin manqanın tərkibindəki hərəkət lərini	
Əsgərin döyüş imkanını	Motoatıcı manqanın döyüş imkanını	

Tədqiqat sualı:

Motoatıcı manqa hansı döyüş imkanlarına malikdir?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (20 dəqiqə):

Tapşırıq: Kollektiv şəkildə aşağıdakı suallar araşdırılır.

Döyüş imkanı:

1. Motoatıcı manqanın müdafiədə döyüş düzülüşü necə təşkil olunur?
2. Motoatıcı manqanın döyüş mövqeləri necə təşkil olunur?
3. Motoatıcı manqanın atəş sistemi necə təşkil olunur?
4. Motoatıcı manqanın hücumda manevr qrupunun döyüş imkanları hansılardır?
5. Motoatıcı manqanın hücumda atəş qrupunun döyüş imkanları hansılardır?
6. Piyadanın döyüş maşınının döyüş imkanları hansılardır?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (5 dəqiqə):

БМП (Piyadanın döyüş maşını) – tırtıllı zirehli maşındır, manqanın şəxsi heyətinin hərəkəti və döyüş aparması üçündür.

БТР (Zirehli transportyor) – təkərli döyüş maşını olub, manqanın şəxsi heyəini döyüş meydanına çatdırmaq və döyüş zamanı bölməyə atəş yardımı göstərmək üçündür.

Motoatıcı manqanın döyüş imkanları – bölmələrin və hissələrin müəyyən edilmiş müddətdə və konkret şəraitdə müəyyən tapşırıqları yerinə yetirmək imkanlarını göstərən kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləridir.

Motoatıcı manqanın döyüş imkanları onun atəş gücündən və manevretmə qabiliyyətindən də asılıdır.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Dərs boyu doldurulan BİBÖ cədvəlinə nəzər salınır və ümumiləşdirmə aparılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Sxem üzərində iş.

Motoatıcı manqanın mövqeyi

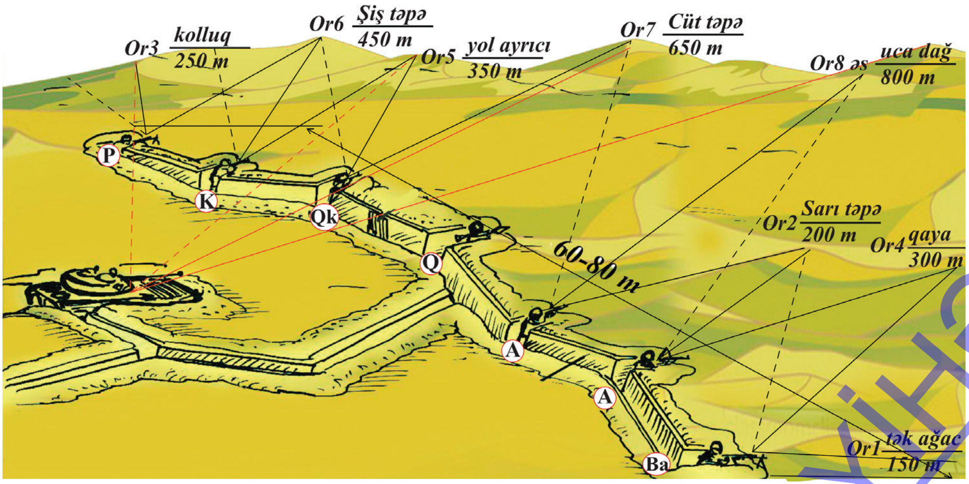

LAYİHƏ

Ev tapşırığı:

Motoatıcı manqanın müasir döyüş (motador, marauder və s.) texnikaları barədə məlumat toplayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

I	II	III	IV
Motoatıcı manqa nın təşkilini çətin liklə izah edir	Motoatıcı manqa nın təşkilini qis mən izah edir	Motoatıcı man-qanın təşkilini izah edir	Motoatıcı manqa nın təşkilini nümu-nələr göstərməklə izah edir
Motoatıcı manqa nın döyüş imkan larını çətinliklə izah edir	Motoatıcı manqa nın döyüş imkan larını qismən izah edir	Motoatıcı man-qanın döyüş imkanlarını izah edir	Motoatıcı manqa nın imkanlarını nümunələr göstər məklə izah edir
Motoatıcı manqa nın döyüş texni kalarını çətinliklə fərqləndirir	Motoatıcı manqa nın döyüş texni kalarını qismən fərqləndirir	Motoatıcı man-qanın döyüş texnikalarını fərqləndirir	Motoatıcı manqa nın döyüş texnika larını nümunələr göstərməklə fərq-ləndirir

2-ci dərsdə manqanın döyüş düzülüşü barədə rollu oyun təşkil olunur. Şərti olaraq şagirdlər vəzifələndirilir və məşq edilir.

LAYİHƏ

MÖVZU: 15
MANQA HÜCUMDA

Standart:

2.1.2. Motoatıcı manqanın təşkili və döyüş imkanları haqqında biliyini şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– 44 günlük Vətən Müharibəsində düşmənin silahlı quldur dəstələrinin darma dağın olunmasını şərh edir.
– Hücuma döyüş tapşırığını alarkən əsgərin fəaliyyətini şərh edir.
– Əsgər hücuma hazırlaşanda əməl etməli olduğu qaydaları şərh edir.
– “Manqa, həmləyə hazırlaş!” komandası ilə əsgərin fəaliyyətini şərh edir.
– “Manqa, həmləyə irəli!” komandası ilə əsgərin fəaliyyətini şərh edir.
– Manevr qrupunun hücumdakı fəaliyyətini şərh edir.
– Atəş qrupunun hücumdakı fəaliyyətini şərh edir.

İş forması:	*Kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Fikirlər dinlənilir və boş xanalara yazılır.

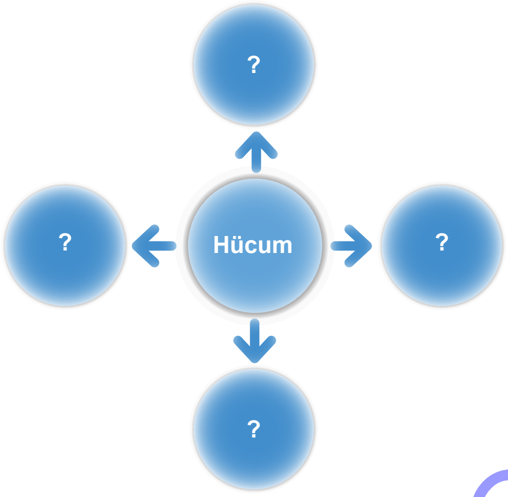

Tədqiqat sualı:

Hücum üçün əsgər nəyi bilməlidir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:
I qrup: Hücuma döyüş tapşırığını alarkən əsgərin fəaliyyətini şərh edin.
II qrup: Əsgər hücuma hazırlaşanda, əməl etməli olduğu qaydaları şərh edin.
III qrup: “Manqa, həmləyə hazırlaş!” komandası ilə əsgərin fəaliyyətini şərh edin.
IV qrup: “Manqa, həmləyə irəli!” komandası ilə əsgərin fəaliyyətini şərh edin.

LAYİHƏ

V qrup: Manevr qrupunun hücumdakı fəaliyyətini şərh edin.
VI qrup: Atəş qrupunun hücumdakı fəaliyyətini şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (5 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Manqa hücumda dedikdə: Manevr və atəş qrupunun tərkibində əsgərin fəaliyyəti nəzərdə tutulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Rollu oyun təşkil edilir. Manqa komandiri, qrup komandirləri seçilir və idarəetmə siqnalları təyin olunaraq icra edilir.

Ev tapşırığı:

"Ayaq altında qalan Ohanyan səddi" videorolikini izləyin.
https://youtu.be/KbzSKlESoDI

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Manqanın hücumunu şərh edir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə

I	II	III	IV
Manqanın hücum fəaliyyəti barədə biliklərini çətinliklə şərh edir	Manqanın hücum fəaliyyəti barədə biliklərini qismən şərh edir	Manqanın hü cum fəaliyyəti barədə biliklərini şərh edir	Manqanın hücum fəaliyyəti barədə bi liklərini nümunələr göstərməklə şərh edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 16

MANQANIN MÜDAFİƏDƏ MÖVQEYİ

Standart:

2.1.2. Motoatıcı manqanın təşkili və döyüş imkanları haqqında biliyini şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Səngərlərərin hazırlanması haqqında biliyini şərh edir.
– Daldalanacaqların hazırlanması haqqında biliyini şərh edir.
– Əlaqə yollarının hazırlanması barədə biliyini şərh edir.
– Döyüş texnikaları üçün səngərlər hazırlanması barədə biliyini şərh edir.

İş forması:	*Kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Fikirlər dinlənilir və boş xanalara yazılır.

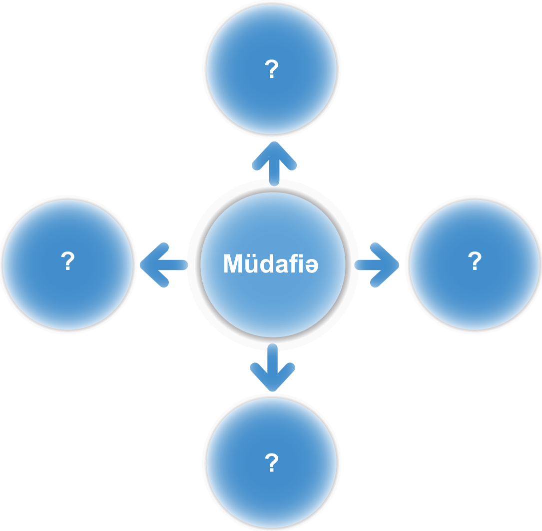

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Manqanın mövqeyinin mühəndis təchizatı nələrdən ibarətdir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

1-ci sual: Tək əsgər üçün səngər necə hazırlanır?

2-ci sual: Daldalanacaqlar necə hazırlanır?

3-cü sual: Əlaqə yolları necə hazırlanır?

4-cü sual: Döyüş texnikaları üçün səngərlər hansı ardıcıllıqla hazırlanır?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər sual üzrə tədqiqat aparılır. Şagirdlər seçim əsasında sualları şərh edirlər. Digər şagirdlərin əlavə sualları ilə müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (5 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. *Manqanın mühəndis təminatı* dedikdə səngərlərin, daldalanacaqların, əlaqə yollarının hazırlanması və mina-partlayıcı manelərdən mina sahələri düzülməsi başa düşülür.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Manqa üçün səngər sxemi çəkin.

Ev tapşırığı:

"Əsgərlərin səngər həyatı" videorolikini izləyin. https://youtu.be/rCbMoe-B64E

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

I	II	III	IV
Manqanın mövqeyi üzrə biliklərini çətinliklə şərh edir	Manqanın mövqeyi üzrə biliklərini qismən şərh edir	Manqanın mövqeyi üzrə bilikləri ni nümayiş etdirir	Manqanın mövqeyi üzrə biliklərini nümunələr göstərməklə şərh edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 17
KALAŞNİKOV AVTOMATI

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaraatanın taktiki texniki xassələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Kalaşnikov avtomatı və döyüş sursatları barədə təqdimat edir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*
E/resurslar:	*https://herbirehberler.blogspot.com*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (4 dəqiqə):

Sizcə, manqada ən çox hansı silahdan istifadə edilir?

Avtomat

Qumbaraatan

Tapança

Pulemyot

Minaatan

Snayper

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Manqada daha çox istifadə edilən Kalaşnikov silahlarının hansı özəllikləri var?

Tədqiqatın aparılması (7 dəqiqə):

I qrup: Kalaşnikov avtomatının təyinatı, iş prinsipi, taktiki və texniki xüsusiyyət ləri barədə təqdimat edin.

II qrup: Kalaşnikov avtomatının əsas hissə və mexanizmləri barədə təqdimat edin.

III qrup: Kalaşnikov avtomatına texniki qulluq üçün ləvazimatlar dəsti barədə təqdimat edin.

IV qrup: Kalaşnikov avtomatının döyüş sursatları barədə təqdimat edin.

V qrup: Kalaşnikov avtomatının hissə və mexanizmlərinin işi barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (18 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir, qrupların təqdimatı və mənim sualları ma görə nəticələr çıxarılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Qruplara krossvord verilir.

Ev tapşırığı:

Respublikamızda istehsal olunan AZ-7.62 və EM-14 avtomatları haqqında təq dimat hazırlayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

LAYİHƏ

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir					
Əməkdaşlıq edir					
Təqdimat edir					
Yekun qiymət					

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Kalaşnikov avtomatı barədə çətinliklə təqdimat edir	Kalaşnikov avtomatı barədə qismən təqdimat edir	Kalaşnikov avtomatı barədə təqdimat edir	Kalaşnikov avtomatı barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏLƏRİ

I qrup: Kalaşnikov avtomatının təyinatı, iş prinsipi, taktiki və texniki xüsusiyyətləri barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	AK 74 M
Təyinatı	
İş prinsipi	
Taktiki xassələri	
Texniki xassələri	

LAYİHƏ

II qrup: Kalaşnikov avtomatının əsas hissə və mexanizmləri barədə təqdimat edin.

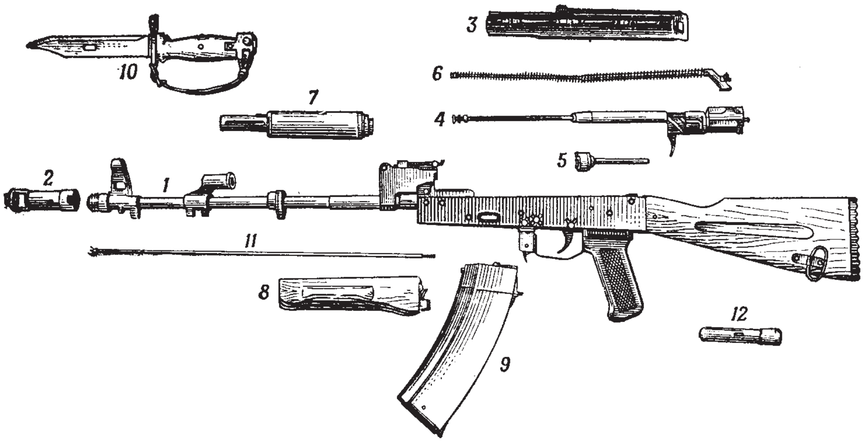

S/S	Adı	Təyinatı
3		
5		
9		

III qrup: Kalaşnikov avtomatına texniki qulluq üçün ləvazimatlar dəsti barədə təqdimat edin.

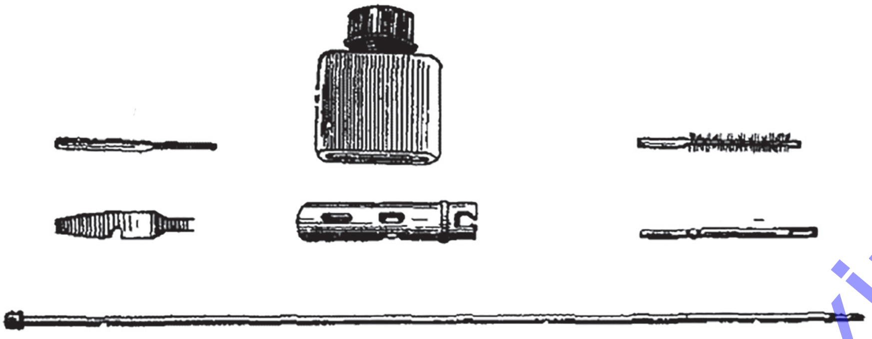

LAYİHƏ

S/S	Adı	Təyinatı
3		
5		

IV qrup: Kalaşnikov avtomatının döyüş sursatları barədə təqdimat edin.

S/S	Adı	Təyinatı
3		
5		

V qrup: Kalaşnikov avtomatının hissə və mexanizmlərinin işi barədə təqdimat edin.

Baş verən proseslər	
Tətiyi çəkərkən	
Barıt qazlarının təsiri	
Növbəti mərminin lülə kanalına ötürülməsi	
Ləngimənin yaranma səbəbləri və aradan qaldırılması	

LAYİHƏ

I qrup

Soldan sağa:

4. Patronları saxlayır
6. Mexanizm çaxmaq çərçi vəsini irəli qaytarır
7. Atışdan sonra boş gilizi çölə tullayan hissə
9. Ggülləni istiqamətləndirir

Yuxardan aşağı:

1. Patronu xəzinəyə ötürmək üçündür
2. Ehtiyat ləvazimatlar
3. Avtomatı tuşlamaq üçündür
5. Qaz porşeninin hərəkətini yönəldir
8. Lülənin altında yerləşir

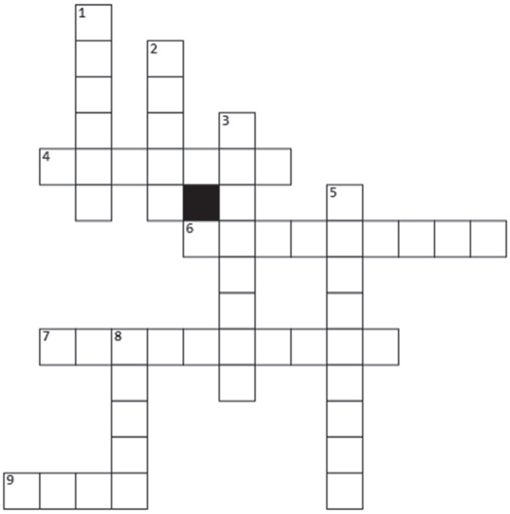

II qrup

Soldan sağa:

3. Mexanizm çaxmaq çərçivəsini irəli qaytarır
6. Patronları saxlayır
7. Qaz porşeninin hərəkətini yönəldir
9. Gülləni istiqamətləndirir

Yuxardan aşağı:

1. Patronu xəzinəyə ötürmək üçündür
2. Atışdan sonra boş gilizi çölə tullayan hissə
4. Ehtiyat ləvazimatlar
5. Avtomatı tuşlamaq üçündür
8. Lülənin altında yerləşir

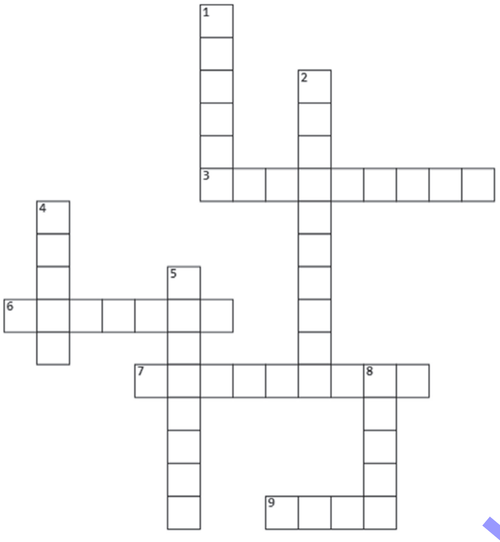

LAYİHƏ

III qrup

Soldan sağa:

3. Lülənin altında yerləşir
4. Ehtiyat ləvazimatlar
8. Çaxmaq çərçivəsini irəli qaytarır
9. Patronları saxlayır

Yuxardan aşağı:

1. Atışdan sonra boş gilizi çölə tullayan hissə
2. Gülləni istiqamətləndirir
5. Avtomatı tuşlamaq üçündür
6. Patronu xəzinəyə ötürmək üçündür
7. Qaz porşeninin hərəkətini yönəldir

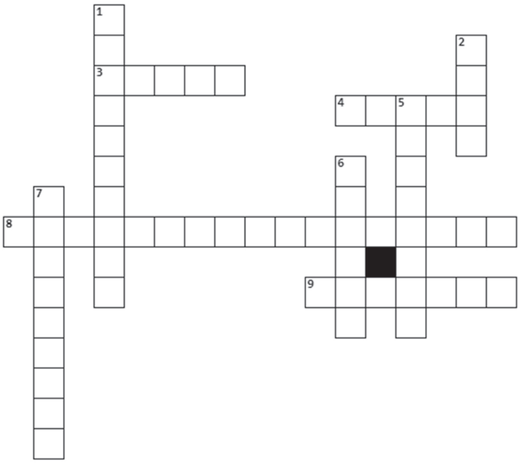

IV qrup

Soldan sağa:

3. Patronu xəzinəyə ötürmək üçün dür
4. Atışdan sonra boş gilizi çölə tul layan hissə
6. Lülənin altında yerləşir
9. Avtomatı tuşlamaq üçündür

Yuxardan aşağı:

1. Çaxmaq çərçivəsini irəli qaytarır
2. Qaz porşeninin hərəkətini yönəl dir
5. Gülləni istiqamətləndirir
7. Patronları saxlayır
8. Ehtiyat ləvazimatlar

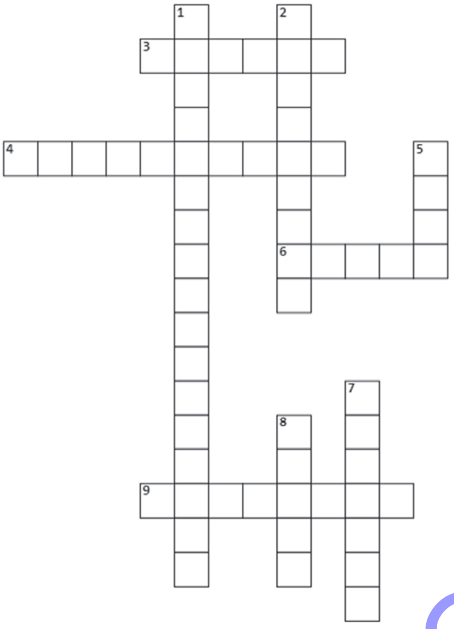

LAYİHƏ

MÖVZU: 18

AVTOMATIN NATAMAM SÖKÜLMƏSİ VƏ YIĞILMASI

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaraatanının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Avtomatın natamam sökülmə qaydası barədə təqdimat edir.
– Natamam sökülmüş avtomatın yığılması qaydası barədə təqdimat edir.

İş forması:	*Kollektiv və cütlərlə iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, izah*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə)

Atıcı silahların natamam sökülmüş şəkilləri nümayiş olunur. Silahın sökülməsi nin səbəbləri barədə fikrləri dinlənilir və Tədqiqat sualı:na keçid edilir.

Tədqiqat sualı:

Avtomatın natamam sökülməsi dedikdə nə başa düşürsünüz?

Tədqiqatın aparılması (7 dəqiqə):

Tədqiqat işi cütlərlə aparılır.
I cüt: Maqazini ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.
II cüt: Penalı qundağın yuvasından çıxarmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.
III cüt: Sünbəni ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.
IV cüt: Lüləağzı əyləci – kompensatoru (alovsöndürəni) ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.
V cüt: Lülə qutusunun qapağını ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.

LAYİHƏ

VI cüt: Qaytarıcı mexanizmi ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.

VII cüt: Çaxmaqla çaxmaq çərçivəsini lülə qutusundan ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.

VIII cüt: Çaxmağı çaxmaq çərçivəsindən ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ar dıcıllığı barədə təqdimat edin.

IX cüt: Lülə örtüyü ilə qaz borusunu ayırmaq qaydası və birləşdirilmə ardıcıllığı barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (20 dəqiqə):

Hər bir cütlüyü dinləməyə vaxt ayrılır. Tədqiqat işlərini təqdim edirlər. Digər cüt lərin suallarına görə müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Avtomatın natamam sökülübyığılması praktiki olaraq yerinə yetirilir.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (5 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərsi ümumiləşdiririk. Döyüşdə hər bir əsgərin istifadəsində olan silahların taktiki-texniki xassələrini dərindən bilməsinin vacib olduğu bir daha diqqətə çatdırılır. Daima döyüşə hazır olmaq, döyüşdə müvəffəqiyyət qazanmaq üçün təhkim olunmuş silahın natamam sökülərək təmizlənməsi və yağlanmasının əsas şərtlərdən biri olduğu qeyd edilir.

Ev tapşırığı:

Avtomatın tam sökülməsi barədə videoları internetdən axtarın və adres linkləri təqdim edin.

Cütlər aşağıdakı cədvələ uyğun qiymətləndirilir (5 dəqiqə):

Cütlərdə işləyən şagirdlərin adı	Fəallıq səviyyəsi (zəif, orta, yüksək)	Əməkdaşlıq etmə	Vaxtdan səmərəli istifadə etmə	Təqdimat etmə
Əsgərov Rəvan				
Osmanov Tunar				

İkinci dərsdə avtomatın natamam sökülübyığılması, darağa potronun doldurulması və boşaldılması normativlərə uyğun olaraq praktiki yerinə yetirilir.

LAYİHƏ

MÖVZU: 19

ATIŞIN ƏSASLARI

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaralarının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Atışın baş verməsi və güllənin hədəfə çatması barədə təqdimat edir.
– Döyüş patronları barədə təqdimat edir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*
E/resurslar:	*https://herbirehberler.blogspot.com*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə)

Mərkəzə "Atışın baş verməsi və güllənin hədəfə çatması" sözü yazılır, hansı proseslərin baş verməsi barədə fikirlər dinlənilir.

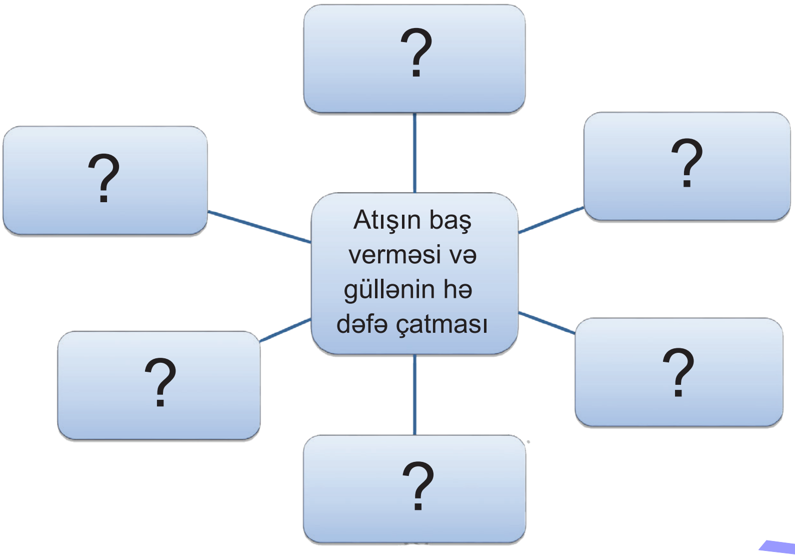

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Atış zamanı hansı proseslər baş verir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Atəşin mahiyyəti barədə təqdimat edin.

II qrup: Döyüş patronlarının quruluşu barədə təqdimat edin.

III qrup: Güllənin başlanğıc sürəti barədə təqdimat edin.

IV qrup: Silahın təpməsi barədə təqdimat edin.

V qrup: Trayektoriyanın yaranması barədə təqdimat edin.

VI qrup: Güllənin deşici və öldürücü təsiri barədə təqdimat edin.

Qeyd: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Aşağıda təqdim olunan suallar verilmiş düstura əsasən həll edilir.

V2 = M1*V1/M2

Burada, **M1** *– güllənin kütləsi,* **V1** *– güllənin başlanğıc sürəti, – silahın kütləsi,*

V2 *– təpmə sürətidir.*

Gülləsinin çəkisi 3,2 qram olan AK74 M silahının təpmə sürəti nə qədər olar?

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir. Atışın baş verməsi və güllənin hədəfə çatması üçün trayektoriyanı nəzərə almaq əsas şərtlərdən biridir. Yəni məsafədən asılı olaraq hədəfin nişan alma nöqtəsi ilə güllənin hədəfə çatma nöqtəsi fərqli ola bilər.

Ev tapşırığı:

Zirehdələn-yandırıcı və xüsusi başlıqlı güllələr barədə internetdən məlumat toplayın və təqdimat hazırlayın.

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Atışın baş verməsi və güllənin hədəfə çatması barədə təqdimat edir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Atışın əsasları barədə çətinliklə təqdimat edir	Atışın əsasları barədə qismən təqdimat edir	Atışın əsasları barədə təqdimat edir	Atışın əsasları barədə nümunələr göstərməklə təqdi mat edir

LAYİHƏ

İş vərəqi №1.

I qrup: Atəşin mahiyyəti barədə təqdimat edin.

İş vərəqi №2.

II qrup: Döyüş patronlarının quruluşu barədə təqdimat edin.
https://www.turbosquid.com/ru/3d-models/maya-cartridges-5-408/531401

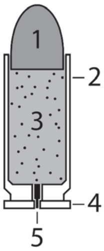

İş vərəqi №3.

III qrup: Güllənin başlanğıc sürəti barədə təqdimat edin.

LAYİHƏ

İş vərəqi №4.

IV qrup: Silahın təpməsi barədə təqdimat edin.

İş vərəqi №5.

V qrup: Trayektoriyanın yaranması barədə təqdimat edin.

LAYİHƏ

İş vərəqi №6.

VI qrup: Güllənin deşici və öldürücü təsiri barədə təqdimat edin.

Maneənin adı	Güllənin növü	Atış məsafəsi	Deşib keçmə faizi, deşmə dərinliyi

LAYİHƏ

MÖVZU: 20
PULEMYOTLAR

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaraatanının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

İnteqrasiya:
2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş və döyüş təminatı növlərini izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Əl pulemyotlarının yaranması və təyinatını bilir.
– Milli istehsalımız olan pulemyotların taktiki texniki xüsusiyyətlərini tanıyır.

İş forması:	*Kollektiv və qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamla.

Motivasiya (5 dəqiqə)

Dərs boyu cədvəl doldurulur və sonda ümumiləşdirmə aparılır.

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Pulemyotçunun döyüşdəki vəzifə borclarını	Pulemyotçunun istifadə etdiyi pulemyotlar və onların taktiki-texniki xassələrini	

Tədqiqat sualı:

Azərbaycan Ordusundakı Motoatıcı manqanın silahlanmasında hansı model pulemyotlardan istifadə edilir?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tədqiqat işi qruplarla aparılır. Qruplara tapşırıqlar verilir.

Tapşırıq:

I qrup: РПК 74M pulemyotlarının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

II qrup: ПКМ pulemyotlarının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdi mat edin.

III qrup: UP-7,62 pulemyotlarının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

IV qrup: HP-7,62 pulemyotlarının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

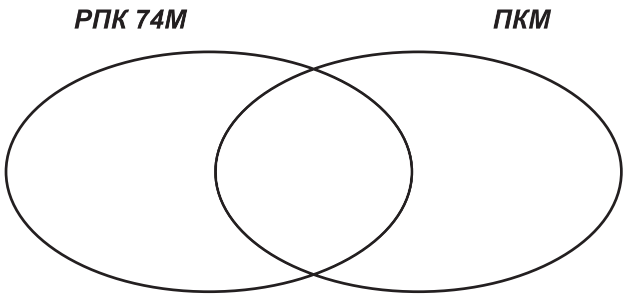

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Dərs boyu cədvəl doldurulur və sonda ümumiləşdirmə aparılır.

Ev tapşırığı:

Bu mərhələdə biliklərin necə əldə olunmasına nəzər salır, Ev tapşırığını elan edir və dərsi yekunlaşdırıram.

Pulemyotlar barədə videomateriallar toplayın və təqdimat hazırlayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

LAYİHƏ

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir				
Əməkdaşlıq edir				
Pulemyotlar barədə təqdimat edir				
Yekun qiymət				

Qiymətləndirmə:

Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

I	II	III	IV
Pulemyotlar barədə çətinliklə təqdimat edir	Pulemyotlar barədə qismən təqdimat edir	Pulemyotlar barədə təqdimat edir	Pulemyotlar barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 21

TANK ƏLEYHİNƏ ƏL QUMBARAATANI

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaraatanının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Tank əleyhinə əl qumbaraatanının yaranması barədə təqdimat edir.
– РПГ-7В "Кнут" (Qamçı) və TƏQ-7V2 "Qaya" tank əleyhinə əl qumbaraatanının təyinatı, quruluşu və iş prinsipini şərh edir.

İş forması:	*Kollektiv və qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

"Bazuka" nədir? Bu silahı niyə belə adlandırıblar?

Tədqiqat sualı:

Azərbaycan Ordusunda istifadə olunan tank əleyhinə əl qumbaraatanını necə şərh edərsiniz?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tədqiqat işi qruplarla aparılır. Qruplara tapşırıqlar verilir.

Tapşırıq:

I qrup: Tank əleyhinə əl qumbaraatanının yaranması

II qrup: РПГ-7В “ Кнут ” (Qamçı) tank əleyhinə əl qumbaraatanının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

III qrup: TƏQ-7V2 “Qaya” tank əleyhinə əl qumbaraatanının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

IV qrup: 40 mm-lik TƏQ7V2 “Qaya” və РПГ-7В “Кнут” tipli tank əleyhinə əl qumbaraatanlarının döyüş sursatları barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Rollu oyun təşkil olunur:

Qumbaraatan və atıcı qumbaraatan köməkçisinin “Döyüşə” komandasını icra edin.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Əl qumbaraatanları düşmənin tank və digər zirehli vasitələri ilə mübarizə aparmaq, yüngül sığınacaqlarda və tikililərdə yerləşən canlı qüvvəsini məhv etmək üçün nəzərdə tutulmuşdu. Onların zirehdəlmə qabiliyyəti düşmənin bütün növ müasir döyüş texnikaları ilə mübarizə aparmağa imkan verir.

Ev tapşırığı:

Cədvəli doldurun.

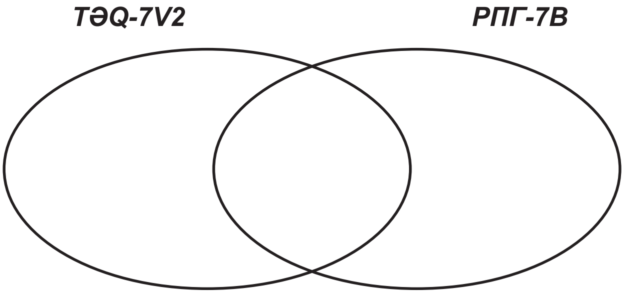

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir				
Əməkdaşlıq edir				
Əl qumbaraatanları barədə təqdimat edir				
Yekun qiymət				

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Əl qumbaraatan ları barədə çətin liklə təqdimat edir	Əl qumbaraa tanları barədə qismən təqdimat edir	Əl qumbaraatan ları barədə təqdi mat edir	Əl qumbaraatanları barədə nümunələr göstərməklə təqdi mat edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 22

SNAYPER TÜFƏNGLƏRİ

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaraatanının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– “İSTİQLAL”, “Mübariz”, “Yalquzaq”, “Yırtıcı”, “Vaşaq”, “СВД” (SVD), “Bora-12” snayper tüfənglərinin əsas taktiki-texniki xüsusiyyətləri barədə təqdimat edir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, təqdimat, rollu oyun*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Film nümayiş olunur və ya şəkil barədə fikirlər dinlənilir.

https://youtu.be/L3XATaZBJRU

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Snayperlərimiz hansı tüfənglərdən istifadə edir və nə kimi özəllikləri var?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tədqiqat işi qruplarla aparılır.

I qrup: "İSTİQLAL" snayper tüfənginin taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

II qrup: "Mübariz" snayper tüfənginin taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

III qrup: "Yalquzaq" snayper tüfənginin taktiki-texniki xassələri barədə təqdi mat edin.

IV qrup: "Yırtıcı" snayper tüfənginin taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

V qrup: "Vaşaq" snayper tüfənginin taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

VI qrup: "СВД" (SVD) snayper tüfənginin taktiki-texniki xassələri barədə təqdi mat edin.

VII qrup: "Bora-12" snayper tüfənginin taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Snayperlərin üzlərinin boyanmasını xüsusisi boyalar vasitəsilə icra edin.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir. Atıcı silahlarla düşmənin canlı qüvvəsini məhv edərkən snayper tüfəngini təyinatına və xassələrinə uyğun düzgün tətbiqi vacibdir.

Ev tapşırığı:

Məşhur fin snayper Simo Hayha haqqında filmi izləyin.
https://youtu.be/Y1_Mw1mAG_0

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup	VII qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir							
Əməkdaşlıq edir							
Snayper tüfəngi barədə təqdimat edir							
Yekun							

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Snayper tüfəngi barədə çətinliklə təqdimat edir	Snayper tüfəngi barədə qismən təqdimat edir	Snayper tüfəngi barədə təqdimat edir	Snayper tüfəngi barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 23

TAPANÇALAR

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaraatanının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Tapançaların yaranması barədə təqdimat edir.
– Silahlı Qüvvələrimizin arsenalında olan "**Zəfər", ПМ (PM), ПММ (PMM), ПБ (PB), "Glok Б"** tapançalarının əsas taktiki texniki xüsusiyyətləri barədə təqdimat edir.

İş forması:	*Kollektiv və qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Vətən Müharibəsi zamanı Xankəndi xəstəxanasında işləyən cərrah Fransanın məşhur

Le Monte TV kanalına müsahibəsində "Şuşadan təxliyə olunan yaralıların ək səriyyəti bıçaq və tapança yaraları ilə xəstəxanaya gətirilirdi" deyə vurğulayırdı. Şuşa fatehlərimiz barədə fikir mübadiləsi aparılır.

Tədqiqat sualı:

Sizcə, əsgərlərimiz işğalçıları Şuşadan qovarkən niyə məhz tapançalardan istifadə etməyə üstünlük vermişlər?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tədqiqat işi qruplarla aparılır. Qruplara tapşırıqlar verilir.

LAYİHƏ

Tapşırıq:

I qrup: İlk tapançaların yaranması, çapı və iş prinsipləri barədə təqdimat edin.

II qrup: "Zəfər" tapançasının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

III qrup: ПМ (PM) tapançasının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

IV qrup: ПММ (PMM) tapançasının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

V qrup: ПБ (PB) tapançasının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

VI qrup: **"**Glok-Б" tapançasının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

ПМ tipli tapança ilə respublikamızda istehsal olunan "Zəfər" tapançasını müqayisə edin.

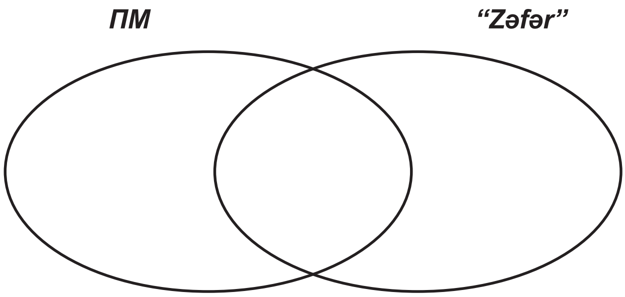

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Tapança qısa lüləli, fərdi, odlu silahdır. Güc strukturlarının əməkdaşlarının tabel silahıdır. Silah XTQ mənsublarının təchizatına daxil olub, düşmənin canlı qüvvəsinə yaxın məsafələrdə zərər vurmaq üçün nəzərdə tutulub.

Ev tapşırığı:

"Dünyanın ən tanınmış tapançası – MAKAROV" filmini izləyin.
https://youtu.be/Pgtp4XOgshk

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Tapançalar barədə təqdimat edir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Tapançalar barədə çətinliklə təqdimat edir	Tapançalar barədə qismən təqdimat edir	Tapançalar barədə təqdimat edir	Tapançalar barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 24

ƏL QUMBARALARI

Standart:

2.2.1. Atıcı silahların və əl qumbaralarının taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– RQD-5 (РГД-5), F-1 (Ф-1), RQO (РГО), RQN (РГН), RKQ-3E (РКГ-3Е) əl qumbaralarının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir.

İş forması:	*Kollektivlə və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart, təlim əl qumbaraları*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Əl qumbaralarının şəkilləri nümayiş olunur. Fikrləri dinləyir və Tədqiqat sualı:na keçid edirəm.

РГД-5 **Ф-1** **РГН** **РГО** **РКГ**

Tədqiqat sualı:

Şəkildəki əl qumbaraları ilə hansı tapşırıqları yerinə yetirmək olar?

LAYİHƏ

İzah (3 dəqiqə):

Təyinatına görə qumbaralar aşağıdakılara bölünür:

piyada əleyhinə
tank əleyhinə
yandırıcı
xüsusi (tüstüburaxan, işıqlandırıcı, kimyəvi və siqnalverici)

Əl qumbaraları hədəfə göstərdiyi təsirə görə

qəlpəli
kumulyativ

qumbaralara bölünür.

Qəlpəli qumbaralar *düşmənin canlı qüvvəsinə yaxın məsafəli döyüşdə qəlpələrlə zərər vurmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur.*

Qəlpələrin yayılma məsafəsindən asılı olaraq qumbaralar

hücum
müdafiə

qumbaralarına bölünür.

Kumulyativ qumbaralar *düşmənin tank və digər zirehli hədəfləri ilə mübarizə aparmaq, uzunmüddətli və səhra tipli müdafiə istehkamlarını dağıtmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur.*

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: RQD-5 (РГД-5) əl qumbarasının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

II qrup: F-1 (Ф-1) əl qumbarasının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

III qrup: RQO (РГО) və RQN (РГН) əl qumbaralarının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

IV qrup: RKQ-3E (РКГ-3E) əl qumbarasının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Əl qumbarasının istifadə olunma qaydası barədə praktiki iş və ya video nümayiş olunur.

https://herbirehberler.blogspot.com/2017/05/l-qumbaras-praktiki-ats.html#more

LAYİHƏ

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərsi ümumiləşdiririk. Əl qumbaralari ilə müdafiədə və hücumda düşmənin canlı qüvvəsini, zirehli texnikalarını məhv edərkən təyinatına uyğun düzgün tətbiqi vacibdir.

Ev tapşırığı:

Yandırıcı və xüsusi (tüstüburaxan, işıqlandırıcı, kimyəvi və siqnalverici) təyinatlı qumbaralar barədə imternetdən məlumat toplayın və təqdimat hazırlayın.

Qiymətləndirmə (3 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir				
Əməkdaşlıq edir				
Əl qumbaraları barədə təqdimat edir				
Yekun qiymət				

Qiymətləndirmə:

Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

I	II	III	IV
Əl qumbarala rının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə çətinliklə təqdi mat edir	Əl qumbaraları-nın təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə qismən təqdimat edir	Əl qumbarala rının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edir	Əl qumbaralarının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə nümunələr göstərməklə təqdi mat edir

LAYİHƏ

İş vərəqi №1.

I qrup: RQD-5 (РГД-5) əl qumbarasının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

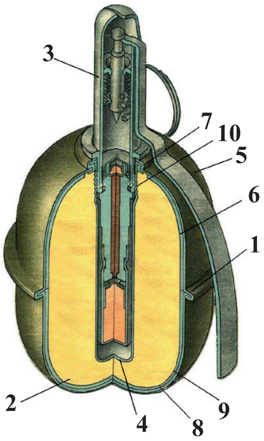

Tədqiqat predmeti	Təyinatı	Taktiki-texniki xassələri	İstifadə qaydaları
RQD-5 (РГД-5)			

LAYİHƏ

İş vərəqi №2.

II qrup: F-1 (Ф-1) əl qumbarasının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

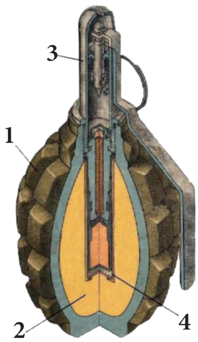

Tədqiqat predmeti	Təyinatı	Taktiki-texniki xassələri	İstifadə qaydaları
F-1 (Ф-1)			

LAYİHƏ

İş vərəqi №3.

III qrup: RQO (РГО) və RQN (РГН) əl qumbarasının təyinatı və taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

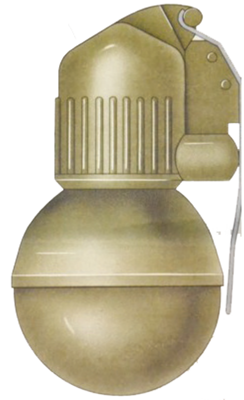

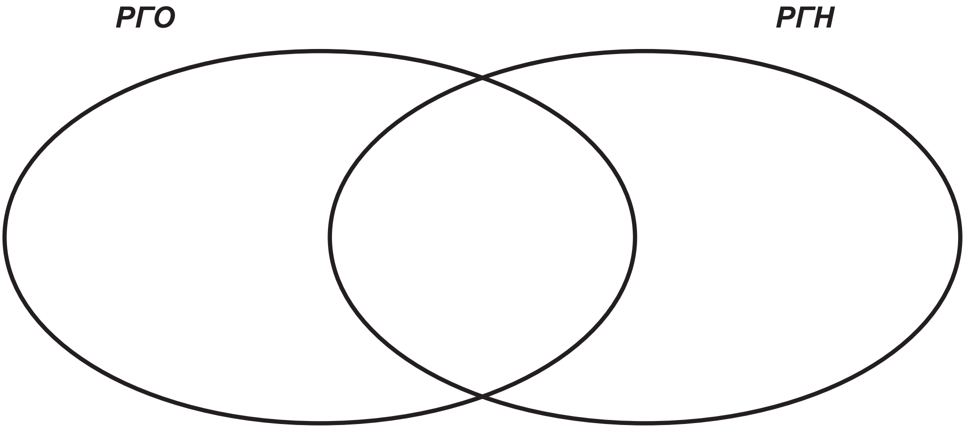

LAYİHƏ

İş vərəqi №4.

IV qrup: RKQ-3E (РКГ-3Е) əl qumbarasının təyinatı, quruluşu, taktiki-texniki xassələri barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Təyinatı	Taktiki-texniki xassələri	İstifadə qaydaları
RKQ-3E (РКГ-3Е)			

LAYİHƏ

MÖVZU: 25

MÜHƏNDİS MANEƏLƏRİ

Standart:

2.2.2. Manqanın mühəndis təminatı üzrə biliklər nümayiş etdirir.

İnteqrasiya:
2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüş və döyüş təminatı növlərini izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Partlamayan manelərin növlərini izah edir.
– Mina-partlayıcı manelərin növlərini izah edir.
– Mina sahələri üzrə biliklər nümayiş etdirir.

İş forması:	*Kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

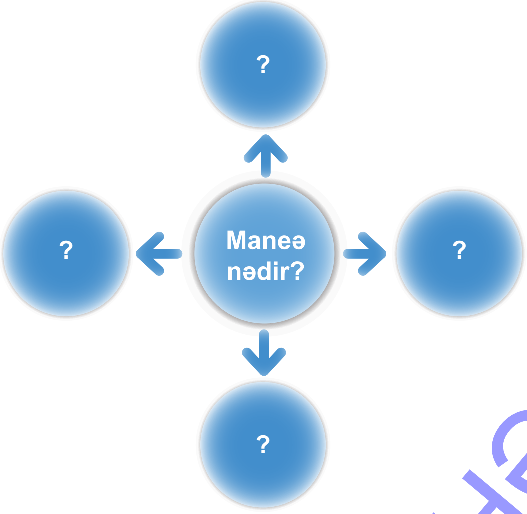

Tədqiqat sualı:

Piyadalar və döyüş texnikaları üçün maneələr necə düzəldilir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:
I qrup: Partlamayan manelər barədə təqdimat edin.
II qrup: Tank əleyhinə minalar barədə təqdimat edin.
III qrup: Piyada əleyhinə minalar barədə təqdimat edin.
IV qrup: Mina sahələrinin düzəldilməsi barədə təqdimat edin.

LAYİHƏ

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Mühəndis təminatı dedikdə mina-partlayıcı və partlamayan manelərin düzülməsi başa düşülür.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Döyüş şəraitində olan manqanın müdafiə qabiliyyətinin yüksəldilməsi üçün qarışıq mina sahəsinin sxemini çəkin.

Ev tapşırığı:

Piyada və tank əlehinə minalar barədə əlavə məlumat (şəkillərlə) toplayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir				
Əməkdaşlıq edir				
Mühəndis təminatılarını izah edir				
Yekun qiymət				

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Mina partlayan və partlamayan maneələri çətinliklə izah edir	Mina partlayan və partlamayan maneələri qismən izah edir	Mina partlayan və partlamayan maneələri izah edir.	Mina partlayan və partlamayan maneələri nümunələr göstərməkə izah edir

LAYİHƏ

MÖVZU: 26

ZİREHLİ TEXNİKALAR

Standart:

2.2.3. Zirehli döyüş texnikaları haqqında biliklərini şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Tanklarının (T-90, T-72) taktiki-texniki xüsusiyyətlərini şərh edir.
– Piyadanın döyüş maşınlarının (БМП-2, БМП-3) taktiki-texniki xüsusiyyətlərini şərh edir.
– Zirehli transportyorlarının (БТР-80A, MARAUDER, MATADOR) taktiki-texniki xüsusiyyətlərini şərh edir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*
E/resurslar:	*https://herbirehberler.blogspot.com*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (7 dəqiqə):

Slaydlarda zirehli texnikalar nümayış olunur, bizim orduda istifadə edilən texni kalar barədə fikirlər dinlənilir və adları qeyd edilir.

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Zirehli texnikaları təyinatı və xüsusiyyətlərinə görə necə şərh edərsiniz?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: BMP-2 (БМП-2) – piyadanın döyüş maşınının təyinatı, taktiki-texniki xüsusiyyətlərini yazın və şərh edin.

II qrup: BMP-3 (БМП-3) – piyadanın döyüş maşınının təyinatı, taktiki-texniki xüsusiyyətlərini yazın və şərh edin.

III qrup: T-72 tanklarının təyinatı, taktiki-texniki xüsusiyyətlərini yazın və şərh edin.

IV qrup: T-90 tanklarının təyinatı, taktiki-texniki xüsusiyyətlərini yazın və şərh edin.

V qrup: BTR (БТР– 80) – zirehli transportyorların təyinatı, taktiki-texniki xüsu siyyətlərini yazın və şərh edin.

VI qrup: “MARAUDER” zirehli transportyorlarının təyinatı, taktiki-texniki xüsu siyyətlərini yazın və şərh edin.

VII qrup: “MATADOR” zirehli transportyorlarının təyinatı, taktiki-texniki xüsusiy yətlərini yazın və şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Ordumuzun ən geniş istifadəsində olan zirehli texnikalar dedikdə tanklar, piyadanın döyüş maşınları və zirehli transportyorlar nəzərdə tutulur. Bu texnikalar həm döyüş qabiliyyətinə, həm də yüksək qorunma xüsusiyyətinə malikdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

T-90 tanklarının və BMP-3 (БМП-3) – piyadanın döyüş maşınının fərqli və oxşar cəhətlərini Venn diaqramına yazın və müqayisə edin.

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup	VII qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir							
Əməkdaşlıq edir							
Zirehli texnikaların təyinatını, taktiki-texniki xüsusiyyətlərini şərh edir							

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Zirehli texnikalar haqqında biliklə rini çətinliklə şərh edir	Zirehli texnikalar haqqında biliklə rini qismən şərh edir	Zirehli texnikalar haqqında biliklə rini şərh edir	Zirehli texnikalar haqqında biliklərini nümunələr göstər məkə şərh edir

Ev tapşırığı:

Silahlı Qüvvələrimizin arsenalında olan digər zirehli texnikalar barədə təqdimat hazırlayın.

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏSİ

Təyinatı	Taktiki xassələri	Texniki göstəriciləri

LAYİHƏ

MÖVZU: 27
HƏRBİ TOPOQRAFİYA

Standart:

2.3.1. Ərazidə xəritəsiz səmtləşmə üsullarını və azimutla hərəkəti tətbiq edir.

Dərsin məqsədi:

– Ərazi anlayışı və onun xüsusiyyətlərini öyrənir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, müzakirə, situasiya*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

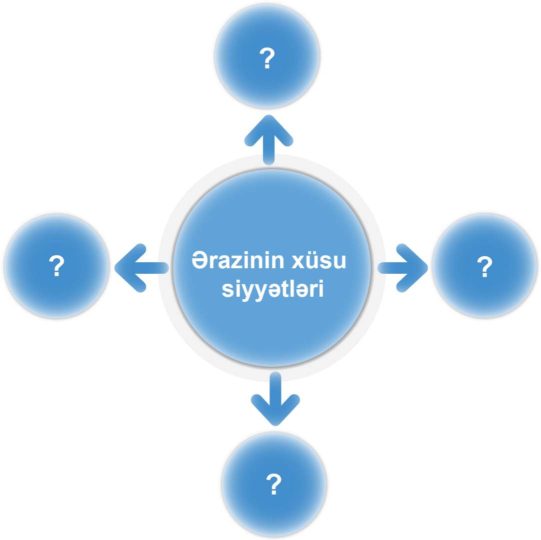

Tədqiqat sualı:

Döyüş əməliyyatlarının təşkili və aparılması üçün ərazinin hansı xüsusiyyətlərini bilmək vacibdir?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tədqiqat işi qruplarla aparılır. Qruplar şəkildəki situasiyaya görə ərazinin xüsusiyyətlərini şərh edir.

Tapşırıq:

I qrup: Ərazinin keçilmə imkanını şərh edin.

II qrup: Ərazinin qoruyucu xüsusiyyətlərini şərh edin.

III qrup: Ərazinin səmtlənmə şəraitini şərh edin.

IV qrup: Ərazinin müşahidə şəraitini şərh edin.

V qrup: Ərazinin maskalayıcı xüsusiyyətlərini şərh edin.

VI qrup: Ərazinin atəşaçma şəraitini şərh edin.

VII qrup: Ərazinin mühəndis təchizatı şəraitini şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (5 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (5 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Döyüş əməliyyatlarının təşkili və aparılması, silah və döyüş texnikasının səmərəli tətbiqi üçün ərazi xüsusiyyətlərini öncədən öyrənmək çox vacibdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə):

LAYİHƏ

Qruplar şəkil üzərində ərazinin xüsusiyyətlərinə uyğun qeydlər edirlər:

Ərazinin keçilmə imkanı	
Ərazinin qoruyucu xüsusiyyətləri	
Ərazinin səmtlənmə şəraiti	
Ərazinin maskalayıcı xüsusiyyətləri	
Ərazinin müşahidə şəraiti	
Ərazinin atəşaçma şəraiti	
Ərazinin mühəndis təchizatı şəraiti	

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup	VII qrup
Ərazinin xüsusiyyətlərini sadalayır							
Ərazinin xüsusiyyətlərini təsvirlər üzərində şərh edir							
Yekun qiymət							

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Ərazinin xüsusiy yətlərini çətinliklə sadalayır	Ərazinin xüsusiy yətlərini qismən sadalayır	Ərazinin xüsusiy yətlərini sadalayır	Ərazinin xüsusiy yətlərini nümunəvi sadalayır

Ev tapşırığı:

Ərazinin maskalayıcı xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq döyüş texnikalarının ilin müxtəlif mövsümünə uyğun maskalanmasını araşdırın və slayd hazırlayın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 28

XƏRİTƏSİZ SƏMTLƏNMƏ

Standart:

2.3.1. Ərazidə xəritəsiz səmtləşmə üsullarını və azimutla hərəkəti tətbiq edir.

Dərsin məqsədi:

– Üfüqün cəhətlərini təyin edərək dayandığı yeri müəyyənləşdirmək üçün oriyen tirə qədər olan məsafəni ölçmə üsullarını öyrənir və hərəkət istiqaməti seçir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, mühazirə, müzakirə*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Şəkil barədə fikir mübadiləsi aparılır.

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Əgər xəritə yoxdursa, necə səmtlənmək olar?

İzah (3 dəqiqə):

Dayandığı yeri təyin etmək üçün üfüqün əsas və aralıq cəhətləri və Yerin relyefindən istifadə izah edilir. Oriyentirlərə görə səmtlənmə nümunəsi sxemdə göstərilir.

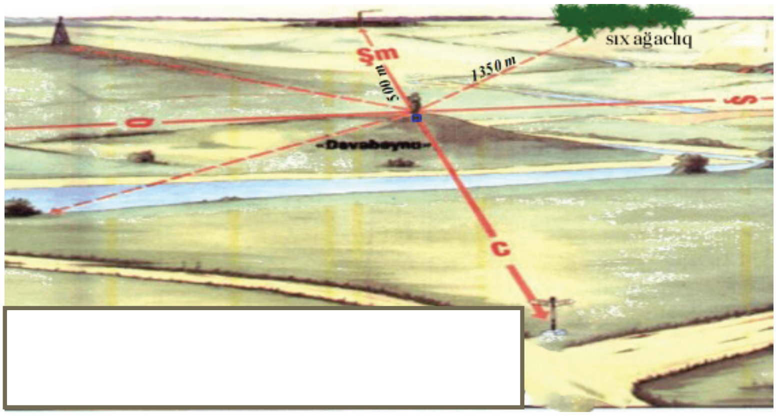

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tədqiqat işi qruplarla aparılır. Qruplar şəkildəki situasiyaya görə səmtlənmə tətbiq edir.

LAYİHƏ

Tapşırıq:

I qrup: Kompasa görə üfüqün cəhətlərinin təyin olunmasını şərh edin və verilmiş şəklə görə səmtlənin.

II qrup: Günəş və saata görə üfüqün cəhətlərinin təyin olunmasını şərh edin və verilmiş şəklə görə səmtlənin.

III qrup: Ağacların yarpaqlarına görə üfüqün cəhətlərinin təyin olunmasını şərh edin və verilmiş şəklə görə səmtlənin.

IV qrup: Kilsələrin əlamətlərinə görə üfüqün cəhətlərinin təyin olunmasını şərh edin və verilmiş şəklə görə səmtlənin.

V qrup: Ulduzlara görə üfüqün cəhətlərinin təyin olunmasını şərh edin və verilmiş şəklə görə səmtlənin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (5 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (5 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Xəritə və ya xəritəsiz dayandığın yeri təyin etmədən səmtlənmək olmaz. Durduğunuz yerdən görünən oriyentirlərə **görə hərəkət istiqaməti seçmək lazımdır**. Hərəkət boyu həmin istiqamətdən düzgün istifadə vacibdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə):

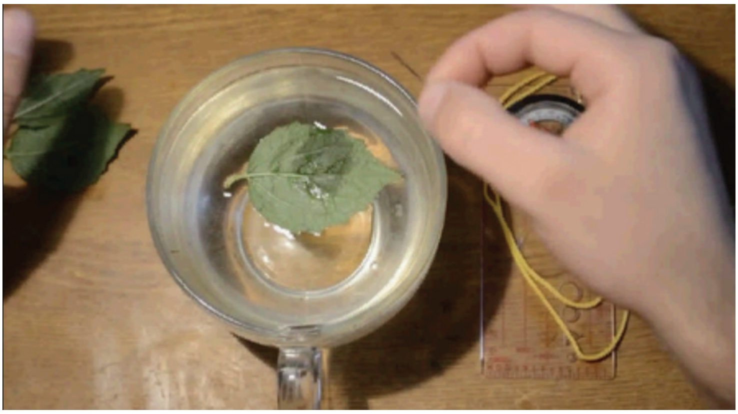

Su dolu plastmas qabdakı yarpağın üzərinə maqnitləşmiş iynə qoyaraq üfüqün cəhətlərini təyin edirik. Bu zaman yarpaq qabın divarına dəyməyərək sərbəst fırlanmalıdır.

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Üfüqün cəhətlərini təyin edir					
Dayandığı yeri təyin etməyi bacarır					
Hərəkət istiqaməti seçməyi bacarır					
Yekun qiymət					

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Xəritəsiz səmt lənmə üsullarını çətinliklə tətbiq edir	Xəritəsiz səmt lənmə üsullarını qismən tətbiq edir	Xəritəsiz səmt lənmə üsullarını tətbiq edir	Xəritəsiz səmtlən mə üsullarını nü munəvi tətbiq edir

Ev tapşırığı:

Kompasın yaranması və quruluşu barədə məlumat toplayın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 29
AZİMUTLA HƏRƏKƏT

Standart:

2.3.1. Ərazidə xəritəsiz səmtləşmə üsullarını və azimutla hərəkəti tətbiq edir.

Dərsin məqsədi:

– Azimutu təyin etmə üsullarını öyrənir.
– Təyin edilmiş marşrut üzrə hərəkət edir.

İş forması:	*Qruplarla iş*
İş üsulu:	*Simulyasiya, praktiki dərs*
Resurslar:	*Kompas, iş vərəqi*
Resurslar:	*Riyaziyyat – 10-cu sinif. 4.1.2. Ölçmə və hesablama vasitələri ilə sahələri hesablayır və alınmış nəticələri müqayisə edərək xətanı müəyyən edir.*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Düz azimutla hərəkət

Sinif dörd nəfərdən ibarət kiçik qruplara bölünərək azimut istiqamətində hərəkət barədə məlumatlar hazırlayır. Bu zaman qrup üzvləri arasında aşağıdakı vəzifə bölgüsü aparılır:

azimut ölçən
kompasla hərəkət istiqamətinə nəzarət
metrəni cüt addıma çevirən
məsafəni addımla ölçən

Tapşırıqlar:

I qrup (5 şagird)

I qrup	Tapşırıq 1	Tapşırıq 2	Tapşırıq 3	Tapşırıq 4	Tapşırıq 5
Hərəkət marşurutu	Maqnit azimutu	Məsafə (metr)	Məsafə (cüt addım)	Məsafəni (addımlayan)	Tərs azimut
AB					
BC					
CD					

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Azimutu ölçə bilir				
Kompasla hərəkət istiqamətinə nəzarət edir				
Metrəni cüt addım ölçüsünə çevirə bilir				
Məsafəni addımla ölçə bilir				
Yekun qiymət				

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Azimutla hərəkət üsullarını çətinliklə tətbiq edir	Azimutla hərəkət üsullarını qismən tətbiq edir	Azimutla hərəkət üsullarını tətbiq edir	Azimutla hərəkət üsullarını nümunəvi tətbiq edir

Ev tapşırığı:

Qruplar hazırladığı məlumatlara əsasən tərs azimutla hərəkət sxemini hazırlayır və növbəti dərsdə digər qruplarla dəyişdirir. 2-ci dərsdə **tərs azimutla hərəkət** yerinə yetirilir.

LAYİHƏ

MÖVZU: 30
FÖVQƏLADƏ HALLAR

Standart:

2.4.1. Fövqəladə hadisələri təsnif edir.

Dərsin məqsədi:

– Fövqəladə hadisələrin yaranma səbəblərini izah edir.
– Texnogen mənşəli fövqəladə halları fərqləndirir və təsnif edir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Klaster, sual-cavab, təqdimat*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Slaydlarda insanların həyat fəaliyyətinin pozulmasına səbəb olmuş hərbi əməliyyatlar, qəza və digər təbii fəlakətlər nəticəsində ərazidə yaranmış vəziyyəti əks etdirən şəkillər nümayiş olunur.

Klaster üsulundan istifadə edərək mərkəzə "Fövqəladə hadisə" sözü yazıram. Şagirdlər fövqəladə hadisələri sadalayırlar:

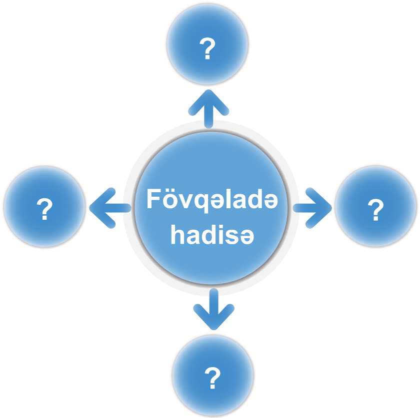

Tədqiqat sualı:

İnsan fəaliyyəti nəticəsində baş verən fövqəladə hadisələri necə təsnif edərdiniz?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Yanğın və partlayış fəlakətlərinin yaranma səbəbləri və fəsadlarını izah edin.
II qrup: Dəm qazı təhlükəsinin yaranma səbəbləri və fəsadlarını izah edin.
III qrup: Hidrodinamik qəzaların yaranma səbəbləri və fəsadlarını izah edin.
IV qrup: Kimyəvi qəzaların yaranma səbəbləri və fəsadlarını izah edin.
V qrup: Nəqliyyat qəzalarının yaranma səbəbləri və fəsadlarını izah edin.
VI qrup: Terrorun törədilmə səbəbləri və fəsadlarını izah edin.

LAYİHƏ

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (5 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işi başa çatdıqdan sonra görülən işin nəticələrini şərh etmək üçün qrup öz nümayəndəsini seçir.

Qruplar iş vərəqələrini lövhədən asır və təqdimatlarını keçirirlər. Qrup nümayəndələri çıxış edir və sinfi öz qrup işinin nəticələri ilə tanış edir.

Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdlərə fövqəladə hadisələr haqqında biliklər aşılamaq, yaranma mənşəyinə və xassələrinə görə təsnif etməkdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Şagirdlər öz çəkindikləri təhlükəli hadisələri deyir və necə xilas ola biləcəkrləri barədə fərziyyələr söyləyir, hazır kağızlarda xəbərdarlıq bukletləri hazırlayırlar.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
İnsan fəaliyyəti nəticəsində baş verən fövqəladə hadisələri izah edir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
İnsan fəaliyyəti nəticəsində baş verən fövqəladə hadisələri çətinliklə təsnif edir	İnsan fəaliyyəti nəticəsində baş verən fövqəladə hadisələri qismən təsnif edir	İnsan fəaliyyəti nəticəsində baş verən fövqəladə hadisələri təsnif edir	İnsan fəaliyyəti nəticəsində baş verən fövqəladə hadisələri nümunəvi təsnif edir

Ev tapşırığı:

Yaşadığımız yerdə ehtimal edilən fövqəladə hadisələrdən qorunmaq barədə xəbərdarlıq elanları hazırlayın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 31
TƏBİİ FƏLAKƏTLƏR

Standart:

2.4.2. Təbii fəlakətlər haqqında biliklərini şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Fövqəladə hadisələrdən təbii fəlakətlərin baş vermə səbəblərini bilir.
– Təbii fəlakətlər (geofiziki təhlükəli, geoloji təhlükəli, meteoroloji təhlükəli, hidroloji təhlükəli və s.) zamanı yaranan təhlükənin fəsadların şərh edir.
– Təbii fəlakətlərdə yarana biləcək təhlükəni qiymətləndirir.

İş forması:	*Kollektiv və kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Sual-cavab, beyin həmləsi, təqdimat, Venn diaqramı*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

İnsanların həyat fəaliyyətinin pozulmasına səbəb olmuş fəlakətlər nəticəsində ərazidə yaranmış vəziyyəti əks etdirən şəkillər nümayiş etdirilir, hadisələr arasındakı oxşarlığa və təhlükəli xarakterinə görə təsnif olunur.

Tədqiqat sualı:

Təbii fəlakətlər necə baş verir və hansı fəsadları var?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Geofiziki təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

II qrup: Geoloji təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

III qrup: Meteoroloji təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

IV qrup: Hidroloji təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

V qrup: Meşə yanğınlarının baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

VI qrup: Kütləvi xəstəliklərin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işi başa çatdıqdan sonra qruplar iş vərəqələrini lövhədən asır və təqdimatlarını keçirirlər. Qrup nümayəndələri çıxış edərək iş vərəqəsindəki tapşırığa uyğun olan təbii xarakterli hadisələri şərh edirlər. Qaranlıq məqamlara aid suallar verilir və müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdlərdə təbii fəlakətlərin yaranması və fəsadları haqqında biliklər aşılamaqdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Mövzuya aid krossvordlar doldurulur.
Fövqəladə hadisələr | GÇQH (herbirehberler.blogspot.com)

Ev tapşırığı:

Dərs zamanı **zəlzələnin** məktəbimizə vura biləcəyi ziyanın qismən azaldılmasına dair tədbirlər planı tərtib edin.

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Təbii xarakterli hadisələri şərh edir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Təbii fəlakətlər haqqında bilikləri çətinliklə şərh edir	Təbii fəlakətlər haqqında bilikləri qismən şərh edir	Təbii fəlakətlər haqqında bilikləri şərh edir	Təbii fəlakətlər haqqında biliklərini nümunələr göstərməklə şərh edir

I qrup: Geofiziki təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Baş vermə səbəbləri	Fəsadları	Qorunma
Zəlzələ			
Vulkan püskürməsi			

LAYİHƏ

II qrup: Geoloji təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Baş vermə səbəbləri	Fəsadları	Qorunma
Torpaq sürüşməsi			
Sel və daşqın			
Qar uçqunları			

III qrup: Meteoroloji təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Baş vermə səbəbləri	Fəsadları	Qorunma
Qasırğa			
Fırtına			
Burağan			

LAYİHƏ

IV qrup: Hidroloji təhlükəli hadisələrin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Baş vermə səbəbləri	Fəsadları	Qorunma
Sunami			
Daşqınlar, subasmalar			
Kiçik daşqınlar			
Böyük daşqınlar			
Mühüm daşqınlar			
Faciəli daşqınlar			

V qrup: Meşə yanğınlarının baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	
Baş vermə səbəbləri	
Fəsadları	
Qorunma	

VI qrup: Kütləvi xəstəliklərin baş vermə səbəblərini, fəsadlarını və qorunma üsullarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Baş vermə səbəbləri	Fəsadları	Qorunma
Epidemiya			
Epizootiya			
Epifitotiya			

LAYİHƏ

MÖVZU: 32

KÜTLƏVİ QIRĞIN SİLAHLARI (Dərs 1. Nüvə silahı)

Standart:

2.4.3. Kütləvi qırğın silahları və onların dağıdıcı vasitələri haqqında biliklərini şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Nüvə partlayışının zədələyici amilləri (zərbə dalğası, işıq şüalanması, nüfuzedici radiasiya, yerin radioaktiv zəhərlənməsi və elektromaqnit impulsu) haqqında biliklərini şərh edir.

İş forması:	*Müzakirə, kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Təqdimat, şərh*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (6 dəqiqə):

Nüvə silahının partlayış anındakı fotoşəkilləri nümayiş etdirilir, fikirlər dinlənilir.

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Nüvə silahının tətbiqi zamanı onun təsir prinsipləri barədə nə bilirik?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:
I qrup: Zərbə dalğasının təsir prinsipini şərh edin.
II qrup: İşıq şüalanmasının təsir prinsipini şərh edin.
III qrup: Nüfuzedici radiasiyanın təsir prinsipini şərh edin.
IV qrup: Yerin radioaktiv zəhərlənməsinin təsir prinsipini şərh edin.
V qrup: Elektromaqnit impulsun təsir prinsipini şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Nüvə silahı məlum olan digər kütləvi qırğın silahlarına görə güclü zədələyici xassəyə malikdir. Nüvə partlayışı nəticəsində beş cür zərərli təsir meydana çıxır. Bun lara nüvə partlayışının zədələyici amilləri deyilir:

1. Zərbə dalğası
2. İşıq şüalanması
3. Nüfuzedici radiasiya
4. Yerin radioaktiv zəhərlənməsi
5. Elektromaqnit impulsu

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Tarixin 5 ən güclü nüvə partlayışı videosu izlənilir.
https://www.youtube.com/watch?v=F9dZU5rRPMc

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir					
Əməkdaşlıq edir					
Nüvə partlayışının təsir prinsipini şərh edir					
Yekun qiymət					

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Nüvə partlayışı nın təsir prinsipini çətinliklə şərh edir	Nüvə partlayışı nın təsir prinsipini qismən şərh edir	Nüvə partlayışı nın təsir prinsipini şərh edir	Nüvə partlayışı nın təsir prinsipini nümunələr göstər məklə şərh edir

Ev tapşırığı:

Nüvə silahının təyyarə bombaları, top gülləri, raketlər vasitəsi ilə atılmasına dair məlumatlar toplayın.

Əlavə 1 vərəq*: iş vərəqi nümunələri*

I qrup: Zərbə dalğasının təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Ayrılan enerjinin faizi	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

II qrup: İşıq şüalanmasının təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Ayrılan enerjinin faizi	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

LAYİHƏ

III qrup: Nüfuzedici radiasiyanın təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Ayrılan enerjinin faizi	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

IV qrup: Yerin radioaktiv zəhərlənməsinin təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Ayrılan enerjinin faizi	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

V qrup: Elektromaqnit impulsun təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Ayrılan enerjinin faizi	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

LAYİHƏ

MÖVZU: 32

KÜTLƏVİ QIRĞIN SİLAHLARI
(Dərs 2. Kimyəvi və bakterioloji (bioloji) silah)

Standart:

2.4.3. Kütləvi qırğın silahları və onların dağıdıcı vasitələri haqqında biliklərini şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Kimyəvi silah haqqında biliklərini şərh edir.
– Bakterioloji (bioloji) silah haqqında biliklərini şərh edir.

İş forması:	*Müzakirə, kiçik qruplarla iş*
İş üsulu:	*Təqdimat, şərh*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Fotoşəkillər nümayiş etdirilir, fikirlər dinlənilir.

Tədqiqat sualı:

Zəhərləyici və yoluxucu (bakterial) vasitələr və onların təsir prinsipləri barədə nə bilirik?

LAYİHƏ

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Sinir iflicedici zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.
II qrup: Ümumzəhərləyici təsirli zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.
III qrup: Dəridə yara çıxaran zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.
IV qrup: Boğucu təsirli zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.
V qrup: Qıcıqlandırıcı zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.
VI qrup: Xəstəlik törədən mikroblar və onlardan alınan zəhər-toksinlərin təsir prinsipini şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Zəhərləyici maddələr və onların döyüş məqsədilə tətbiq vasitələri kimyəvi silah adlanır. Kimyəvi silahın zəhərləyici təsirinin əsasını zəhərləyici maddələr təşkil edir. Zəhərləyici maddələr (ZM) kimyəvi birləşmələr olub, mühafizə olunmamış canlı qü vvənin zədələnməsinə və ya onun döyüş qabiliyyətinin azalmasına, texnikanın və ərazinin zəhərlənməsinə səbəb olur.

İçərisində bakterioloji vasitələr olan hərbi sursat havada duman və ya tüstü sə killi aerozol buludu yaradır. Onun zədələyici təsiri tətbiq edilən xəstəliktörədicidən, ərazinin relyefindən, meteoroloji şəraitindən və s. asılıdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Kimyəvi silah barədə video izlənilir.
https://www.youtube.com/watch?v=CSyLFqa0ctM

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Kimyəvi və bakterioloji (bioloji) si lahların təsir prinsiplərini şərh edir						
Yekun qiymət						

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Kimyəvi silahın təsir prinsipini çə tinliklə şərh edir	Kimyəvi silahın təsir prinsipini qismən şərh edir	Kimyəvi silahın təsir prinsipini şərh edir	Kimyəvi silahın təsir prinsipini nümunələr göstərməklə şərh edir
Bakterioloji (bioloji) silahların təsir prinsipini çə tinliklə şərh edir	Bakterioloji (bioloji) silahların təsir prinsipini qismən şərh edir	Bakterioloji (bi oloji) silahların təsir prinsipini şərh edir	Bakterioloji (bioloji) si lahların təsir prinsipini nümunələr göstər məklə şərh edir

Ev tapşırığı:

Kimyəvi və bakterioloji (bioloji) silahların təyyarə bombaları, top gülləleri, raket lər vasitəsi ilə atılmasına dair məlumatlar toplayın.

Əlavə 1 vərəq*: iş vərəqi nümunələri*

I qrup: Sinir iflicedici zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Tətbiq qaydaları	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

II qrup: Ümumzəhərləyici təsirli zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Tətbiq qaydaları	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

LAYİHƏ

III qrup: Dəridə yara çıxaran zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Tətbiq qaydaları	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

IV qrup: Boğucu təsirli zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Tətbiq qaydaları	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

V qrup: Qıcıqlandırıcı zəhərləyici maddələrin təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Tətbiq qaydaları	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

VI qrup: Xəstəlik törədən mikroblar və onlardan alınan zəhər-toksinlərin təsir prinsipini şərh edin.

Xüsusiyyətləri	
Tətbiq qaydaları	
Təsir müddəti	
Fəsadları	

LAYİHƏ

MÖVZU: 33

FƏRDİ MÜHAFİZƏ VASİTƏLƏRİ

Standart:

2.5.1. Fərdi mühafizə vasitələri haqqında biliklərini şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– İnsan sağlamlığını qorumaq üçün geniş istifadə edilən ümumi və xüsusi fərdi mühafizə vasitələrini tanıyır və təyinatına görə şərh edir.

İş forması:	*Böyük qruplarla iş*
İş üsulu:	*Müzakirə, təqdimat, şərh*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Şəkil barədə fikirlər dinlənilir, müzakirələr aparılır.

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Kütləvi qırğın silahlarından mühafizə vasitəsi dedikdə nə başa düşürsünüz?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:
I qrup: Tənəffüs orqanlarını müdafiə edən fərdi mühafizə vasitələrini şərh edin.
II qrup: Dərinin mühafizə vasitələrini şərh edin.
III qrup: Fərdi tibbi mühafizə vasitələrini şərh edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Unutmaq olmaz ki, fərdi mühafizə vasitələri, hadisənin baş vermə ehtimalını azaltmır, o, sadəcə ondan istifadə edən şəxsi müəyyən dərəcədə qoruyur və riskin nəticəsinə təsir edir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Şagirdlər əleyhqazın, yaxud respiratorun geyinilməsini normativlər cədvəlinə uyğun icra edirlər (Əgər əleyhqaz və respirator yoxdursa, toz əleyhinə maska düzəldilir).

Nor mativ № si	Normati vin adı	Normativin yerinə yetirilmə şərti (qaydası)	Vaxta görə qiymət		
			Əla	**Yaxşı**	**Kafi**
F.1	Əleyhqa zın, yaxud respirato run geyi nilməsi	Gözlənilmədən «**Qazlar!**» və ya «**Respiratoru geyin!**» komandası verilir. Öyrədilənlər əleyhqazları və ya respiratorları geyinirlər. Vaxt komanda verilən andan baş geyiminin geyinilməsinədək he sablanır. **Qeyd:** Surətdə əleyhqazın, məxrəcdə isə respiratorun geyinil mə vaxtı göstərilib	7 san 11 san	8 san 12 san	10 san 14 san

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir			
Əməkdaşlıq edir			
Fərdi mühafizə vasitələrini şərh edir			
Yekun qiymət			

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Fərdi mühafizə vasitələrini çətin liklə şərh edir	Fərdi mühafizə vasitələrini qis mən şərh edir	Fərdi mühafizə vasitələrini şərh edir	Fərdi mühafizə va sitələrini nümunələr göstərməklə şərh edir

Ev tapşırığı:

Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə zərurətinin yaranma tarixi barədə araş dırma aparın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 34

KOLLEKTİV MÜHAFİZƏ QURĞULARI

Standart:

2.5.2. Kollektiv mühafizə vasitələri haqqında biliklərini nümayiş etdirir.

Dərsin məqsədi:

– Kütləvi qırğın silahlarının, habelə adi qırğın silahlarının törətdiyi təhlükələrdən əhalini qorumaq üçün yaradılan xüsusi mühafizə qurğularını sadalayır.
– Mühafizə qurğularına sığınma qaydalarını izah edir.

İş forması:	*Müzakirə, qruplarla iş*
İş üsulu:	*Nümayiş, şərh*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (5 dəqiqə):

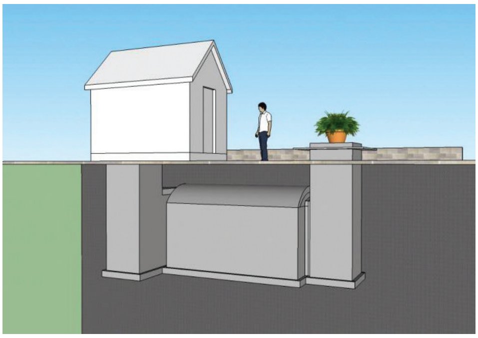

Tədqiqat sualı:

Mühafizə qurğuları inşa edilərkən nələrə üstünlük verilir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Sığınacaqların təyinatı, quruluşu və mühafizə xassələrini şərh edir.

II qrup: Radiasiya daldalanacaqlarının təyinatı, quruluşu və mühafizə xassələrini şərh edir.

LAYİHƏ

III qrup: Sadə daldalanacaqların təyinatı, quruluşu və mühafizə xassələrini şərh edir.

IV qrup: Mühafizə qurğularına sığınma qaydalarını izah edir.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər.

Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Unutmaq olmaz ki, kollektiv mühafizə vasitələri, hadisənin baş vermə ehtimalını azaltmır, o, sadəcə onlardan istifadə edən şəxsləri müəyyən dərəcədə qoruyur və riskin nəticəsinə təsir edir.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə):

Şagirdlər şərti olaraq “Hava hücumu” siqnalı üzrə sinifdən təxliyə olaraq şərti mühafizə qurğusunda daldalanırlar.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Mülkü mühafizə qurğularını şərh edir.				
Yekun qiymət				

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Mülkü mühafizə qurğularını çətin liklə şərh edir	Mülkü mühafizə qurğularını qis mən şərh edir	Mülkü müha fizə qurğularını şərh edir	Mülkü mühafizə qur ğularını nümunələr göstərməklə şərh edir

Ev tapşırığı:

Fövqəladə hallara hazırlıq çantası (ehtiyat çantası) hazırlayın.
https://www.fhn.gov.az/?aze/menu/26/343

LAYİHƏ

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏSİ

I qrup: Sığınacaqların təyinatı, quruluşu və mühafizə xassələrini şərh edin.

Təyinatı	
Yerləşməsi	
Tikilmə müddəti	
Mühafizə xassələri	

LAYİHƏ

II qrup: Radiasiya daldalanacaqlarının təyinatı, quruluşu və mühafizə xassələrini şərh edin.

Təyinatı	
Quruluşu	
Mühafizə xassələri	

LAYİHƏ

III qrup: Sadə daldalanacaqların təyinatı, quruluşu və mühafizə xassələrini şərh edin.

Təyinatı	
Quruluşu	
Mühafizə xassələri	

LAYİHƏ

IV qrup: Mühafizə qurğularına sığınma qaydalarını izah edin.

Sığınma barədə ilk məlumat necə verilir?	
Siqnal eşidilərsə, nə etməli?	
Daldalanma prosesi necə icra olunur?	

LAYİHƏ

MÖVZU: 35
SAĞLAM HƏYAT TƏRZİ

Standart:

3.1.1. Sağlam həyat tərzini təşkil edən amillər haqqında biliklərini nümayiş etdirir.

Dərsin məqsədi:

– Sağlamlığın növlərini izah edilir.
– Sağlamlığı formalaşdıran faktorlar sadalanır.
– Sağlam həyat tərzi uğrunda mübarizəyə dair şəxsi fikirlər bildirilir.

İş forması:	*Kollektiv iş*
İş üsulu:	*İzah, klaster, sual-cavab, müzakirə*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

İzah (5 dəqiqə):

Sağlam həyat tərzi hər kəs üçün fərqli bir anlam ifadə edir. Ümumiyyətlə, sağlam həyat tərzi bir insanın fiziki və əqli rifahının təmin edilməsi ilə həyatı yaxşı yaşamasına imkan verən bir tərzdir. Gənclər üçün uşaqlıq və yeniyetməlik dövründə baş verən müxtəlif risk faktorları vardır ki, bu da çox vaxt qeyri-kafi qidalanmaya, fiziki fəaliyyətin olmamasına, yaxud aludəçiliyə gətirib çıxara bilər – bunların hamısının nəticəsi onların həyatlarının qalan hissəsində də davam edə bilər. Həyatının çox erkən illərində işləməyə başlayan gənclər peşə sağlamlığı riski ilə üzləşirlər və bu da bəzən həyat boyu davam edəcək müəyyən nəticələrə gətirib çıxara bilər.

Motivasiya (5 dəqiqə):

Lövhədə "Sağlamlığı formalaşdıran faktorlar" sözü yazılır və şagirdlərin fikirləri şaxələndirilir.

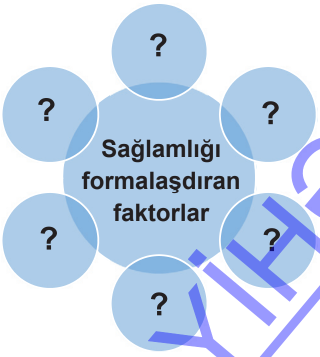

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Sağlamlıq uğrunda necə mübarizə aparmaq olar?

Tədqiqatın aparılması:

I sual: Sağlamlığın formalarını necə sadalayardınız?

II sual: Həyat və fəaliyyətin rejimə salınması faktorunun sağlamlığın formalaşmasında rolu?

III sual: Orqanizmin ümumi gigiyenası faktorunun sağlamlığın formalaşmasında rolu?

IV sual: Rasional qidalanma faktorunun sağlamlığın formalaşmasında rolu?

V sual: Zərərli vərdişlərdən imtina faktorunun sağlamlığın formalaşmasında rolu?

VI sual: Ətraf mühit faktorunun sağlamlığın formalaşmasında rolu?

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (20 dəqiqə):

Suallara uyğun müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

İnsan özü özünün həkimi olmalı, öz sağlamlığının qeydinə qalmalıdır. Yaşının erkən çağından başlayaraq sağlam həyat tərzi sürməli, orqanizmi möhkəmləndirməli, idmanla məşğul olmalı, fərdi gigiyena qaydalarına riayət etməli, bir sözlə, sağlam yaşamağa nail olmalıdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Sağlam həyat tərzi barədə video izlənilir.

https://www.youtube.com/watch?v=4nFbtgM4yhg

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

I	II	III	IV
Sağlam həyat tərzini təşkil edən amilləri çətinliklə şərh edir	Sağlam həyat tərzini təşkil edən amilləri qismən şərh edir	Sağlam həyat tərzini təşkil edən amilləri şərh edir	Sağlam həyat tərzini təşkil edən amillər nümunələr göstərməklə şərh edir

Ev tapşırığı:

“Zərərli vərdişlər və onlarla mübarizə” mövzusunda esse yazın.

LAYİHƏ

MÖVZU: 36
YARALILARA İLK TİBBİ YARDIM

Standart:

3.2.1. Yaralanma və bədbəxt hadisə zamanı zərərçəkənlərə ilk tibbi yardım göstərir.

Dərsin məqsədi:

– Odlu silah yaralarının növlərini sadlayır.
– Qanaxmalar zamanı sarğı qoymaq qaydalarına əməl edir.
– Yaralanmalar zamanı zərərçəkənlərə ilk tibbi yardım göstərir.

İş forması:	*Kollektiv, kiçik qruplarla və cütlərlə iş*
İş üsulu:	*Beyin həmləsi, təqdimat, praktiki iş*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Beyin həmləsindən istifadə edilərək fotoşəkil barədə fikir və mülahizələr dinlənilir.

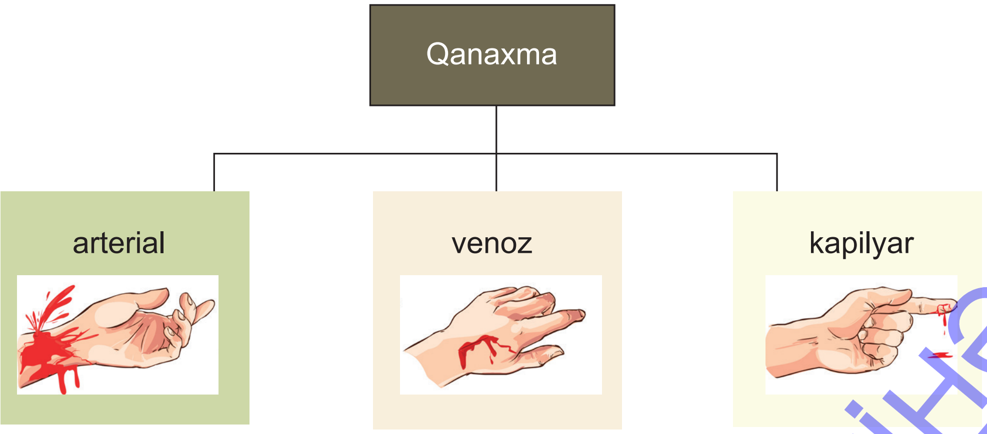

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Yarasının növünü və fəsadlarını nəzərə alaraq yaralıya necə yardım edərdiniz?

İzah (3 dəqiqə):

Odlu silah yaralanması və ya bədbəxt hadisə zamanı ən çox mexaniki travmalar və onun fəsadı kimi qanaxmalar və kəskin qanitirməyə rast gəlinir. Müxtəlif səbəblərdən qanın öz yatağını tərk etməsinə, yəni damar divarından axmasına qanaxma deyilir. İstənilən güclü qanaxma zamanı əsas təhlükə orqanizmdə qanın kəskin azalması nəticəsində ürək fəaliyyətinin pisləşməsi, bütün həyati vacib orqanların (qara ciyər, böyrəklər, xüsusən də baş beyinin) oksigen çatışmazlığından zərər çəkməsidir. Bu zaman beyin damarlarının spazmı və huşun itirilməsi də baş verə bilər. Qanaxmalar üç cür olur.

Tədqiqatın aparılması(5 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Odlu silahdan yaralanmanın fəsadları və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

II qrup: Arterial qanaxmanın xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

III qrup: Venoz qanaxmanın xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

IV qrup: Kapilyar qanaxmanın xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

V qrup: Burun qanaxmasının xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

VI qrup: Sarğıların xüsusiyyətləri və bint sarımağın qaydaları barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (20 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Baş verə biləcək yaralanmalar zamanı özlərinə və yaxınlığındakı zərərçəkənlərə ilk tibbi yardım göstərilməsi qaydalarını tətbiq etməyi hər bir gənc bacarmalıdır.

LAYİHƏ

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Cütlər şəklində rollu oyun icra olunur. Yaralı rolunda olan yoldaşına ilk tibbi yardım göstərilir.

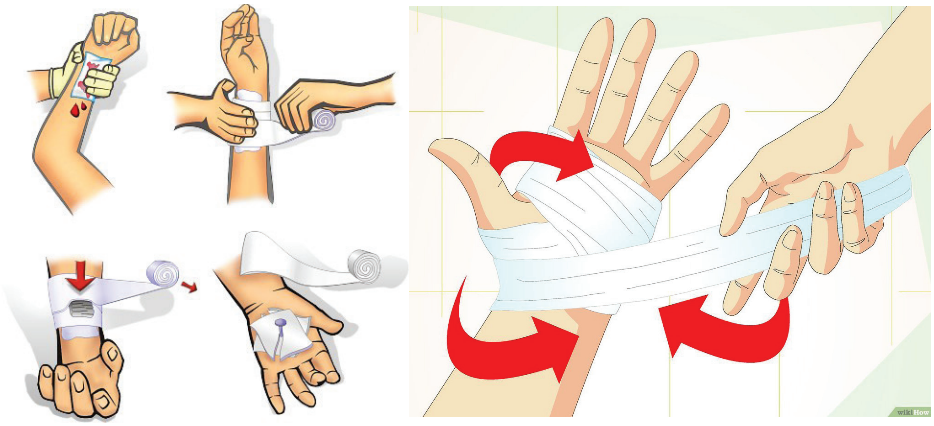

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Yaralanmalar zamanı zərərçəkənlərə ilk tibbi yardım göstərir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Yaralılara çətin liklə ilk tibbi yar dım göstərir	Yaralılara qis mən ilk tibbi yar dım göstərir	Yaralılara ilk tibbi yardım göstərir	Yaralılara nümunəvi ilk tibbi yardımı göstə rir

Ev tapşırığı:

Linkə daxil olaraq qanaxmalar zamanı ilkin tibbi yardım qaydaları ilə tanış olun.
https://www.fhn.gov.az/?aze/menu/27/338

LAYİHƏ

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏSİ

I qrup: Odlu silahdan yaralanmanın fəsadları və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

Növləri	
Fəsadları	
İlk tibbi yardım qaydaları	

II qrup: Arterial qanaxmanın xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

Xüsusiyyətləri	
İlk tibbi yardım qaydaları	

LAYİHƏ

MÖVZU: 37
ZƏDƏLƏNMƏDƏ İLK TİBBİ YARDIM

Standart:

3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələr zamanı ilk tibbi yar dım göstərir.

Dərsin məqsədi:

– Törənmə səbəblərinə görə zədələnmələri fərqləndirir.
– Zədələnənlərə ilk tibbi yardım göstərir.

İş forması:	*Kollektiv, kiçik qruplarla və cütlərlə iş*
İş üsulu:	*İzah, klaster, təqdimat, praktiki iş*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Lövhədə “Zədələnmələr” sözü yazılır və şagirdlərin zədələnmələrin törənmə səbəbləri barədə fikirləri dinlənilir.

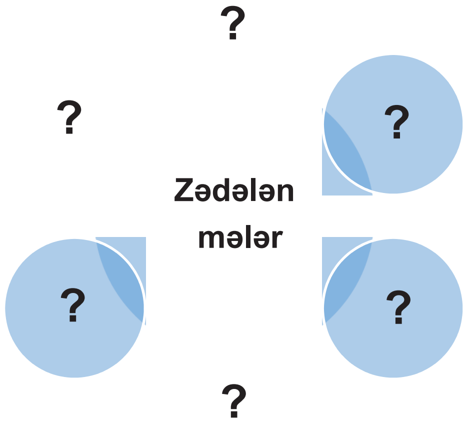

LAYİHƏ

Tədqiqat sualı:

Zədənin növünü və xüsusiyyətini nəzərə alaraq ilk tibbi yardım necə göstərilir?

Tədqiqatın aparılması (5 dəqiqə):

Tapşırıq:

I qrup: Mexaniki zədələnmənin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

II qrup: Termik zədələnmənin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

III qrup: Kimyəvi maddələrdən zədələnmənin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

IV qrup: Radioaktiv (şüa) zədələnmənin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

V qrup: Elektrikdən zədələnmənin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

VI qrup: Qarışıq zədələnmələrin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (20 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Baş verə biləcək zədələnmələr zamanı özlərinə və yaxınlığındakı zərərçəkənlərə ilk tibbi yardım göstərilməsi qaydalarını tətbiq etməyi hər bir gənc bacarmalıdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Cütlər şəklində rollu oyun icra olunur. Zədələnmiş rolunda olan yoldaşına ilk tibbi yardım göstərilir.

LAYİHƏ

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Zədələnmələr zamanı zərərçəkənlərə ilk tibbi yardım göstərir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Zədələnənlərə çətinliklə ilk tibbi yardım göstərir	Zədələnənlərə qismən ilk tibbi yardım göstərir	Zədələnənlərə ilk tibbi yardım göstərir	Zədələnənlərə nümunəvi ilk tibbi yardım göstərir

Ev tapşırığı:

Linklərə daxil olaraq sınıqlar zamanı əlaltı vasitələrlə ilkin tibbi yardım qaydaları ilə tanış olun.

https://www.youtube.com/watch?v=kFBIiV5q1Gg
https://www.youtube.com/watch?v=xWY2bozYlSM

LAYİHƏ

İŞ VƏRƏQİ NÜMUNƏSİ

I qrup: Mexaniki zədələnmənin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

Xüsusiyyətləri	
İlk tibbi yardım qaydaları	

II qrup: Termik zədələnmənin xüsusiyyətləri və ilk tibbi yardımın göstərilməsi barədə təqdimat edin.

Xüsusiyyətləri	
İlk tibbi yardım qaydaları	

LAYİHƏ

MÖVZU: 38

BİOLOJİ VASİTƏLƏRDƏN MÜHAFİZƏ

Standart:

3.2.3. Bioloji vasitələrdən və yoluxucu xəstəliklərdən mühafizə qaydalarına əməl edir.

Dərsin məqsədi:

– Yoluxucu xəstəliklərin növlərini və fəsadlarını sadalayır.
– Yoluxucu xəstəliklərə qarşı mühafizə qaydalarına əməl edir.
– Zəhərlənənlərə ilk tibbi yardım göstərir.

İş forması:	*Kollektiv, kiçik qruplarla, cütlərlə iş*
İş üsulu:	*İzah, klaster, təqdimat, praktiki iş*
Resurslar:	*Dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri*

Dərsin gedişi:

Giriş hissə (3-5 dəqiqə): Bircərgə düzülüş, raport, salamlaşma.

Motivasiya (3 dəqiqə):

Lövhədə "Bioloji vasitələr və onların fəsadları" sözü yazılır və fikirləri dinlənilir.

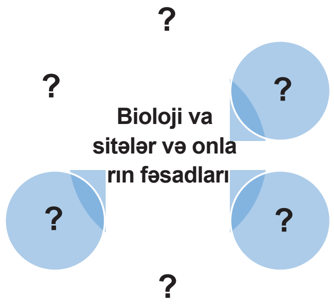

Tədqiqat sualı:

Zəhərlənmələrin növlərini və fəsadlarını nəzərə alaraq ilk tibbi yardım necə göstərilir?

Tədqiqatın aparılması (5 dəqiqə):

Tapşırıq:
I qrup: Bakteriyaların fəsadları və mühafizə qaydalarını şərh edin.
II qrup: Virusların (koronovirusun) təzahürləri və mühafizə qaydalarını şərh edin.
III qrup: Zəhərli heyvanların dişləməsi nəticəsində yaranan fəsadlar və onlardan mühafizə qaydalarını şərh edin.
IV qrup: Qida zəhərlənməsi nəticəsində yaranan fəsadlar və onlardan mühafizə qaydalarını şərh edin.
V qrup: İlan sancmaları nəticəsində yaranan fəsadlar və onlardan mühafizə qaydalarını şərh edin.
VI qrup: Dəm qazından zəhərlənmə nəticəsində yaranan fəsadlar və onlardan mühafizə qaydalarını şərh edin.

LAYİHƏ

Məlumat mübadiləsi və müzakirəsi (20 dəqiqə):

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır. Tədqiqat işlərini digər qruplara təq dim edirlər. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə):

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Baş verə biləcək zəhərlənmələr zamanı özlərinə və yaxınlığındakı zərərçəkən lərə ilk tibbi yardım göstərilməsi və mühafizə qaydalarını hər bir gənc bacarmalıdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə):

Rollu oyun icra olunur. Dəm qazından zəhərlənmiş rolunda olan yoldaşını zəh rlənmədən mühafizə edilir və ilk tibbi yardım göstərilir.

https://www.fhn.gov.az/index.php?aze/news/xeber/2013/1/10/5184/

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə):

Qiymətləndirmə apararkən aşağıdakı meyarları diqqətdə saxlayıram:

Qruplar / Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup	VI qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir						
Əməkdaşlıq edir						
Zəhərlənmələr zamanı özünü və zərərçəkənləri mühafizə edə bilir						
Yekun qiymət						

Qiymətləndirmə:

I	II	III	IV
Zəhərlənənlərə çətinliklə ilk tibbi yardım göstərir	Zəhərlənənlərə qismən ilk tibbi yardım göstərir	Zəhərlənənlərə ilk tibbi yardım göstərir	Zəhərlənənlərə nü munəvi ilk tibbi yardı mı göstərir

Ev tapşırığı:

Linkə daxil olaraq zəhərlənmələrdə həkim gələnə qədər ilk tibbi yardım qayda ları ilə tanış olun.

https://www.youtube.com/watch?v=LTogC6RN5aE

LAYİHƏ

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ – 1

Hərbi xidmətin əsasları (1.1, 1.2, 1.3)

15 sual, cəmi 100 bal)

1. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranma tarixi nə vaxtdır? (5 bal)

a) 28 may 1918-ci il
b) 9 oktyabr 1991-ci il
c) 26 iyun 1918-ci il
d) 31 dekabr 1918-ci il

2. Əsgər, matros və çavuşlar üçün aşağıdakı intizam cəzalarından hansı müəyyən edilmir? (5 bal)

a) Töhmət
b) Şiddətli töhmət
c) Ciddi xəbərdarlıq
d) Əlaçı döş nişanından məhrum etmək

3. Əmr nədir? (5 bal)

e) Yalnız məxfiləşdirilmiş rabitə avadanlıqları vasitəsi ilə daxil olan göstərişdir
f) Yalnız məxfi poçtla gələn yazılı göstərişdir
g) Rəisin yazılı və ya şifahi verdiyi göstərişdir
h) Rəisin yazılı verdiyi göstərişdir

4. Hərbi qulluqçuların davranış mədəniyyətinə aid olmayanı qeyd edin. (5 bal)

a) Mülki əhaliyə qarşı nəzakətli olmalı
b) Mülki vətəndaşların heç bir işinə qarışmamalı
c) İctimai qayda-qanunun saxlanmasına yardım etməli
d) Bədbəxt hadisə, yanğın və təbii fəlakət vaxtı əhaliyə kömək göstərməli.

Sıranın neçə növü var və hansılardır? (6 bal)

a) İki növü var. Açıq sıra və səfər sırası
b) Üç növü var. Açıq sıra, səfər sırası və mərasim sırası
c) Dörd növü var. Açıq sıra, səfer sırası, mərasim sırası və qarışıq sıra
d) Beş növü var. Açıq sıra, qapalı sıra, səfər sırası, mərasim sırası və qarışıq sıra

6. Hərbi hissənin Döyüş Bayrağı hər bir əsgər üçün hansı əhəmiyyəti daşıyır? (6 bal)

a) Hər bir əsgər üçün hərbi şərəf, şücaət və şöhrət simvoludur
b) Hər bir əsgər üçün mühafizəsi vacib olan atributdur

LAYİHƏ

c) Hər bir əsgər üçün hissənin nömrəsini və daimi dislokasiya yerini bilməsi üçün vacib olan atributdur

d) Hər bir əsgər üçün günün başlanması zamanı təntənə ilə qaldırılması, axşam isə endirilməsi vacib olan atributdur

7. AR Silahlı Qüvvələrinin Nizamnamələri hansı tarixdə təsdiq olunmuşdu? (6 bal)

a) 20 sentyabr 1993-cü ildə

b) 23 sentyabr 1994-cü ildə

c) 12 noyabr 1995-ci ildə

d) 9 oktyabr 1992-ci ildə

8. Addımla yerişin normal tempi və addımın ölçüsü hansıdır? (6 bal)

a) Addımla yerişin normal tempi dəqiqədə 110-120 addım, addımın ölçüsü 70-80 sm olmalıdır

b) Addımla yerişin normal tempi dəqiqədə 100-110 addım, addımın ölçüsü 65-70 sm olmalıdır

c) Addımla yerişin normal tempi dəqiqədə 120-130 addım, addımın ölçüsü 75-85 sm olmalıdır

d) Addımla yerişin normal tempi dəqiqədə 130-140 addım, addımın ölçüsü 80-85 sm olmalıdır

9. Hansı kiçik zabit rütbəsidir? (6 bal)

a) Kapitan

b) Mayor

c) Admiral

d) Baş gizir

10. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gerbi hansı tarixdə təsdiq edilmişdir? (7 bal)

a) 1918-ci il oktyabrın 19-da

b) 1919-cu il dekabrın 19-da

c) 1993-cü il yanvarın 19-da

d) 1995-ci il noyabrın 19-da

11. Hansı baş zabit rütbəsidir? (7 bal)

a) Kapitan

b) Mayor

c) Admiral

d) Baş gizir

LAYİHƏ

12. Hərbi kadrların hazırlandığı təhsil müəssisələrinə aid deyil? (8 bal)

a) Milli Aviasiya Akademiyası
b) Heydər Əliyev adına Hərbi Lisey
c) Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Lisey
d) Heydər Əliyev adına Hərbi Universitet

13. Fövqəladə Hallar Nazirliyinin mühüm qurumlarından biridir? (8 bal)

a) Daxili Qoşunlar
b) Dövlət Sərhəd Xidməti
c) Mülki Müdafiə Qoşunları
d) Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti

14. Qarovul xidmətinə uyğun olmayan adları müəyyənləşdirin. (10 bal)

1. Hərbi And
2. Saatdar
3. Növbətçi
4. Post

a) 1, 3
b) 2, 4
c) 1, 2
d) 3, 4

15. Sıra Nizamnaməsinə uyğun olanı müəyyənləşdirin. (10 bal)

1. Silahı əlindən verməmək
2. Təntənəli keçid
3. Müəyyən olunmuş marşrutla hərəkət etmək
4. Baxış üçün düzülmək
5. Hücumun dəf edilməsi

a) 1,5
b) 2,4
c) 1, 2
d) 3, 4

LAYİHƏ

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ – 2

Taktiki hazırlıq (2.1)

(20 sual, cəmi 100 bal)

1. Ümumqoşun döyüşünün əsas növləri hansılardır? (2 bal)
a) Hücum və təqib
b) Hücum və manevr
c) Hücum və müdafiə
d) Hücum və dövrələmə

2. Əsgər zəhərli ərazini necə keçməlidir? (2 bal)
a) Sürünərək keçməlidir
b) Qaçışla çox cəld keçməlidir
c) Sıçrayışlarla qaçaraq keçməlidir
d) Zəhərli əraziyə yaxınlaşmamalıdır

3. Atış yerini daha tez hazırlamaq üçün nədən yararlanmaq olar? (2 bal)
a) Yaşıl otluqdan
b) Çuxurdan
c) Kolluqdan
d) Düzənlikdən

4. Əsgər həmləni dəf etdikdən sonra hansı hərəkətləri yolverilməzdir? (2 bal)
a) Silahını sahmana salır
b) Sərf olunan döyüş sursatını bərpa edir
c) Səngərin uçub-dağılmış yerlərini bərpa edir
d) Düşmənin məğlubiyyətini qeyd edir

5. Manqa hansı qruplardan ibarətdir? (3 bal)
a) Kəşfiyyat və manevr qrupundan
b) Manevr və həmlə qrupundan
c) Atəş və manevr qrupundan
d) Hücum və atəş qrupdan

6. Kəşfiyyata xas olmayan tələblərdən deyil? (3 bal)
a) Operativlik
b) Dəqiqlik
c) Gizlilik
d) Anilik

LAYİHƏ

7. Mühafizə hansı yolla həyata keçirilmir? (3 bal)

a) Müşahidə
b) Cüt patrullarla
c) Döyüşlə kəşfiyyat
d) Növbətçi atəş vasitələri

8. Taktiki maskalanma hansı məqsədlə təşkil edilmir. (3 bal)

a) Düşməni bölmələrimizin nə qədər güclü olduğundan xəbərdar etmək
b) Bölmələrin fəaliyyətinin qəfilliyinə nail olmaq
c) Bölmələrin həyatda qalma şansını artırmaq
d) Bölmələrin döyüş qabiliyyətini saxlamaq

9. Hücumda əsgər döyüş tapşırığını alarkən nəyi aydınlaşdırmamalıdır? (5 bal)

a) Hücumun istiqamətini
b) Düşmənin heyətini, yerini, fəaliyyətini
c) Hücuma hazır olmaq vaxtını
d) Bölüyün ehtiyatlarının yerini

10. Paltarın, təchizatın və silahın üzərindən zəhərli maddələrin təmizlənməsi nə deməkdir? (5 bal)

a) Dezinseksiya
b) Dezaktivasiya
c) Deqazasiya
d) Dezinfeksiya

11. Atəş qrupunun tərkibinə hansı aid deyil? (5 bal)

a) Baş atıcı
b) Komandir
c) Pulemyotçu
d) Qumbaraatan

12. Müdafiədə duran əsgər əl qumbaralarını hücum edən düşmənə neçə metr qalmış atmalıdır? (5 bal)

a) 30-40 m
b) 20-30 m
c) 25-40 m
d) 15-20 m

LAYİHƏ

13. Motoatıcı manqanın döyüş düzülüşünə aid deyil? (5 bal)

a) Manevr qrupu
b) Atəş qrupu
c) Kəşfiyyat qrupu
d) Piyadanın döyüş maşını

14. БМП (BMP) tipli döyüş maşınının əsas heytinə aid olmayanı qeyd edin. (5 bal)

a) Komandir
b) Qumbaraatan
c) Tuşlayıcı operator
d) Sürücü-mexanik

15. БTR (BTR) tipli zirehli maşının üzərində hansı silahlar quraşdırılmışdır? (7 bal)

1. 14,5 mm-lik КПВТ
2. 7,62 mm-lik PKT pulemyotu
3. 30 mm-lik avtomatik top
4. METİS tipli tank əley. idarəolunan raket

a) 1, 2 b) 1, 2, 3 c) 2, 3, 4 d) 3, 4

16. Silah işarələrindən adlarına uyğun olmayanı qeyd edin. (7 bal)

a) Piyada silahı

b) Zenit silahı

c) Qumbaraatan

d) Tank əleyhinə silah

17. Texnika işarələrdən hansı adına uyğun deyil? (8 bal)

a) BMP (БМП)

b) Zirehsiz maşın

c) Tank

d) BTR (БТР)

LAYİHƏ

18. Bölmə işarələrdən adlarına uyğun olmayanı qeyd edin. (8 bal)

a) Atıcı bölmə

b) Avtomobil üzərində bölmə

c) BTR (БТР) üzərində bölmə

d) Mexanikləşdirilmiş bölmə

19. Açıq ərazidə düşmənin atəşi altında ona yaxınlaşaraq həmlə hüduduna çıxmaq üçün qaçaraq hərəkətdə məsafə orta hesabla neçə addım təşkil edir? (10 bal)

a) 30-35 addım
b) 20-40 addım
c) 10-20 addım
d) 5-10 addım

20. Kimya təminatı hansı məqsədlə həyata keçirilir? (Yanlış olanı qeyd edin) (10 bal)

a) Düşmənin kütləvi qırğın silahlarının müvəqqəti susdurulması üçün
b) Bölmələrə kütləvi qırğın silahlarından zərərvurma amillərinin azaldılması üçün
c) Obyektlərdə dağıntıların təsirinin azaldılması üçün
d) Odsaçan-yandırıcı vasitələrlə düşmənə itkilərin verilməsi üçün

LAYİHƏ

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ – 3

Döyüş vasitələri (2.2)

(15 sual, cəmi 100 bal)

1. Fəzada uçarkən güllənin kütlə mərkəzinin cızdığı əyri xətt nə adlanır? (5 bal)
a) Uçuş xətti
b) Tullama xətti
c) Trayektoriya
d) Müqavimət xətti

2. Su maneələrinə aid olanı qeyd edin. (5 bal)
a) Kontreskarp
b) Hasar
c) Şalban
d) Bataqlıq

3. Avtomatda hissə və mexanizmlərin avtomatik işi nədən asılıdır? (5 bal)
a) Maqazindəki yayın sərtliyindən
b) Barıt qazının enerjisindən
c) Ekstraktorun sürətindən
d) Çaxmaq tətiyini çəkmə tezliyindən

4. Kalaşnikov avtomatının təyinatı hansıdır? (5 bal)
a) Düşmənin artilleriya və minaatanlarını məhv etmək üçündür
b) Düşmənin yüngül zirehli texnikalarını məhv etmək üçündür
c) Fərdi silahdır. Düşmənin canlı qüvvəsini məhv etmək üçündür
d) Fərdi silahdır. Düşmənin mina sahəsindən keçid açmaq üçündür

5. Güllənin başlanğıc sürəti nəyə deyilir? (6 bal)
a) Güllənin uçuş məsafəsindəki orta sürəti
b) lülə kanalını tərk etdiyi andakı sürəti
c) lülə kanalındakı sürəti
d) Onun uçuşuna ətraf mühitin təsirindən sonrakı sürəti

6. 7,62 mm-lik СВД tipli snayper tüfənginin maqazininin tutumu? (6 bal)
a) 40 patron
b) 30 patron
c) 10 patron
d) 45 patron

LAYİHƏ

7. Ф-1 (F-1) müdafiə əl qumbarasının qəlpələrinin məhv etmə radiusu? (6 bal)

a) 30 m-ə qədər
b) 25 m-ə qədər
c) 200 m-ə qədər
d) 250 m-ə qədər

8. Tank əleyhinə partlamayan maneələrə aid deyil? (6 bal)

a) Teplovizorlar
b) Eskarplar
c) Kontreskarplar
d) Qalaqlar

9. T-72 tankının çəkisi neçə tondur? (6 bal)

a) 48 ton
b) 56 ton
c) 18 ton
d) 41 ton

10. Saxta silah və döyüş texnikası obyektlərinin quraşdırılması necə adlanır? (7 bal)

a) Gizlətmə
b) Təqlid etmə
c) Nümayiş fəaliyyəti
d) Maskalanma

11. T-90 tankının torpaq yolda sürəti (km/saat)? (7 bal)

a) 90 km/saat
b) 50 km/saat
c) 65 km/saat
d) 120 km/saat

12. Uzanıqlı vəziyyətdə atəş açmaq üçün səngərin ölçüləri hansıdır (sm)? (8 bal)

a) 170-30-60
b) 160-30-40
c) 170-20-50
d) 150-30-60

LAYİHƏ

13. БМП-3 (BMP-3) tipli döyüş maşınının torpaq yolda sürəti? (8 bal)

a) 90 km/saat
b) 45-50 km/saat
c) 60-65 km/saat
d) 120 km/saat

14. Ümumilikdə manqa mövqeyinin qurulmasına nə qədər vaxt sərf olunur? (10 bal)

a) 6 saata kimi
b) 15 saata kimi
c) 1 sutkaya kimi
d) 3 sutkaya kimi

15. Avtomatın natamam sökülmə ardıcıllığını seçin. (10 bal)

1. Sünbəni ayırmaq
2. Maqazini ayırmaq
3. Kompensatoru ayırmaq
4. Qaytarıcı mexanizmi ayırmaq
5. Lülə qutusunun qapağını ayırmaq
6. Penalı qundağın yuvasından çıxarmaq
7. Lülə örtüyü ilə qaz borusunu ayırmaq
8. Çaxmağı çaxmaq çərçivəsindən ayırmaq
9. Çaxmaqla çaxmaq çərçivəsini lülə qutusundan ayırmaq

a) 7, 6, 1, 3, 4, 9, 8, 5, 2
b) 2, 3, 1, 6, 8, 9, 4, 5, 7
c) 2, 6, 1, 3, 5, 4, 9, 8, 7
d) 2, 6, 7, 3, 4, 9, 8, 5, 1

LAYİHƏ

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ – 4

Hərbi topoqrafiya (2.3)

(16 sual, cəmi 100 bal)

1. Hərbi termin kimi döyüşün aparılacağı və döyüş tapşırığının yerinə yetirilməsi planlaşdırılan sahə nə adlanır? (4 bal)

a) Yerli əşyalar

b) Ərazi obyektləri

c) Relyef

d) Ərazi

2. Coğrafi meridianın şimal ucundan başlayan və saat əqrəbinin hərəkəti boyu ölçülən bucaq nə adlanır? (4 bal)

a) Direksion bucağı
b) Azimut bucağı
c) Maqnit azimutu
d) Həqiqi azimut

3. Dayanma nöqtəsi və istiqamət üzrə hərəkəti daha dəqiq təyin etmək üçün hansı səmtlənmədən istifadə edilir? (4 bal)

a) Ümumi səmtlənmə
b) Müfəssəl səmtlənmə
c) Xətti səmtlənmə
d) Nöqtəvi səmtlənmə

4. Ağacların, daşların mamırla örtülü hissələri üfüqün hansı cəhətini göstərir? (4 bal)

a) Şimal b) Şərq c) Cənub d) Qərb

5. Yer səthinin öyrənilməsində, koordinatların və bucaqların ölçülməsinə hansı xəritələrdən geniş istifadə edilir? (4 bal)

a) Geoloji xəritə
b) Coğrafi xəritə
c) Geofiziki xəritə
d) Topoqrafik xəritə

6. Silah və döyüş texnikasının tətbiqi imkanlarına görə ərazi bir sıra xüsusiyyətlərə malikdir? (6 bal)

1. Ərazinin keçilmə imkanı
2. Ərazinin müşahidə şəraiti
3. Ərazinin atəşaçma şəraiti
4. Ərazinin hücum xüsusiyyətləri
5. Ərazinin müdafiə xüsusiyyətləri

a) 1, 2, 3 b) 1, 2, 5 c) 1, 4, 5 d) 1, 3, 4

LAYİHƏ

7. Hərəkət istiqamətini saxlamaq üçün aralıq oriyentirləri seçin. (6 bal)

1. Günəş
2. Tək tikililər,
3. Parlaq ulduzlar
4. Relyef formaları
5. Yüksək dağ zirvələri

a) 3, 4, 5
b) 1, 3, 5
c) 2, 4
d) 1, 5.

8. Şəxsi heyətin və döyüş texnikasının mövqeyini düşməndən gizli saxlamağa imkan verən ərazi xüsusiyyətlərini seçin. (6 bal)

1. Dərələr,
2. Qobular
3. Maneələr
4. Yarğanlar
5. Daldalanacaqlar

a) 1, 2, 5   b) 2, 3, 4   c) 1 ,2, 4   d) 1, 3,5

9. Sahəvi işarələr qrupuna aid olanları seçin. (6 bal)

1. Yollar,   4. Göllər,
2. Meşələr,   5. Kurqanlar
3. Quyular,   6. Əkin sahələri

a) 3, 4, 5   b) 2, 4, 6   c) 1, 2, 4   d) 1,4,5

10. Hərəkət istiqamətini saxlamaq üçün köməkçi oriyentirləri seçin. (6 bal)

1. Günəş
2. Tək tikililər
3. Parlaq ulduzlar
4. Relyef formaları
5. Yüksək dağ zirvələri

a) 3, 4, 5   b) 1, 3, 5   c) 2, 4   d) 1, 5

11. Dayanma yerinin və lazımi hərəkət istiqamətinin təyin edilməsini asanlaşdıran ərazi xüsusiyyəti hansıdır? (7 bal)

a) Müşahidə şəraiti
b) Atəşaçma şəraiti
c) Səmtlənmə şəraiti
d) Ərazinin keçilmə imkanı

LAYİHƏ

12. Ərazinin mühəndis təchizatı şəraiti nədən asılı deyil? (7 bal)

a) Torpağın tipindən
b) Sutkanın vaxtından
c) Qrunt sularının səviyyəsindən
d) Maneələrin xarakterindən

13. 125 azimutla gedən səyyah yolu geriyə qayıtmaq üçün hansı tərs azi mutla geri qayıtmalıdır? (8 bal)

a) 45 b) 305 c) 235 d) 55

14. Ərazinin bu xüsusiyyətləri ilin fəslindən, sutkanın vaxtından və hava şə raitindən asılıdır? (8 bal)

a) Maskalayıcı xüsusiyyətlər
b) Qoruyucu xüsusiyyətlər
c) Atəşaçma xüsusiyyətləri
d) Səmtlənmə xüsusiyyətləri

Sxemdə kompasın göstəricisini nəzərə alaraq ölçmələr aparın və azimutla hərəkət istiqamətinə uyğun cədvəli doldurun.

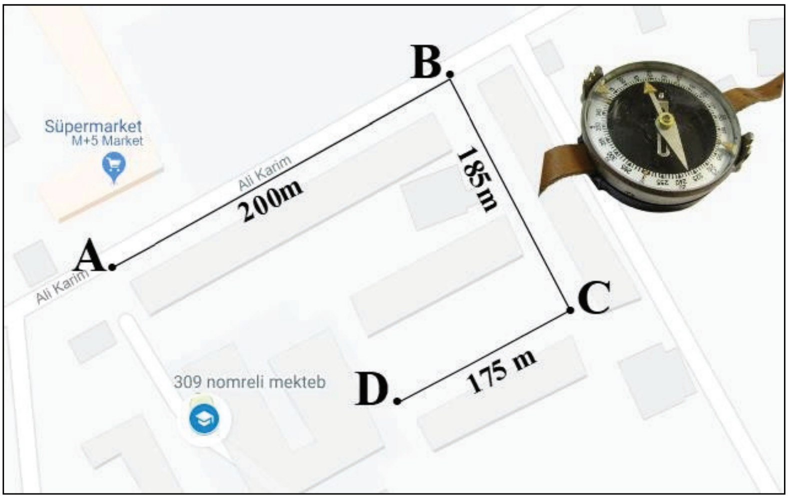

Sual №	Hərəkət istiqaməti	Maqnit azimutu	Məsafə cüt addım
15 (10 bal)	AB		
16 (10 bal)	BC		

LAYİHƏ

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ – 5

Mülki müdafiə (2.4, 2.5)

(20 sual, cəmi 100 bal)

1. Fövqəladə halların mənbəyinə aid deyil? (2 bal)
a) Təhlükəli təbii hadisələr
b) Şimal küləklərinin əsməsi
c) Müasir KQS-in tətbiq edilməsi
d) Geniş yayılmış infeksion xəstəliklər

2. Boğucu təsirli zəhərli maddələr insan orqanizminə hansı yolla təsir edir? (2 bal)
a) Nəfəs yolu ilə
b) Dəri vasitəsilə
c) Gözdən nüfuz edərək
d) Həzm orqanları vasitəsilə

3. Münaqişəsiz fövqəladə hadisələrə aid olmayanı qeyd edin. (2 bal)
a) Təbii xarakterli hadisələr
b) Tüğyan edən cinayətkarlıq
c) Texnogen xarakterli hadisələr
d) Ekoloji xarakterli hadisələr

4. Texnogen xarakterli fövqəladə hadisələrə aid deyil. (2 bal)
a) Partlayışlar
b) Binaların qəflətən uçması
c) Təhlükəli geoloji hadisələr
d) Radioaktiv maddələrin ətrafa yayılması

5. Tikinti materialları və konstruksiyaları qrupuna aid olmayanı qeyd edin. (3 bal)
a) Yanan b) Dağılan c) Yanmayan d) Çətin yanan

6. Toksiki kimyəvi maddələr nə halında olmur? (3 bal)
a) Damcı-maye
b) Aerozol
c) Kristal-bərk
d) Qaz

LAYİHƏ

7. Təbii mənşəli fəlakətləri təhlükəli edən nədir? (3 bal)

a) Qəfil baş verməsi

b) Tez-tez baş verməsi

c) Ancaq gecələr baş verməsi

d) Ancaq gündüzlər baş verməsi

8. Qar uçqunlarının əmələgəlmə səbəblərinə aid olmayanı seçin. (3 bal)

a) Uzunmüddətli qar yağması

b) Qarın intensiv əriməsi

c) Zəlzələ, partlayışlar, hava mühitinin titrəməsi

d) Dağların cənub yamaclarının qayalıq olması

9. Xirosimaya atılan bomba necə adlanırdı? (5 bal)

a) “Kök kişi” (Fat man)

b) “Uzun adam” (Long man)

c) “Kor oğlan” (Blind boy)

d) “Balaca oğlan” (Little boy)

10. Bioloji silahın əsasını nə təşkil edir? (5 bal)

a) Radioaktiv zəhərlənmə

b) Xəstəlik törədən mikroblar

c) Toksiki kimyəvi maddələr

d) Nüfuzedici radiasiya

11. Radioaktiv qəzalar qrupuna aid deyil? (5 bal)

a) Yerli qəzalar

b) Lokal qəzalar

c) Kütləvi qəzalar

d) Ümumi qəzalar

12. Zərbə dalğasının 2000 metr məsafəyə təsir vaxtı? (5 bal)

a) 2 saniyə

b) 5 saniyə

c) 8 saniyə

d) 10 saniyə

13. Zəlzələ baş verəndən sonrakı ilk neçə saatdan tez binaya girmək olmaz? (5 bal)

a) 0,5-1 saatdan

b) 2-3 saatdan

c) 3-5 saatdan

d) 4-6 saatdan

LAYİHƏ

14. Pambıq-tənzif sarğı hazırlamaq üçün hansı ölçüdə tənzif götürülür? (5 bal)

a) 60 × 110 sm c) 50 × 100 sm

b) 40 × 120 sm d) 30 × 140 sm

15. "Fəlakət – faciəli şəkildə çoxsaylı ________________________ itkisi ilə nəticələnən qəza hadisəsidir" fikrini tamamlayın. (7 bal)

16. "Daşdan tikilmiş binaların birinci mərtəbələri radiasiya təsirini 10 dəfə, zirzəminin orta hissəsi isə ____________________ dəfə azaldır" fikrini tamamlayın. (7 bal)

17. Geofiziki təhlükəli hadisələri seçin? (8 bal)

1. Zəlzələ 2. Subasma 3. Sürüşmə 4. Vulkan

a) 1, 2 b) 2, 4 c) 1, 4 d) 3, 4

18. Nüvə silahının əsas məhvetmə faktorları ardıcıllığını seçin. (8 bal)

1. Zərbə dalğası
2. İşıq şüalanması
3. Nüfuzedici radiasiya
4. Elektromaqnit impuls
5. Yer səthinin radioaktiv zəhərlənməsi

a) 1, 2, 3, 4, 5 b) 2, 1, 3, 4, 5

c) 1, 3, 2, 5, 4 d) 1, 2, 3, 5, 4

19. Kömür süzgəcli əleyhqazlar ordu silahlanmasına nə vaxt qəbul edilib? (10 bal)

a) 1815-ci il b) 1916-ci il c) 1943-ci il d) 1971-ci il

21. Tənəffüs orqanlarının qorunması üçün istifadə olunanların uyğunluğu nu seçin. (10 bal)

1. Buxarlardan 3. Radioaktiv tozdan

2. Aerozollardan 4. Zəhərləyici maddələrdən

a) Əleyhqazlar

b) Respiratorlar

c) Pambıq-tənzif sarğısı

d) Toz əleyhinə parça maska

1-a; 2-c; 3-b; 4-d

1-c; 2-d; 3-b; 4-a

1-b; 2-c; 3-a; 4-d

1-d; 2-a; 3-b; 4-c

LAYİHƏ

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ – 6

Hərbi tibbi hazırlıq (3.1, 3.2)

(15 sual, cəmi 100 bal)

1. Düşüncə tərzi, insani keyfiyyətlərin inkişafı ilə xarakterizə olunan insan sağlamlığı hansı sağlamlıq növüdür. (5 bal)
a) Fiziki sağlamlıq
b) Mənəvi sağlamlıq
c) İdeoloji sağlamlıq
d) Psixoloji sağlamlıq

2. Əzələnin və dərinin tamlığı pozulmuşsa, buna hansı sınıqlar deyilir. (5 bal)
a) Güllə sınığı
b) Qəlpə sınığı
c) Açıq sınıq
d) Qapalı sınıq

3. Zəif dərəcədə olan qanaxmalar növünə aid olanı qeyd edin. (5 bal)
a) Daxili qanaxmalar
b) Venoz qanaxmalar
c) Arterial qanaxmalar
d) Kapilyar qanaxmalar

4. Aşağıdakılardan hansı ilk tibbi yardımın məqsədinə aid deyil? (5 bal)
a) Əzabları yüngülləşdirmək
b) Zərərçəkəni əməliyyat etmək
c) Yaraların ağırlaşmasının qarşısını almaq
d) Fövqəladə vəziyyətdə insan həyatını xilas etmək

5. İşlənmiş qanı orqanlardan ürəyə daşıyan damarlar zədələnərsə qanaxmanın hansı növünə aiddir? (6 bal)
a) Venoz qanaxma
b) Daxili qanaxma
c) Arterial qanaxma
d) Kapilyar qanaxma

6. Kapilyar qanaxmanı həmin sahəyə hansı sarğı qoymaqla dayandırmaq olur? (6 bal)
a) Sıxac   b) Adi sarğı   c) Şinalı sarğı   d) Təzyiqedici sarğı

LAYİHƏ

7. Elektrik vurmada zərərçəkəni cərəyan mənbəyi ilə təmasdan azad etdikdən sonra dərhal nə etmək olmaz? (6 bal)

a) Üstünü isti örtmək
b) İçməyə isti çay vermək
c) Başının altına balış qoyaraq yatağa uzatmaq
d) Başının altına balış qoyulmadan yatağa uzatmaq

8. Suda batan şəxsi sahilə çıxartmaq üçün nə etmək olmaz? (6 bal)

a) Saçlarından tutaraq üzünü yuxarı çevirmək
b) Ön tərəfdən yaxınlaşaraq üzünü yuxarı çevirmək
c) Paltarının yaxalığından tutaraq üzünü yuxarı çevirmək
d) Qoltuqaltı nahiyəsindən tutaraq üzünü yuxarı çevirmək

9. Donmada ilk tibbi yardımın əsas prinsipi nədən ibarətdir? (6 bal)

a) Zədələnmiş nahiyəni masaj etməkdən və təkrar soyumadan qorumaqdan
b) Zədələnmiş nahiyəni isitmək və təkrar soyumadan qorumaqdan
c) Zədələnmiş nahiyəni qızdırılmış kərpiclə isitməkdən
d) Zədələnmiş nahiyəni qaynar suda birbaşa isitməkdən

10. Soyuqdan donmada zərərçəkənə göstərilən ilk tibbi yardıma aid olanları seçin. (7 bal)

1. Zədələnmiş nahiyəni isitmək
2. Bədəni sıxan paltarları çıxarmaq
3. Zədələnmiş nahiyəni qarla sürtmək
4. Zədələnmiş nahiyəni əllə ovuşdurmaq
5. Zədələnmiş nahiyəni təkrar soyumadan qorumaq

a) 1, 2, 3 c) 1, 2, 5
b) 2, 3, 4 d) 2, 4, 5

11. İlan sancması zamanı zərərçəkənə göstərilən ilk tibbi yardıma aid olanları seçin. (7 bal)

1. Yaranı dezinfeksiya etmək lazımdır
2. Zərərçəkəni hərəkət etdirmək lazımdır
3. Zərərçəkəni xərəkdə aparmaq lazımdır
4. Zərərçəkənə alkoqollu içkilər vermək lazımdır
5. İlk 10 dəqiqə ərzində yaradan zəhəri sıxıb çıxarmaq lazımdır

a) 1, 2, 3
b) 2, 3, 4
c) 1, 3, 5
d) 2, 4, 5

LAYİHƏ

12. Elektrik vurmada zərərçəkəni cərəyan mənbəyi ilə təmasdan azad etmək üçün hansı əşyalardan istifadə etmək olmaz? (8 bal)

1. Məftildən
2. Quru taxtadan
3. Rezin əşyadan
4. Nəm dəsmaldan
5. Metal əşyalardan
6. Plastik bir əşyadan

a) 1, 2, 3   b) 2, 3, 6   c) 1, 4, 5   d) 2, 4, 5

13. Yüngül və ya sahəsi çox da geniş olmayan yanıqlar zamanı zərərçəkənə ilk tibbi yardım üçün nə etmək lazımdır? (8 bal)

a) Yumurta sürtmək lazımdır
b) Buzdan istifadə etmək lazımdır
c) Yağlı məlhəmlər sürtmək lazımdır
d) Soyuq axar su altında saxlamaq lazımdır

14. “Sağlamlıq insanın fiziki, psixoloji və ______________________________ rifahının öz qaydasında olması ilə müəyyən olunur” fikrini tamamlayın. (10 bal)

15. Güclü arterial və qarışıq qanaxma zamanı qanaxmanı saxlayan sıxacı yay aylarında hansı müddətdən artıq saxlamaq olmaz. (10 bal)

a) 1 saat   b) 2 saat   c) 30 dəqiqə   d) 45 dəqiqə

LAYİHƏ

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 12 noyabr 1995-ci il.
2. "Azərbaycan Respublikasının sülhməramlı əməliyyatlarda iştirakı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 11 may 2010-cu il.
3. "Azərbaycan Respublikasında hərbi xidmətə çağırışın əsasları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 10 iyun 1992-ci il.
4. "Azərbaycan Respublikası Dövlət Bayrağının istifadəsi qaydaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 17 noyabr 2007-ci il – 19 iyul 2004-cü il.
5. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası. Bakı, 2005.
6. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili Xidmət Nizamnaməsi. 23 sentyabr 1994-cü il.
7. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin İntizam Nizamnaməsi. 23 sentyabr 1994-cü il.
8. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin emblemi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 14 may 1999-cu il.
9. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsi. 23 sentyabr 1994-cü il.
10. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi. 24 dekabr 2014-cü il.
11. Azərbaycan Respublikasının Hərbi doktrinası. 8 iyun 2010-cu il.
12. "Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 9 oktyabr 1991-ci il.
13. Azərbaycan Respublikasının milli kurikulumu. Bakı, 2006.
14. Azərbaycan Respublikasının təhsil qanunu. Bakı, 2006.
15. Abbasov Ə. "Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi: müasir baxış və konseptual yanaşmalar". Azərbaycan məktəbi. 2007, №4.
16. A.Məmmədov. Atəş hazırlığı. I hissə, AAHM nəşriyyatı, 2005.
17. A.M.Məmmədov, C.S.Əkbərov, Ə.M.Talıbov, E.Q.Həşimov. İlkin tibbi yardım (dərs vəsaiti). Bakı, 2014.
18. Gənclərin ibtidai hərbi hazırlıq Əsasnaməsi. Bakı, 29 may 1998-ci il.

LAYİHƏ

19. “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 9 aprel 2002-ci il.
20. “Hərbi xidmətkeçmə haqqında” Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbay can Respublikasının Qanunu. Bakı, 3 oktyabr 1997-ci il.
21. “Hərbi qulluqçuların dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 20 may 1997-ci il.
22. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 25 dekabr 1991-ci il.
23. Hərbi mühəndis hazırlığı. Bakı, AAHM nəşriyyatı, 2016.
24. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 23 dekabr 2011-ci il.
25. “Hərbi vəziyyət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 6 yanvar 1994-cü il.
26. Quru Qoşunlarının döyüş fəaliyyəti. III hissə (taqım, manqa, tank). Bakı, 2016.
27. “Müdafiə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 26 noyabr 1993-cü il.
28. R.F.Əkbərov, R.F.Əkbərova. İlk tibbi yardım. Bakı, “Mütərcim”, 2010.
29. Z.Veysova “Fəal interaktiv təlim”. Bakı, 2007.
30. Военная топография. Москва, 1990.

LAYİHƏ